

НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ СТАЛОГО СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Настанова щодо застосування
зелених закупівель
в державному та приватному
секторах економіки

методичний посібник

This project is funded by
The European Union

eptisa
A project implemented by
EPTISA led Consortium

Метою національної екологічної політики є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку нашої держави.

Неможливо досягнути економічного зростання в країні з виснаженими природними ресурсами, застарілими та енергоємними технологіями виробництва. Не можна почуватися здоровим, споживаючи забруднену воду, неякісні харчові продукти, вдихаючи смог та перебуваючи серед речей, що містять токсичні речовини.

Отже, лише збалансоване поєднання економічних, екологічних та соціальних факторів розвитку країни допоможе їй стати на шлях сталого розвитку і досягти європейського рівня якості життя.

Орієнтуючись на вибір продукції з покращеними екологічними характеристиками, органи державної влади, бізнесові та інші організації можуть зробити свій важливий внесок у розвиток сталого споживання та виробництва, тим самим стимулюючи розвиток в нашій країні екологічних інновацій, технологій більш чистого виробництва та поліпшення екологічних характеристик продукції упродовж життєвого циклу.

Стале споживання є добровільним інструментом на шляху запровадження моделі «зеленої економіки», тому кожен суб'єкт господарювання має визначати, в якій мірі його застосовувати задля інтеграції екологічної політики та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління.

Досвід країн Європи свідчить, що попри свою добровільність цей інструмент матиме суттєвий вплив на ефективне використання економічних ресурсів у поєднанні з поліпшенням стану довкілля.

Впевнений, що підтримуючи ініціативи у сфері екологізації суспільства та економіки, ми разом досягнемо спільної мети – покращення стану довкілля та якості життя громадян України.

**Міністр екології та
природних ресурсів України**

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'AS' or similar initials.

Олег Проскуряков

**НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ СТАЛОГО
СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ**

**Настанова щодо застосування зелених закупівель
в державному та приватному секторах економіки**

**УДК 338.2:502.13](477)(07)
ББК 65.9(4Укр)30я7+65.9(4Укр)28я7
Н12
ISBN 978-617-696-117-8**

Під редакцією:

О.І. Бондар – член-кореспондент НААН України, доктор біологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління Мінприроди України);
Т.П. Галушкіна – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України (Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України).

Видано за рішенням Вченої ради
Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди України
(Протокол № 1-13 від 26 березня 2013 року)

**Барановська В.Є., Берзіна С.В., Богдан О.Д., Возний О.І., Камаса М.Ю., Потапенко В.Г.,
Савицький В.В., Шереметьєва Л.А., Ярьєвська І.І.**

**Настанова щодо застосування зелених закупівель в державному та приватному секторах
економіки.**

Методичний посібник. – Київ: вид-во «Інтерсервіс», 2013. – 76 с.

У посібнику викладені принципи моделі сталого споживання та виробництва як основи «зеленої економіки», вміщені методичні рекомендації та наведені практичні приклади закупівель в державному та приватному секторах економіки з урахуванням екологічної складової предмету закупівель згідно чинного законодавства України на основі кращих європейських та українських практик застосування.

Видання дозволить швидко та легко вивчити основи сталого споживання та виробництва, ознайомитись з методикою оцінювання еколого-економічних аспектів продукції на основі міжнародних, регіональних, національних та інших стандартів з метою забезпечення раціональних та ефективних закупівель.

Методичний посібник містить малюнки, додатки і термінологічний словник.

Призначений для керівників органів державної влади, установ, приватних компаній, підприємств і організацій, представників ділових кіл, екологів, викладачів та студентів ВУЗів, засобів масової інформації та широкого кола читачів, які цікавляться питаннями та чинниками, що впливають на розвиток сталого споживання та виробництва.

This publication has been produced with the assistance of the Project “Complementary Support to the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine for the Sector Budget Support Implementation” which is financed by the European Union and implemented by Eptisa led Consortium. The contents of this publication can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

Це видання здійснено за підтримки Проекту «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні секторальної бюджетної підтримки», який фінансується Європейським Союзом та впроваджується консорціумом на чолі з Eptisa. Зміст цього видання жодним чином не може вважатися таким, що відображає погляди Європейського Союзу.

© Інститут екологічного управління
та раціонального природокористування, 2013
© Авторський колектив

**УДК 338.2:502.13](477)(07)
ББК 65.9(4Укр)30я7+65.9(4Укр)28я7**

ВСТУП	7
ГЛАВА 1. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ	8
1.1. Чому саме «зелені закупівлі»?	8
1.2. Політика державних зелених закупівель	9
1.3. Економічний аспект	10
1.4. Екологічний аспект	11
1.5. Екологічні критерії	12
1.6. Соціальний аспект	13
ГЛАВА 2. ПРОЦЕДУРИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЗЕЛЕНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	15
2.1. Вибір процедури	16
2.2. Інструменти для визначення вимог	18
2.2.1. Екологічні норми та стандарти	20
2.2.2. Системи екологічного управління	22
2.2.3. Технології більш чистого виробництва	26
2.2.4. Оцінка вартості життєвого циклу	28
2.2.5. Екологічне маркування	31
2.3. Оцінка відповідності	32
ГЛАВА 3. ВИБІР ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	34
3.1. Визначення потреб	34
3.2. Постановка цілі	35
3.3. Критерії відбору та вибору	37
3.4. Вибір цінової пропозиції	39
3.5. Істотні умови договору	40
3.6. Нормативно-правове обґрунтування визначення екологічних критеріїв відбору та вибору при закупівлях за державні кошти	41
ГЛАВА 4. ДОГОВІРНА ДОКУМЕНТАЦІЯ	55
4.1. Правила регулювання договірних відносин	55
4.1.1. Постачання товарів	56
4.1.2. Надання послуг	56
4.1.3. Виконання робіт	56
4.2. Контроль дотримання договірних зобов'язань	56
4.3. Оцінювання результативності та звітність	57
ГЛАВА 5. ПРІОРИТЕТНІ СЕКТОРИ ЕКОНОМІКИ	60
5.1. Оцінювання екологічних впливів	60
5.2. Будівельні матеріали та будівництво	64
5.3. Харчові продукти та послуги громадського харчування	66
5.4. Енергія та енергоспоживання	67
5.5. Транспорт	69
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	72

ВСТУП

Після 5-ої Всеєвропейської конференції Міністрів охорони навколишнього природного середовища «Довкілля для Європи», що відбулася 2003 року в м. Києві, тема сталого споживання та виробництва набула значної політичної актуальності.

Вплив виробництва та споживання на навколишнє середовище посилюється. Тому завданням усіх країн світу є усунення залежності між економічним розвитком та деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням енергетичних та природних ресурсів, утворенням відходів.

У сучасному суспільстві неможливо змусити людину споживати меншу кількість товарів чи послуг. В Україні та багатьох державах світу рівень споживання поки що не досяг таких показників, як, наприклад, у країнах Європи чи США. Тому збільшення кількості споживання (а відповідно і виробництва) неминуче. Проте для уникнення глобальної екологічної кризи модель споживання та виробництва товарів і послуг потрібно змінити на якісному рівні.

Концепція сталого розвитку не передбачає відмову від споживання і промислового виробництва, оскільки при цьому неможливо забезпечити основні потреби для самореалізації кожної людини. Навпаки, така концепція сприятиме підвищенню соціальних стандартів якості життя, за умов переходу від кількісного споживання до більш якісного.

Модель сталого споживання та виробництва ґрунтується на системному підході управління життєвим циклом продукції та спрямована одразу на вирішення кількох ключових проблем: забезпечення потреб кожної людини, поліпшення якості життя суспільства, підвищення ефективності використання ресурсів, мінімізацію утворення відходів, використання альтернативних видів палива та відновлюваних джерел енергії.

В першу чергу на якість моделей виробництва та споживання впливають власне самі виробники і споживачі - ті, хто пропонує товари, послуги чи роботи і ті, хто забезпечує попит на них. Однак, значну роль має державне регулювання і стимулювання через цілу низку інструментів.

Одним з таких інструментів є здійснення зелених закупівель. Він забезпечує ефективні та раціональні придбання на основі оцінки повної вартості предмету закупівлі з урахуванням заходів, спрямованих на захист довкілля.

Пропоноване видання допоможе організації будь-якого рівня та сфери діяльності, державного чи приватного сектора економіки зробити свідомий та обґрунтований вибір економічно виправданої пропозиції з кращими екологічними, технічними та/або якісними характеристиками у порівнянні з продукцією аналогічного функціонального призначення.

З повагою

Авторський колектив

ГЛАВА 1. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Екологічну ситуацію, яка склалась на даний час в Україні, слід вважати кризовою, що викликає велику стурбованість як у громади нашої країни, так і у міжнародної спільноти.

До чинників, які призвели до виникнення екологічних проблем, слід віднести, зокрема, нехтування протягом тривалого часу об'єктивними законами розвитку та відтворення природно-ресурсного комплексу, високої притомної ваги ресурсомістких та енергоємних технологій у виробництві, низький рівень екологічної свідомості суспільства. Ці чинники впливають на значну деградацію довкілля України, надмірне забруднення поверхневих і підземних вод, повітря і земель, нагромадження у дуже великих кількостях шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів.

Такі процеси тривали десятиріччями і призвели до різкого погіршення стану здоров'я людей, зменшення народжуваності та збільшення смертності, що загрожує вимиранням і біологічно-генетичною деградацією народу України.

Крім того, винятковою особливістю екологічного стану України є те, що екологічно гострі локальні ситуації поглиблюються великими регіональними кризами. Напружена екологічна ситуація у багатьох районах і містах країни свідчить про те, що, незважаючи на посилення останнім часом уваги до цих питань і значні витрати на їх вирішення, вжиті заходи не досить ефективні і не зумовлюють змін у тенденції погіршення стану довкілля.

Але на сьогодні наше суспільство має реальну змогу переломити негативні тенденції і почати радикальне поглиблення ринкових реформ, у тому числі в екологічній сфері шляхом адаптації нормативно-правової бази України до законодавства Європейського Союзу, що передбачає створення підґрунтя для упровадження політики цілеспрямованого сприяння розвитку ефективних вітчизняних виробництв та активну підтримку становлення сучасної конкурентоспроможної економіки.

На цьому шляху доцільно використати досвід розвинутих країн, який доводить на рівні державної загальнообов'язкової системи технічного регулювання у природоохоронній

сфері ефективність упровадження добровільних (стимулюючих) еколого-економічних інструментів, до яких відносяться системи екологічного управління, екологічна сертифікація та маркування, а також зелені закупівлі в державному та приватному секторах економіки.

Незважаючи на свою добровільність, ці інструменти дозволяють в ринкових умовах на основі конкурентності підвищити рівень екологічної безпеки, сприяти покращенню стану довкілля та економічному зростанню вітчизняної економіки на засадах сталого розвитку.

1.1. Чому саме «зелені закупівлі»?

«Зелені закупівлі» є потужним інструментом для стимулювання інновацій та розробки нових продуктів з підвищеною екологічною ефективністю.

За визначенням Європейської Комісії, «зелені державні закупівлі» - це «процес, за допомогою якого влада прагне закуповувати товари, роботи та послуги зі зниженим впливом на навколишнє природне середовище протягом усього їхнього життєвого циклу порівняно з товарами, послугами та роботами з аналогічним функціональним призначенням, що могли б бути закуплені».

«Зелені державні закупівлі» є добровільним інструментом, але вони мають суттєвий вплив, тому що органи державної влади є великими споживачами. Щорічно на закупівлю товарів і послуг за рахунок бюджетних коштів витрачається близько 20% обсягу ВВП. За допомогою закупівель продукції з меншим впливом на навколишнє середовище можна зробити важливий внесок у забезпечення сталого виробництва і споживання.

Завдяки зеленим закупівлям бюджетні організації, установи, приватні компанії, підприємства та організації можуть забезпечити реальні стимули для розвитку технологій більш чистого виробництва та покращення екологічних характеристик продукції. У деяких секторах економіки державні закупівлі складають значну долю ринку, наприклад, громадський транспорт, будівництво, охорона здоров'я та освіта, де такі рішення мають суттєвий вплив на розвиток зеленої економіки.

«Зелені закупівлі» – це важіль, яким може скористатися державний та приватний сектори економіки для того, щоб завдяки введенню нової закупівельної політики поліпшити стан навколишнього природного середовища, ввести енерго- та ресурсоефективні методи виробництва, створити або збільшити ринок екологічно безпечних товарів і послуг, забезпечити стимули для розвитку екологічних інновацій та інвестицій.

1.2. Політика державних зелених закупівель

Протягом 30-ти років питання охорони навколишнього середовища мають пріоритетне місце в порядку денному Організації Об'єднаних Націй. Прогресуюча деградація природного середовища, різка зміна клімату привели до загального усвідомлення того, що сталий розвиток – це вже справа виживання людства.

На відміну від економічно розвинених держав, у країнах, що розвиваються, дотримувалися іншої точки зору щодо пріоритетів у вирішенні екологічних проблем, вважаючи, що спочатку потрібно побороти бідність, а вже потім займатися питанням збереження довкілля.

Держава завжди використовувала закупівельну спроможність для досягнення своїх політичних цілей, починаючи із захисту національної промисловості від зарубіжної конкуренції і закінчуючи впливом на соціальну нерівність. Застосування закупівель як елементу охорони навколишнього середовища є відносно недавнім політичним інструментом.

Вперше зелені закупівлі були запроваджені в Данії у 1991 році. Наприкінці 90-х років минулого століття зелені закупівлі набули поширення на регіональному та міжнародному рівнях, – у якості зворотної реакції на екологічну кризу та прискорене використання природних ресурсів.

У 2012-му виповнилося двадцять років історичній Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку (зустріч на вищому рівні з проблем Землі), відомої також під назвою «Саміт Землі» або «Конференція Ріо», яка відбулася в червні 1992 року в Ріо-де-Жанейро (Бразилія).

На цій Конференції було ухвалено основний документ «Порядок денний на XXI століття» – програму дій для всіх країн світу про те, як забезпечити сталий розвиток із врахуванням балансу між соціальною справедливістю, економічним зростанням і вирішенням екологічних проблем на глобальному рівні. За рішенням Генеральної Асамблеї ООН у 2002 році, в Йоганнесбурзі (ПАР), відбулася Всесвітня зустріч на вищому рівні зі сталого розвитку, де провели десятирічний огляд виконання рішень, прийнятих на «Конференції Ріо».

У Йоганнесбурзькій декларації учасники зустрічі заявили: «Ми визнаємо, що викорінювання бідності, зміна моделей споживання та виробництва, а також охорона і раціональне використання природної ресурсної бази в інтересах соціально-економічного розвитку є найголовнішими цілями і основними потребами сталого розвитку».

Підтримка підготовки 10-річних рамок програм сталого споживання та виробництва відповідно до прийнятих зобов'язань на національному рівні серед учасників Всесвітнього саміту зі сталого розвитку 2002 року і відображеними в Йоганнесбурзькому плані впровадження стали одним з основних напрямків діяльності Відділу сталого розвитку Департаменту економічних і соціальних питань ООН (UN DESA).

Зустріч міжнародних експертів з питань сталого виробництва і споживання, яку координує Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP) та UN DESA, відбулася в Марракеші (Марокко) 2003 року та ініціювала початок просування глобального процесу (далі – «Процес Марракеша»). Цей процес забезпечив розробку 10-річних рамок програми сталого споживання та виробництва, підтримав створення глобальної платформи для діалогу й співробітництва за участю багатьох зацікавлених сторін у світовому масштабі.

Процес Марракеша

Процес Марракеша - це глобальний процес підтримки розробки 10-річної програми впровадження сталого споживання та виробництва, розпочатий в Йоганнесбурзі під час Всесвітнього саміту зі сталого розвитку.

Процес Марракеша передбачає:

- надання допомоги країнам в реалізації зусиль зі становлення «зеленої економіки»;
- допомога корпораціям у розробці моделі «зеленого бізнесу»;
- стимулювання споживачів до екологічно дружнього способу життя.

У рамках цільової групи Марракешського процесу UNEP надає допомогу країнам у здійсненні політики «зелених» державних закупівель шляхом консультацій та експертної підтримки.

Процес Марракеша сприяв утворенню семи тематичних цільових груп з розвитку досвіду та підходів до реалізації принципів сталого споживання і виробництва на регіональному, національному та місцевому рівнях. Ці цільові групи пропонують політичні заходи, методології нарощування потенціалу, а також надають підтримку просуванню сталого споживання та виробництва. Одна з таких - цільова група зі сталих державних закупівель.

2011 року за підтримки Скандинавської ради міністрів UNEP ініціювала проект з розробки Стратегій регіонального співробітництва в галузі екологічного маркування та підвищення її ролі в системі державних закупівель.

2012 року UNEP за підтримки Європейської комісії розпочала реалізацію проекту зі створення потенціалу «зелених» закупівель в державному секторі економіки в 20 країнах.

На Конференції «Ріо +20» (2012) UNEP оголосила про старт Міжнародної ініціативи з зелених державних закупівель, яку вже підтримали 30 країн та організацій. В якості продовження роботи Марракешської цільової групи така ініціатива сприяла ліквідації прогалини в координації здійснення політики сталості державних закупівель у всьому світі і стала глобальною платформою для обміну досвідом застосування зелених закупівель в усіх сферах економіки.

Зелені державні закупівлі можуть стати вагомим інструментом сприяння сталому економічному розвитку й одночасного досягнення соціальних цілей держави.

У цьому контексті вони охоплюють широкий спектр економічних, екологічних, соціальних аспектів, які можуть розглядатися державними замовниками на різних стадіях процедури закупівель або поєднуватися з екологічними пріоритетами в інтегрованому підході до забезпечення політики сталого розвитку.

1.3. Економічний аспект

Енерго-, водо- та ресурсозберігаючі товари, послуги, будівлі та споруди можуть значно зменшити експлуатаційні та комунальні витрати.

Закупівля товарів з поліпшеними екологічними характеристиками дозволить знизити витрати на утилізацію відходів та запобігти забрудненню. Наприклад, у місті Тюбінгені в Німеччині заощадили 30 тисяч євро на рік завдяки централізованим закупівлям екологічних товарів та послуг з прибирання.

Іноді товари і послуги з поліпшеними екологічними характеристиками коштують дорожче, оскільки випускаються невеликими партіями на початковому етапі виробництва, а в їхню вартість закладені витрати на нові технології.

Для зелених закупівель можуть передбачатися більш високі закупівельні ціни, які компенсуються меншими витратами під час використання й утилізації, а також більш тривалим терміном служби. Наприклад, енергозберігальні будинки дорожчі у спорудженні, але менш витратні в експлуатації, у тому числі з опалення. У таких споруд менший термін окупності і більший у поверненні інвестицій, тобто висока ціна покупки часто компенсується більш високою довготривалою економією.

Серед десятків груп товарів, послуг, робіт пріоритетних для зелених закупівель експертами Марракешської цільової групи відібрані наступні:

- будівництво, у тому числі добування сировини, будматеріали, експлуатаційні та утилізаційні аспекти;
- продукти харчування та послуги громадського харчування;
- транспорт і транспортні послуги;
- енергія: електроенергія, опалення та кондиціонування, що отримується з відновлюваних джерел;
- комп'ютери, оргтехніка та офісне обладнання;
- одяг, уніформа;
- папір та поліграфічні послуги;
- меблі;
- засоби для чищення та мийні, послуги з прибирання;
- обладнання, що використовується в секторі охорони здоров'я.

У процесі відбору експерти керувались важливістю групи щодо можливостей поліпшення стану навколишнього середовища, державних витрат, наявності науково-обґрунтованих екологічних критеріїв (технічних регламентів, норм, стандартів), ринку та економічної ефективності.

1.4. Екологічний аспект

На ринку постійно зростає число екологічних та органічних сертифікаційних систем, які допомагають виявити продукцію вищої якості, що відповідає вимогам певного стандарту.

В світі працюють десятки урядових, приватних та неурядових програм з екологічного маркування. Більшість з них ґрунтується на екологічних стандартах (критеріях), які визначають показники екологічних переваг товарів та послуг різних категорій, основаних на оцінюванні їхнього життєвого циклу.

За визначенням Європейської Комісії, оцінка життєвого циклу - це «метод оцінки потенційного впливу продукції на всіх етапах її життєвого циклу (від «колиски» до «могили»), шляхом підсумків витрат та втрат ресурсів, показників рівня забруднення, оцінки потенційного екологічного впливу та інтерпретації результатів». Цей метод дозволяє визначити найзначніші впливи товарів, послуг чи робіт на довкілля та оцінити екологічні переваги, яких можна досягти шляхом вдосконалення.

Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) розробила вимоги до програм екологічного

маркування, викладені у стандартах ISO 14020:1998 та ISO 14024:1999, що включають:

- надійність інформації;
- прозорість управлінських процедур сертифікаційної системи;
- загальні принципи розробки та впровадження екологічних критеріїв;
- комунікації з усіма заінтересованими сторонами.

Ці стандарти впроваджені в національну систему стандартизації шляхом гармонізації:

ДСТУ ISO 14020:2003 - Екологічні маркування та декларації. Загальні принципи (ISO 14020:1998, IDT).

ДСТУ ISO 14024:2002 Екологічні маркування та декларації. Екологічне маркування типу I. Принципи та методи (ISO 14024:1999, IDT).

З 2003 року згідно ДСТУ ISO 14024-2002 розпочала свій динамічний розвиток українська програма екологічного маркування, яка у квітні 2004 року була презентована представникам Уряду в рамках першого Міжнародного форуму «Довкілля для України».

З 2004 року українській орган екологічної сертифікації та маркування продукції «Жива планета» представляє Україну в міжнародній організації Глобальної мережі екологічного маркування (GEN), що надало можливості розпочати інтеграційні процеси з іншими сертифікаційними системами та розвивати міжнародне співробітництво у сфері екологічної стандартизації й взаємовизнання результатів оцінки відповідності.

У 2010 році український орган сертифікації продукції приєднався до міжнародної

багатосторонньої Угоди між органами екологічної сертифікації та маркування про взаємне визнання результатів оцінки відповідності в рамках програми GENICES. Це надало можливості визнавати результати оцінки екологічних переваг продукції, отримані в Україні на рівні 27 програм екологічного маркування згідно ISO 14024, що діють у 60 країнах світу.

В Україні на початку 2013 року до системи екологічної сертифікації введено 47 стандартів, що визначають критерії для оцінювання екологічних переваг товарів чи послуг певної категорії. Чинні екологічні сертифікати, що надають право на застосування екологічного маркування на окремі види продукції та послуги, мають 60 суб'єктів господарювання.

1.5. Екологічні критерії

Екологічні критерії розробляються для програм екологічного маркування з метою визначення переваг для певної категорії товарів чи послуг відносно їхнього впливу на стан довкілля та здоров'я людини упродовж життєвого циклу.

Екологічні критерії впроваджуються у формі стандарту певної сертифікаційної системи. Такий стандарт є добровільним і встановлює додаткові науково-обґрунтовані екологічні вимоги до закріплених у чинному законодавстві.

Вимоги екологічних критеріїв можуть бути застосовані в технічних специфікаціях або в критеріях оцінювання тендерної пропозиції.

Упровадження екологічних критеріїв до тендерної документації для учасників тендерних процедур та інших заінтересованих сторін свідчить про те, що замовник має намір купити продукцію з поліпшеними екологічними характеристиками.

Технічні специфікації можуть визначатися на основі:

- екологічних стандартів, у т.ч. для програм екологічного маркування;
- характеристик або функціональних вимог (у такому разі технічні специфікації не повинні бути занадто детальними);
- методів виробництва та обробки (наприклад, папір виробляється без використання хлору, а електроенергія має вироблятися з відновлюваних джерел).

ПРОГРАМА ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯ І ТИПУ В УКРАЇНІ ХТО ЩО РОБИТЬ

1.6. Соціальний аспект

Серед факторів, від яких залежить здоров'я населення, Всесвітня організація охорони здоров'я відводить провідне місце якості навколишнього середовища, продуктів харчування та питної води.

Від рівня екологічної культури та свідомості суспільства на ментальному рівні залежать спрямованість поведінки людей і ухвалених ними рішень.

Зелені закупівлі можуть допомогти у вирішенні проблем на місцевому рівні або досягненні соціальних цілей окремої організації. Наприклад, використання нетоксичних лакофарбових та інших матеріалів для оздоблення, засобів для прибирання та постачання якісних продуктів харчування, вироблених у відповідності з екологічними або органічними стандартами, сприятиме створенню здорових умов життя школярів чи офісних працівників.

Відповідно моделі сталого споживання зелені закупівлі дозволяють вирішити такі ключові соціальні проблеми, як створення робочих місць, якість умов праці, регіональний розвиток.

У вирішенні соціальних проблем зелені закупівлі можуть бути ефективними для:

- досягнення відповідності високим стандартам умов праці;
- розвитку інновацій на місцевому рівні;
- стимулювання екологічно-інноваційних підходів та забезпечення потенційних ринків для екологічної продукції може допомогти місцевим товаровиробникам або надавачам послуг отримати конкурентну перевагу на національному і міжнародному рівнях;
- поліпшення іміджу і підтвердження дотримання принципів сталого розвитку та корпоративно-соціальної відповідальності в цілому.

Політика «зелених» закупівель Компанії ДТЕК

ДТЕК – найбільша енергетична компанія України, що входить до складу фінансово-промислової групи «Систем Кепітал Менеджмент» (СКМ). Підприємства ДТЕК працюють в сегментах видобутку і збагачення вугілля, генерації, дистрибуції та продажу електроенергії.

З травня 2007 року ДТЕК, що послідовно реалізує принципи соціальної відповідальності свого бізнесу, приєдналася до Глобальної ініціативи ООН, уклавши угоду, яка містить 10 основоположних принципів корпоративної соціальної відповідальності, у тому числі зобов'язання у сфері охорони довкілля. Системний підхід Компанії і стійкість практичних підходів до соціальної відповідальності знайшли відображення в політиці, в області корпоративно-соціальної відповідальності та, безумовно, політиці з управління охороною навколишнього середовища.

Питанням екологічної безпеки в Компанії приділяється особлива увага. На підприємствах ДТЕК функціонує єдина система управління охороною навколишнього середовища згідно з вимогами міжнародного стандарту ISO 14001:2004, в корпоративному центрі – реалізується проект «Зелений офіс». Завдяки таким впровадженням Компанія знижує вплив на навколишнє природне середовище і сприяє формуванню соціально відповідальної моделі поведінки своїх робітників.

Пріоритетними напрямками «Зеленого офісу» є роздільний збір і передача на утилізацію офісних відходів, що мають ресурсну цінність (папір, пластик, скло), реалізація заходів щодо

раціонального використання ресурсів (тепло-, електро-, водоспоживання, споживання офісного паперу), і - обов'язково - використання екологічної продукції (з максимальним використання вторинної сировини).

Отже, головним критерієм у закупівлях корпоративного центру ДТЕК є дотримання вимог екологічного маркування і відповідність енергозберігаючим якість для всіх товарів та устаткування. Задля виконання цих вимог постійно діє інформаційна кампанія – від розробки дистанційних електронних курсів до публікацій відповідних статей у корпоративних засобах масової інформації, від розміщення екологічної інформації на стендах до впровадження Green rules ДТЕК.

Так, завдяки зеленим закупівлям є декілька прикладів організації і функціонування «екологічно дружньої» Компанії, що вже впроваджені в ДТЕК:

- використання тільки енергоефективних люмінесцентних ламп замість ламп накаливання;
- використання офісної техніки з маркуванням «Energy Star»;
- встановлення спеціальних водопровідних кранів з регулюванням витрат води;
- встановлення бачків з економним зливом води (санвузли);

- використання офісного паперу, канцелярських приладів, виготовлених із вторинної сировини (не менш 25 % від загальних закупівель даної продукції цих категорій);
- виготовлення корпоративної продукції з вторинної сировини («екологічні» флеш-накопичувачі, сумки, блокноти, канцелярські набори, ліфлети тощо);
- заміна пластикового посуду на паперовий (кулери), перевага надається використанню керамічного посуду (робочі місця/офісні кухні);
- використання екологічно сертифікованих засобів для чищення та прибирання (біо-пакети для сміття, безпечні для довкілля засоби побутової хімії).

Окремим досягненням ДТЕК з упровадження зелених закупівель слід зазначити придбання у 2012 році для корпоративного автопарку трьох електромобілів з подальшим вивчення можливостей широкої експлуатації таких машин в Україні та розвитком відповідної інфраструктури.

Таким чином, зелені закупівлі є одним з пріоритетних напрямків гармонійної взаємодії виробництва і довкілля, що дозволяють ДТЕК залучити кожного співробітника до принципів екологічно дружнього споживання у повсякденному житті.

ГЛАВА 2. ПРОЦЕДУРИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЗЕЛЕНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Здійснюючи зелені закупівлі, важливо знати, стосовно якої процедури і яким чином замовник може застосувати такий принцип. Успіх впровадження зелених закупівель залежить від розуміння того, які процедури проводити, які екологічні критерії є можливість застосувати і як правильно оцінити та перевірити відповідність предмету закупівель встановленим вимогам.

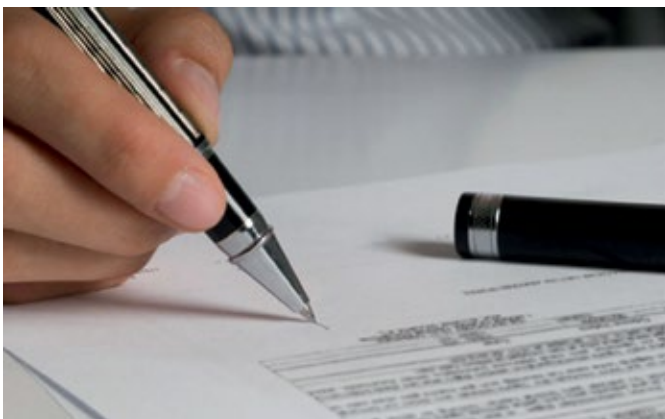
Державні закупівлі передбачають придбання товарів, робіт і послуг за державні кошти у порядку, передбаченому чинним законодавством для забезпечення функціонування державного сектору економіки.

Процедури державних закупівель мають забезпечувати раціональне та ефективне використання державних коштів та відповідати двом основним принципам:

- співвідношенню ціни та якості;
- добросовісної конкуренції.

Співвідношення ціни та якості

У проведенні закупівель за державні кошти замовники зобов'язані досягнути найкращого співвідношення «ціна – якість» щодо предмету закупівель.

Найліпший варіант співвідношення «ціна – якість» не обов'язково є найдешевшою пропозицією. Це означає, що краща за ціною пропозиція відповідає вимогам, визначеним замовником у порядку, передбаченому чинним законодавством, у т. ч. екологічних. Вибір кращої за ціною пропозиції повинен враховувати і такі аспекти, як якість, ефективність, раціональність

та придатність для задоволення конкретної мети. Відповідно до чинного законодавства, фактори, пов'язані із захистом довкілля, відносяться до таких аспектів, які на рівні інших можуть розглядатися при формулюванні предмета договору, технічних специфікацій та оцінюванні пропозиції.

Добросовісна конкуренція

Добросовісна конкуренція передбачає дотримання принципів та правил вільної торгівлі як складової чинного законодавства, що регулює торговельні відносини та державні закупівлі. Найбільш важливими з них є:

- **відсутність дискримінації** – замовник повинен забезпечити рівний доступ до участі в тендерних процедурах усіх вітчизняних та іноземних постачальників, які відповідають вимогам тендерної документації;
- **рівне ставлення** – замовник зобов'язаний оцінювати усі тендерні пропозиції за однаковими критеріями і має забезпечити такі умови, аби всі встановлені вимоги та специфікації тендерної документації надавали можливість для рівного ставлення таким чином, щоб жоден з учасників не отримував перевагу, яка б перешкоджала добросовісній конкуренції;
- **прозорість** – замовник зобов'язаний забезпечити опис предмета закупівлі таким чином, щоб усі зацікавлені учасники змогли визначити його суть;
- **взаємне визнання** передбачає зобов'язання замовника визнавати докази кваліфікації, технічних та інших якісних характеристик, отриманих в різних еквівалентних системах, що дозволяють оцінити відповідність пропозиції до встановлених вимог.
- **пропорційність** – замовник повинен висувати лише необхідні і виправдані стосовно предмета договору умови.

Під час оцінки відповідності певних вимог принципу пропорційності необхідно розглянути два аспекти:

- 1) чи доречна ця вимога з точки зору предмета закупівлі, на забезпечення якого вона спрямована (здебільшого це стосується предмета договору);
- 2) наскільки необхідна ця вимога (чи може менш жорстка умова забезпечити потрібний результат).

Система державних закупівель в Україні

Принципи державних закупівель в Україні визначені у Статтях 3 та 5 Закону України «Про здійснення державних закупівель».

1. Закупівлі товарів, робіт і послуг мають здійснюватися згідно з такими принципами:

- максимальна економія та ефективність;
- добросовісна конкуренція серед учасників;
- відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель;
- недискримінація учасників;
- об'єктивна та неупереджена оцінка;
- пропозиції конкурсних торгів;
- запобігання корупційним діям і зловживанням.

2. Вітчизняні та іноземні учасники беруть участь у процедурах закупівель на рівних умовах.

3. Замовники забезпечують вільний доступ усіх учасників до інформації про закупівлю, передбачену цим Законом.

4. Замовник не може встановлювати дискримінаційні вимоги до учасників.

Крім цього, згідно зі Статтею 9.4. цього Закону, журналісти мають право бути присутніми під час проведення процедур розкриття пропозицій конкурсних торгів.

2.1. Вибір процедури

Якщо замовник має намір укласти договір, то перш за все повинен визначити, які вимоги чинного законодавства стосуються даного предмета закупівлі (товару, послуги, роботи) з огляду на його вид, вартість та кошти, за які планується придбати.

Закон України «Про здійснення державних закупівель» поширюється на всіх замовників та закупівлі товарів, робіт і послуг, що цілком або частково здійснюються за рахунок державних коштів, за умови, що вартість предмета закупівлі

товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 100 тисяч гривень, а робіт - 300 тисяч гривень.

У разі якщо предмет закупівлі не підпадає під дію цього Закону, неодмінно слід визначити необхідність виконання інших нормативно-правових актів, правил чи процедур, пов'язаних із даним предметом закупівлі. Наприклад, відповідність предмету закупівлі Закону України «Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської діяльності».

Закон не розповсюджується на угоди загальною вартістю, меншою за зазначені порогові суми, а отже вони можуть укладатися на добровільній основі без дотримання будь-яких формальних процедур.

Якщо ж предмет закупівлі підпадає під дію цього Закону, замовник повинен обрати та застосувати відповідну процедуру закупівлі, керуючись встановленими вимогами.

Закупівля в одного учасника

Процедура закупівлі в одного учасника не потребує узгодження з уповноваженим органом і здійснюється у формі переговорів з однією або кількома особами (учасниками процедури закупівлі).

Екологічні вимоги до предмету закупівлі повинні відповідати вимогам чинного законодавства та цілям закупівлі. Замовник має можливість контролювати співвідношення «ціна – якість» з урахуванням вартості екологічної складової, важливості обмежень тих чи інших екологічних впливів під час встановлення вимог до технічних специфікацій предмету закупівлі.

Процедура відкритих торгів

Відкриті торги є найпоширеною процедурою закупівлі. Пропозиції мають право подавати всі зацікавлені особи.

Тендерна документація повинна містити:

- кваліфікаційні критерії до учасників та інформацію про спосіб документального підтвердження відповідності учасників встановленим критеріям та вимогам;
- інформацію про необхідні технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі, в тому числі відповідну технічну специфікацію (у разі потреби - плани, креслення, малюнки чи опис предмета закупівлі).

До того ж технічна специфікація повинна містити:

- детальний опис товарів, робіт, послуг, що закуповуються, в тому числі їх технічні та якісні характеристики;
- вимоги щодо технічних і функціональних характеристик предмета закупівлі, у разі якщо опис скласти неможливо або якщо доцільніше зазначити такі показники;
- посилання на стандартні характеристики, вимоги, умовні позначення та термінологію, пов'язану з товарами, роботами чи послугами, що закуповуються, передбачені чинними міжнародними або національними стандартами, нормами та правилами.

Технічна специфікація не повинна містити посилання на конкретну торговельну марку чи фірму, патент, конструкцію або тип предмета закупівлі, джерело його походження або виробника. Якщо таке посилання необхідне, у специфікації зазначається «або еквівалент».

Замовник передбачає у технічних специфікаціях до предмета закупівлі необхідність застосування заходів із захисту довкілля, а також має можливість встановлювати додаткові вимоги до його екологічних характеристик, посилаючись на міжнародні або національні стандарти, норми чи правила.

Процедура двоступеневих торгів

Процедура двоступеневих торгів може застосовуватися за таких умов:

- 1) замовник не може визначити необхідні специфікації товарів (робіт) або вид послуг;
- 2) предметом закупівлі є здійснення наукових досліджень, експериментів або розробок, надання дослідно-конструкторських, консультаційних або інших спеціальних послуг.

Замовник має право «проводити переговори з учасниками для визначення переваг та недоліків у різних пропозиціях», але не має права застосовувати дискримінаційний режим до учасників. Він вправі внести зміни до документації конкурсних торгів, опублікованої після першого етапу, стосовно технічних вимог, критеріїв тощо, у т.ч. екологічних аспектів предмету закупівлі, чи запропонувати нові характеристики та критерії оцінки згідно законодавства. Про зміну умов у документації конкурсних торгів замовник повинен проінформувати всіх учасників під час запрошення до участі в другому етапі торгів.

Застосування процедури проведення двохступеневих торгів найбільше підходить для визначення оптимальних параметрів предмету закупівель: ціна-якість, у т.ч. її екологічна складова, з врахуванням ринкових пропозицій.

Процедура запиту цінових пропозицій

Замовник здійснює закупівлю шляхом застосування процедури запиту цінових пропозицій щодо товарів і послуг, для яких існує постійно діючий ринок, за умови, що їхня вартість не перевищує 200 тисяч гривень. У запиті обов'язково зазначаються:

- найменування та місцезнаходження замовника;
- опис предмета закупівлі чи його частин (якщо замовник передбачає подання цінових пропозицій за частинами), у тому числі їхні необхідні технічні та інші параметри.

Переможцем процедури запиту цінових пропозицій визнається учасник, який подав пропозицію у відповідності до вимог замовника, зазначених у запиті цінових пропозицій, та має найнижчу ціну.

Процедура попередньої кваліфікації

Процедура попередньої кваліфікації застосовується у разі необхідності попереднього визначення кваліфікаційної відповідності, фінансово-економічного стану, технічних та організаційних можливостей учасника.

У разі проведення попередньої кваліфікації учасників до подальшої участі у торгах (конкурсних торгах) допускаються всі учасники попередньої кваліфікації, які пройшли таку кваліфікацію, але не менше двох.

Вимоги до учасників повинні містити кваліфікаційні критерії та перелік документів, що підтверджують їхню відповідність таким критеріям:

- процедуру оцінки відповідності кваліфікаційним критеріям (відповідає/не відповідає);
- інформацію про необхідні технічні та якісні характеристики предмета закупівлі.

На відміну від інших процедур кваліфікаційна документація може також містити додаткову інформацію, пов'язану з екологічними аспектами постачальника, яку замовник вважає за необхідне включити. Тобто замовник має більше можливостей для встановлення екологічних вимог як до предмету закупівлі, так і до його постачальника в частині, що стосується предмету закупівель.

Процедура електронного реверсивного аукціону

Процедура електронного реверсивного аукціону – процедура закупівлі в електронній формі, що передбачає проведення відкритих торгів у вигляді аукціону за методом зниження ціни договору (лота), проведення якої забезпечується оператором електронного майданчика на сайті в мережі Інтернет у режимі «он-лайн» та з використанням електронного цифрового підпису.

Процедура електронного реверсивного аукціону підлягає обов'язковому застосуванню замовником, що здійснює закупівлі за державні кошти щодо товарів, робіт та послуг, включених до переліку, затвердженому Кабінетом Міністрів України за поданням уповноваженого органу, якщо очікувана вартість предмета закупівлі такого товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 100 тисяч гривень (у будівництві – 300 тисяч гривень), а робіт – 1 мільйон гривень.

Щодо товарів, робіт та послуг, закупівля яких не вимагає застосування процедури електронного реверсивного аукціону відповідно до цієї частини, замовник може самостійно приймати рішення про закупівлю із застосуванням процедури електронного реверсивного аукціону, якщо інше не визначено чинним законодавством.

Кваліфікаційні вимоги до учасників та технічних специфікацій встановлюються так само, як і за процедурою відкритих торгів.

2.2. Інструменти для визначення вимог

Для здійснення ефективної закупівельної діяльності необхідно визначити стратегію закупівель, ґрунтуючись на вимогах чинного законодавства, а також потребах і можливостях замовника. Закупівлі за державні кошти мають більш жорсткі рамки, ніж закупівлі у приватному секторі, але у будь-якому разі вони є сукупністю стратегічних параметрів, сформульованих у вигляді наступних питань:

Що:

- стандартні або особливі товари для потреб конкретного замовлення?
- продукція відповідає певним екологічним характеристиками?

Скільки:

- у якій кількості?
- доставка запасу зі складу постачальника або консигнаційного складу покупця?

Коли:

- закупівля товарів заздалегідь?
- на даний час, упродовж року або пізніше?

Хто:

- централізовано чи децентралізовано?
- команда з управління проектами або відділ постачання?
- єдине або численні джерела постачання?

Наскільки:

- ціна стандартна, знижена або ринкова, з урахуванням експлуатаційних витрат?
- що краще: орендувати / виробляти / купувати обладнання?

Як:

- переговори або тендерні процедури?
- системні або довгострокові контракти, спільна покупка?
- агресивно чи пасивно?
- способи обміну інформацією?

За результатами відповідей обирається конкретна стратегія з ряду наступних стандартних закупівельних стратегій:

1. Стратегія пошуку матеріальних ресурсів та інших цінностей в залежності від кількості постачальників: один; єдиний - монополіст щодо предмета постачання; два; багато.
2. Закупівельна стратегія, що враховує об'єкт закупівлі: технічні, якісні та кількісні характеристики.
3. Закупівельна стратегія, що враховує суб'єкт закупівлі: індивідуальні чи колективні закупівлі.
4. Стратегія пошуку цінностей, що враховує характер зв'язків між продавцем і покупцем: тісна співпраця чи стратегічне партнерство контрагентів.
5. Маркетингові закупівельні стратегії, що застосовують такі інструменти маркетингу закупівель як: пошук предмету закупівлі, вивчення ринкових можливостей, каналів та умов постачання, послуги до і після закупівлі, ціни.

6. Стратегія осереднення ціни (закупівлі здійснюються з фіксованими упродовж року інтервалами - наприклад, раз на квартал - за ціною середньою за інтервал) - найменш ефективна, але найбільш поширена стратегія державних закупівель в Україні.

Під час аналізу потреб та обирання стратегії закупівель, замовник визначатиме, якою мірою його цікавлять екологічні аспекти, пов'язані з предметом закупівлі, і яким критеріям вони мають відповідати.

Будь-яка з обраних стратегій дозволяє застосувати принцип зелених закупівель із дотриманням вимог чинного законодавства та правил чесної торгівлі, а також уникнути зайвих закупівель.

Якщо предмет закупівель передбачає постачання товарів чи надання послуг, технічні та якісні характеристики можуть включати вимоги до (перелік не є вичерпним):

- потрібного рівня якості;
- екологічних характеристик;
- конструкції;
- забезпечення доступу для людей з обмеженими можливостями;
- експлуатації, використання чи розміру виробу;
- використання термінології чи умовних позначень;
- випробувань та їх методів;
- упакування, маркування та інструкції з експлуатації;
- процесів та методів виробництва.

При укладанні договорів про виконання робіт із зовнішніми підрядниками технічні та якісні характеристики визначаються як вимоги до матеріалів, продукції чи об'єктів, що використовуються при виконанні договору, зокрема:

- вимоги щодо захисту навколишнього середовища;
- вимоги до конструкції;
- вимоги щодо забезпечення доступу для людей з обмеженими можливостями;
- функціональні вимоги;
- вимоги стосовно безпеки;
- вимоги щодо розмірів;
- вимоги щодо системи управління;
- вимоги щодо використання термінології чи умовних позначень;
- правила та вимоги до випробувань та їх методів;
- вимоги щодо методів чи способів будівництва, а також інші технічні вимоги, що можуть стосуватися завершення робіт чи застосовуваних матеріалів.

Тендерні процедури на виконання робіт стосуються не лише кінцевого продукту, а й проектування та виконання робіт. В даному разі більше можливостей для встановлення екологічних вимог у замовника є на етапі проектування. Замовник може встановити чіткі вимоги для учасників тендерних процедур, наприклад, спроектувати енергоефективну адміністративну будівлю із застосуванням не лише теплоізоляційних та інших будівельних матеріалів з покращеними екологічними характеристиками, але й встановленням сонячних батарей для забезпечення її обігріву.

Замовник також може висунути проектувальникам вимогу, аби конструкція будівлі передбачала лише обмежену потребу у використанні ліфтів, а орієнтація офісів та робочих місць забезпечувала б мінімальну потребу в штучному освітленні.

Замовник відповідає не лише за вибір предмету закупівлі чи самої концепції проекту, але й за виконання комплексу робіт, за все, що діється на будівельному майданчику та навколо нього. Тому він має право визначати вимоги і до виконання робіт. А це надає широкі можливості для врахування екологічних аспектів, наприклад, шляхом встановлення вимог щодо економічного споживання енергії та води або прибирання будівельного сміття на будмайданчику та навколо нього. Такі питання особливо важливі під час виконання робіт, які мають суттєві екологічні впливи чи виконання робіт на територіях природоохоронних об'єктів або територіях з особливими географічними та геологічними умовами.

Що стосується **тендерних процедур на надання послуг**, то характер цих договорів передбачає можливість визначення способів їх виконання. Замовник може, наприклад, визначити певний спосіб прибирання будівлі з використанням лише тих засобів, які завдають найменшої шкоди навколишньому середовищу, зазначивши їхні якісні характеристики. Він також може визначити, наприклад, метод збору побутового сміття.

Тендерні процедури на постачання товарів в основному стосуються закупівель кінцевої або готової продукції. Тому, окрім основного і суттєво важливого вибору предмета закупівлі («що я купуватиму?»), існує можливість врахувати і його екологічні аспекти в технічних специфікаціях.

Встановлення екологічних вимог до предмету закупівлі на основі міжнародних, регіональних або національних стандартів, норм та правил запобігатимуть корупційним проявам та сприятимуть забезпеченню умов для добросовісної конкуренції серед учасників процедури закупівлі.

2.2.1. Екологічні норми та стандарти

Найважливішою складовою державної екологічної політики є екологічне нормування та стандартизація.

Згідно із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» **екологічні нормативи** являють собою комплекс обов'язкових правил і вимог щодо використання природних ресурсів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки.

Дотримання державних нормативів є обов'язковим і регламентується природо-охоронним законодавством України.

Система екологічних нормативів в Україні включає:

- гранично допустимі концентрації (ГДК) - затверджений у законодавчому порядку санітарно-гігієнічний норматив, що визначатиме концентрацію хімічних елементів та їхніх сполук у навколишньому середовищі, який у повсякденному впливі протягом тривалого часу на організм людини не викликає патологічних змін або захворювань;
- гранично допустимі викиди / скиди (ГДВ/ГДС) визначають граничні показники викидів в атмосферне повітря і скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, інших шкідливих екологічних впливів.

Усі суб'єкти господарювання зобов'язані дотримуватися екологічних норм при проектуванні, будівництві, експлуатації, реконструкції об'єктів; до застосування мінеральних добрив і засобів захисту рослинних культур, токсичних речовин та інших; до акустичного, електромагнітного та інших несприятливих впливів; до зберігання та утилізації відходів; до використання транспортних засобів тощо.

Нині українська система технічного регулювання наразі перебуває в стадії реформування, зумовленого необхідністю лібералізації ринкових відносин та впровадження більш ефективного державного нагляду і захисту прав споживачів.

Сучасна система технічного регулювання має сприяти національній безпеці, захисту життя і здоров'я людей, тварин і рослин, довкілля та передбачає встановлення державних обов'язкових норм, правил і вимог спільно з розвитком добровільної сертифікації. Це дозволить вибудувати торгівельні відносини у відповідності до єдиних уніфікованих принципів та правил для всіх учасників ринку.

Згідно зі світовою практикою та законодавством Європейського Союзу, технічне регулювання у сфері охорони довкілля безпосередньо пов'язане з механізмами державного економічного стимулювання впровадження технологій більш чистого виробництва та поліпшення екологічних показників продукції упродовж її життєвого циклу.

З 2007 року в Україні визначення обов'язкових вимог до процесів чи способів виробництва продукції або її екологічних характеристик здійснюється за допомогою нормативно-правових актів, тобто законів або технічних регламентів, шляхом адаптації до законодавства ЄС.

Вимоги, встановлені технічними регламентами, повинні відображати, перш за все, екологічні ризики, пов'язані з виробничими процесами, а також товарами чи послугами.

Екологічні стандарти

Екологічні стандарти спрямовані на запобігання забрудненню довкілля завдяки системам управління; забезпечують економію та раціональне використання природних ресурсів, високий рівень якості та поліпшення екологічних характеристик товарів і послуг; сприяють поширенню сучасних технологій та прозорості в ринкових стосунках.

Екологічні стандарти повинні бути результатом узагальнення досвіду та потреб діяльності у різних сферах і галузях, становити компроміс між сучасними технологіями та поліпшенням екологічних аспектів діяльності організації.

Роль та значення стандартів у сфері контролю за дотриманням норм природоохоронного законодавства

Екологічні стандарти, окрім вимог до систем управління чи процесів, визначають терміни, встановлюють єдині уніфіковані норми відбору проб та методи контролю забруднення, що є основою для забезпечення ефективної системи державного контролю за забрудненням атмосферного повітря, стічних та поверхневих вод тощо.

Україна з 1993 року є членом Міжнародної організації стандартизації (ISO), що обумовлює її пріоритети з розвитку національної системи стандартизації шляхом гармонізації з міжнародною. З 2007 року Україна почала активну співпрацю з Європейським комітетом зі стандартизації (CEN) на шляху упровадження національних стандартів шляхом гармонізації з європейськими.

www.iso.org

Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) - організація, метою діяльності котрої є ратифікація стандартів, розроблених спільними зусиллями делегатів від різних країн світу.

На сьогодні до ISO входять національні організації зі стандартизації 161 країни.

www.cen.eu

Європейський комітет зі стандартизації (CEN) створено у зв'язку з необхідністю координації робіт із європейської стандартизації 16 країнами Західної Європи у 1961 році.

На даний час CEN об'єднує всі країни-члени ЄС та бере активну участь у роботі міжнародних технічних комітетів (ISO/TC), у зв'язку з чим більшість європейських стандартів, як правило, впроваджені шляхом гармонізації з міжнародними.

Згідно Закону України «Про стандарти», застосування стандартів є обов'язковим, якщо:

- це передбачено технічними регламентами чи іншими нормативно-правовими актами;
- **в угоді (контракті) щодо розроблення, виготовлення чи постачання продукції є посилання на певні стандарти;**

- виробник чи постачальник продукції склав декларацію про відповідність продукції певним стандартам чи застосував їх позначення в маркуванні;
- продукція виробника чи постачальника сертифікована щодо дотримання вимог стандартів.

В інших випадках, на відміну від технічних регламентів, стандарти застосовуються на добровільних засадах.

Закон України «Про здійснення державних закупівель»

Замовник має право вимагати в технічних специфікаціях «детальний опис товарів, робіт, послуг, що закуповуються, в тому числі їхні технічні та **якісні характеристики**; вимоги щодо **технічних і функціональних характеристик** предмета закупівлі - в разі, якщо опис скласти неможливо або якщо доцільніше зазначити такі показники; посилання на стандартні характеристики, вимоги, умовні позначення та термінологію стосовно товарів, робіт чи послуг, що закуповуються, передбачених **існуючими міжнародними або національними стандартами, нормами та правилами...**

Технічна специфікація (в разі, якщо таке посилання є необхідним) повинна містити вираз **«або еквівалент»**. **Технічні, якісні характеристики предмета закупівлі повинні передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля...»**

Претенденти мають підтвердити відповідність та дотримання встановлених замовником вимог у будь-який доступний спосіб, у т.ч. шляхом сертифікації.

04 лютого 2004 року Україна ратифікувала Кіотський протокол, тим самим підтвердивши свої наміри вжити необхідних заходів щодо скорочення антропогенних викидів парникових газів та/або збільшення їх абсорбції.

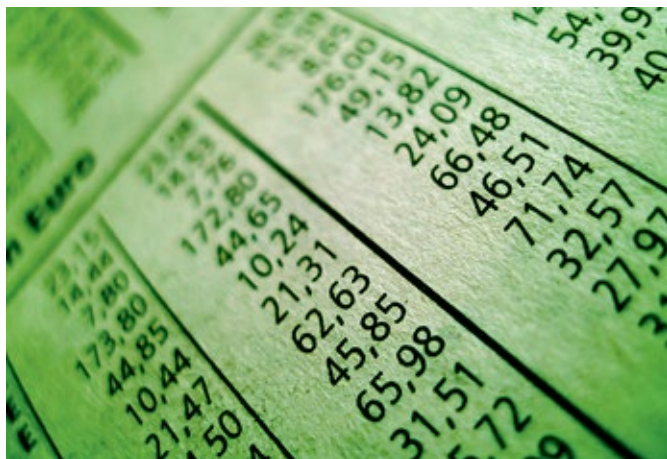
Отримання вищезгаданого статусу дозволяє Україні використати всі можливості щодо активного впровадження механізмів Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Законом України «Про внесення зміни до Статті 2 Закону України «Про здійснення державних закупівель» щодо закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій» закупівля

товарів, робіт і послуг, необхідних для реалізації проектів цільових екологічних («зелених») інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, пов'язаних з реалізацією таких проектів і виконанням зобов'язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату за кошти, отримані від продажу частин встановленої кількості викидів парникових газів, була введена з-під дії Закону України «Про здійснення державних закупівель». Таким чином, на закупівлю товарів, робіт і послуг, необхідних для реалізації проектів цільових екологічних («зелених») інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, дія Закону не поширюється.

У зв'язку з цим, а також на виконання доручення Прем'єр-міністра України від 02.07.2012 № 26992/1/1-12 Держкоінвестагентством України розроблено Порядок проведення конкурсу закупівлі товарів, робіт і послуг в рамках реалізації проектів цільових екологічних («зелених») інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, пов'язаних з реалізацією таких проектів, і виконанням зобов'язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату за кошти, отримані від продажу частин встановленої кількості викидів парникових газів.

Порядком встановлено процедуру підготовки та проведення конкурсного відбору товарів, робіт і послуг, що закуповуватимуться в рамках реалізації проектів цільових екологічних («зелених») інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, пов'язаних з реалізацією таких проектів і виконанням зобов'язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Зазначений порядок спрямований на врегулювання відносин у сфері закупівель товарів, робіт і послуг у рамках реалізації проектів цільових екологічних («зелених») інвестицій

та пропозицій щодо здійснення заходів для забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів, створення конкурентного середовища у сфері закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти та запобігання проявам корупції у цій сфері.

2.2.2. Системи екологічного управління

Екологічне управління - це система заходів, пов'язаних із цілеспрямованим впливом суспільства на довкілля з метою попередження мінімізації або ліквідації негативних для навколишнього середовища та людини наслідків такого впливу.

Система державного екологічного управління повинна забезпечити:

- збереження та відновлення природних систем, їхнього біологічного різноманіття та здатності до саморегуляції як необхідної умови існування людського суспільства;
- раціональне природокористування та рівноправний доступ до природних ресурсів нинішніх і майбутніх поколінь;
- сприятливий стан довкілля як необхідну умову якості життя і здоров'я громадян.

Згідно з Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики на період до 2020 року, затвердженою Законом України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI, першим з основних принципів національної екологічної політики проголошується посилення ролі екологічного управління з метою досягнення рівності трьох складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), що зумовлює орієнтування на пріоритети сталого розвитку.

Інтеграція екологічної політики та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління включає в себе завдання:

- законодавчого закріплення принципу обов'язковості інтеграції екологічної політики в усі галузі економіки;
- розробки і прийняття низки інструментів, зокрема, Стратегічної екологічної оцінки (CEO);
- екологізації галузей національної економіки шляхом впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів;
- підготовки нормативно-правових актів та методик застосування екологічного обліку, інструментів екологічної оцінки та екологічної звітності, а також оцінок екологічного ризику;

- розробки і впровадження системи стимулів для суб'єктів господарювання, які застосовують систему екологічного управління;
- застосування екологічного аудиту та сертифікації виробництва продукції, її якості відповідно до міжнародних природоохоронних стандартів, у тому числі заходи з розвитку екологічних показників виробництва і споживання;
- підготовки і здійснення державних зелених закупівель.

Турбота про навколишнє середовище, вплив з боку громадськості та дії влади змінюють спосіб ведення бізнесу в усьому світі.

Для організацій стає більш важливим продемонструвати, що не тільки основні принципи, але й її інвестиційна політика, повсякденна діяльність, спрямовані на захист навколишнього середовища.

Упродовж останніх двох десятиріч відбулися значні зміни в менталітеті та ставленні суспільства до екологічних проблем. Результатом зусиль світової спільноти щодо запобігання і контролю забруднення навколишнього середовища, впровадження природоохоронних заходів, використання екологічно чистих технологій стало прийняття у 1992 році на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро Декларації щодо навколишнього середовища.

В 1993 році Міжнародна організація зі стандартизації ISO створила технічний комітет ТК 207 «Управління навколишнім середовищем», до задач якого увійшло розроблення системи стандартів для управління навколишнім середовищем. Важливим результатом діяльності ТК 207 стало прийняття в 1996 році п'яти стандартів ISO серії 14000, що містили склад та опис елементів системи управління навколишнім середовищем, настанови з їх застосування, а також настанови щодо здійснення екологічного аудиту.

2004 року Міжнародною організацією зі стандартизації ISO здійснений перегляд стандартів серії ISO 14000. Як наслідок, в 2006 році в Україні введено в дію національні стандарти:

ДСТУ ISO 14001:2006 Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 14001:2004, IDT) - на заміну ДСТУ ISO 14001-97;

ДСТУ ISO 14004: 2006 Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечення (ISO 14004:2004, IDT) - на заміну ДСТУ ISO 14004-97.

Ці стандарти встановлюють принципи найефективнішого управління екологічними аспектами діяльності підприємства, враховуючі такі напрями як захист навколишнього середовища, запобігання забрудненню і задоволення соціально-економічних потреб.

Впровадження системи екологічного управління та постійний її розвиток дозволяє організаціям будь-якого масштабу, форми власності та сфери діяльності:

- поліпшити імідж організації, а також відносини зі споживачами, органами державної влади, громадськістю;
- оптимізувати використання енергії, водних ресурсів і матеріалів;
- знизити фінансові витрати, пов'язані з управлінням відходами;
- зменшити ризик отримання штрафів і можливих судових позовів;
- підвищити довіру споживачів, партнерів, інвесторів та акціонерів;
- усунути торгові бар'єри, у тому числі з іншими країнами.

Впровадження екологічно ефективних інноваційних рішень у проектуванні і будівництві «Сочі-2014».

До олімпійського будівництва в Сочі висуваються найвищі вимоги щодо якості робіт та дотримання термінів виконання. Успіх цього масштабного проекту забезпечується ефективною роботою у сфері екологічної безпеки, мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище і розумного ставлення до природних ресурсів.

Досвід, накопичений керуючими і будівельними організаціями, а також численними постачальниками товарів та послуг олімпійського проекту, стане відправною точкою для подальшого розвитку в Росії «зеленого» будівництва в усіх галузях.

*Президент Оргкомітету «Сочі 2014»
Дмитро Чернишов*

2012 року Оргкомітет «Сочі-2014» успішно завершив сертифікацію системи екологічного управління на відповідність вимогам міжнародного стандарту з ISO 14001:2004.

Результати сертифікаційного аудиту підтвердили ефективність створення та функціонування в Оргкомітеті «Сочі-2014» системи екологічного управління, в рамках якої впроваджені наступні заходи:

- затверджена екологічна політика;
- ідентифіковані і оцінені екологічні аспекти діяльності;
- розроблена і впроваджується програма заходів щодо оцінки значущості екологічних аспектів і досягнення екологічних цілей, поставлених Екологічною стратегією «Сочі-2014»;
- затверджена і дотримується процедура виявлення застосованих в діяльності організацій законодавчих і нормативних вимог у галузі охорони навколишнього середовища;
- встановлені ролі, відповідальність і повноваження персоналу в рамках системи екологічного управління;
- забезпечена обізнаність персоналу щодо реалізації екологічної політики;
- встановлені вимоги до проведення робіт, пов'язаних з екологічними аспектами діяльності організації.

Відповідно до регламенту російської добровільної екологічної сертифікації та маркування «Листок життя» згідно ISO 14024:1999, у листопаді 2012 року проведено щорічний плановий інспекційний аудит офісних приміщень Оргкомітету «Сочі-2014», розташованих в місті Сочі.

Аудиторами виявлено ряд покращень екологічних аспектів офісних приміщень, а саме:

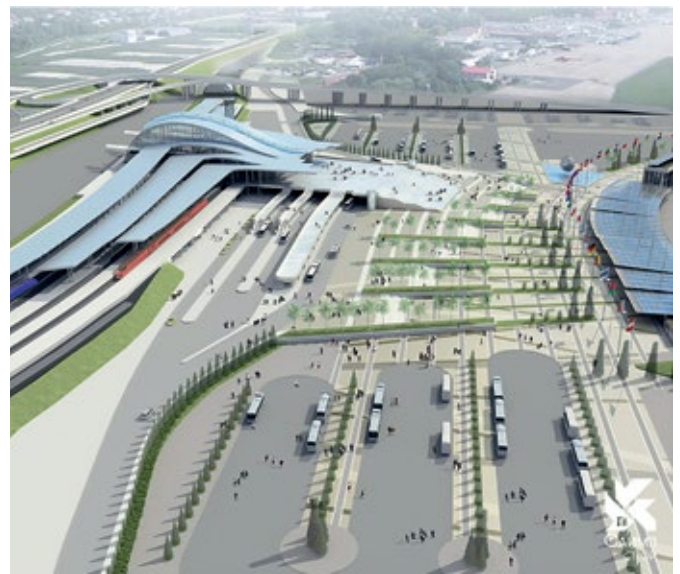
- організація майданчика для паркування велосипедів для співробітників;
- успішна атестація робочих місць за умовами праці;
- успішна сертифікація на відповідність ISO 14001:2004;
- впровадження роздільного збору офісних відходів.

В офісних приміщеннях ведеться моніторинг показників споживання ресурсів, в тому числі електроенергії та води, а також утворення твердих побутових відходів.

В ході аудиту філії Оргкомітету в м. Сочі підтверджено дотримання вимог екологічного стандарту «Оцінка відповідності офісних приміщень критеріям екологічної безпеки», відповідність яким було встановлено під час сертифікації 2011 року.

Енергетичне моделювання проекту залізничного вокзалу «Олімпійський парк»

Енергетичне моделювання за проектом залізничного вокзалу «Олімпійський парк» здійснено британською компанією Buro Happold, одним із напрямків роботи якої є проведення сертифікації за методом BREEAM і супроводжувальних сертифікацію інженерних досліджень. Енергетична модель об'єкта створена на базі програмного забезпечення IES Virtual Environment.

Особливості об'єкта моделювання та отримані результати:

1. Залізничний вокзал являє собою складний інфраструктурний об'єкт, задуманий як транспортний пересадочний вузол. Будівля гармонійно інтегрується в комплекс споруд головної вхідної зони Олімпійського парку. На земельній ділянці розташована будівля вокзалу з перонними шляхами, платформами та привокзальною площею. Організовані під'їзди для пожежних машин, таксі, службового, громадського та приватного автотранспорту. Вокзал розрахований на максимальні пасажиропотоки (з показниками в годину пік): 8500 людей - на час Ігор і 5400 осіб - у постолімпійській період. Під час моделювання враховувалося застосування на об'єкті сонячних батарей для вироблення електроенергії.

2. На підставі результатів моделювання об'єкта проведений розрахунок скорочення викидів парникових газів. На основі цього оцінено ефективність роботи Адлерської теплоелектростанції (далі Адлерській ТЕС) - основного постачальника теплової та електричної енергії для нового комплексу залізничного вокзалу. На підставі інформації про генеровану

ПРОЦЕДУРИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЗЕЛЕНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

електричну та теплову енергію і споживаного для цього процесу палива обчислений так званий «вуглецевий множник» (carbon factor) або показник роботи Адлерської ТЕС, необхідний для оцінки скорочення викидів парникових газів.

3. Оцінка енергетичної ефективності залізничного вокзалу «Олімпійський парк» здійснювалась в рамках проектної документації об'єкта. Інженерні та архітектурні характеристики базової моделі призначені у відповідності з чинними будівельними нормами Російської Федерації, а в тих випадках, коли необхідна характеристика не нормується ними (СНіП), спиралися на стандарт ASHRAE 90.1-2007, Додаток G.

Додатком G до стандарту ASHRAE 90.1-2007 визначено, що саме береться до уваги серед характеристик базової моделі:

- кількість поверхів та площі приміщень, що кондиціонують;
- температурний режим, встановлювані параметри роботи систем вентиляції, опалення і кондиціонування;
- розклад перебування людей, роботи освітлювальних систем та іншого обладнання;
- орієнтація будівлі: для базової моделі необхідно провести моделювання 4 положень орієнтації будівлі - як досліджуваного об'єкта, з поворотом на 90°, з поворотом на 180°, з поворотом на 270° - з наступним усередненням отриманих результатів;

- характеристики огорожувальних конструкцій;
- тип системи опалення, вентиляції та кондиціонування;
- джерело гарячого водопостачання.

Енергетична ефективність інженерних рішень, передбачених проектною документацією залізничного вокзалу «Олімпійський парк», забезпечена за рахунок застосування:

- сонячних фотоелектричних панелей сумарною потужністю 127,75 кВт;
- ефективного зовнішнього освітлення;
- режиму фрікулінга (використання природного холоду зовнішнього повітря в міжсезоння та зимовий період);
- ефективного гарячого водопостачання;
- застосування в проектних рішеннях огорожувальних конструкцій з коефіцієнтом теплопередачі 16 (U-value), що перевищує вимоги СНіП 23-02-2003 17;
- скління з коефіцієнтом теплопередачі 1,2 Вт / м² ° К (коливань) і коефіцієнтом припливу сонячної теплоти 0,3;
- підключення до місцевої районної енергетичної системи (Адлерська ТЕС);
- використання в приміщеннях датчиків руху, що керують освітленням в автоматичному режимі, таким чином забезпечуючи скорочення щільності потужності освітлення на 10% відповідно з таблицею G3.2 стандарту ASHRAE 90.1-2007.

Порівняння характеристик споживання енергії відповідно до проектної документації залізничного вокзалу «Олімпійський парк» і базової для оцінки моделі:

	Енергоспоживання, МВт*год.		Ефективність, зниження «+»/збільшення «-» %
	Базовий рівень у відповідності до стандарту ASHRAE 90.1-2007	Розрахункове споживання згідно проекту	
Опалення	3425,6	3673,7	-7,24
Гаряче водопостачання	374,7	374,7	0
Охолодження	1198,9	413,8	65,49
Насоси	120,3	155,7	-29,33
Вивід тепла	219,6	95,0	56,70
Внутрішнє освітлення	535,7	488,2	8,87
Зовнішнє освітлення	1152,3	174,3	84,87%
Обладнання	533,2	533,2	0
Ліфти та екскаватори	1032,6	1032,6	0
Проміжний підсумок	8593,4	6941,6	19,22
Сонячні панелі	-	165,7	-
Фрікулінг	-	181,5	-
РАЗОМ:	8593,4	6594,3	23,26

2.2.3 Технології більш чистого виробництва

Технології більш чистого виробництва почали активно впроваджуватися наприкінці минулого століття в країнах Західної Європи, США, Японії, Республіки Корея на основі принципів та механізмів екологізації виробництва, що дозволило комплексно поєднати системне зменшення екологічних впливів та економічне зростання.

Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP) визначає більш чисте виробництво як модель застосування інтегрованої стратегії запобігання забрудненню довкілля на основі оцінки життєвого циклу продукції.

Найбільш характерними ознаками екологічно чистого виробництва є:

- інноваційний підхід до розв'язання екологічних проблем упродовж життєвого циклу продукції, а також усіх параметрів, що входять до системи виробництва;
- поліпшення екологічних характеристик, що інтегруються в базових показниках продукції, послуг та робіт;
- оптимізація виробництва з метою зменшення обсягів споживання сировини, матеріалів та енергоносіїв, повного та повторного використання матеріалів;

- зменшення обсягів утворення відходів, збільшення обсягів їх переробки та повторного використання.

Аналіз наявного закордонного досвіду ефективного впровадження технологій більш чистого виробництва дає змогу виділити основні принципи, що позитивно відрізняють їх від інших підходів, які мають еколого-економічну складову:

- **принцип попереджувального підходу** – впровадження інноваційних, ресурсозберігаючих, безвідходних технологій, заміна небезпечних речовин у складі продукції більш безпечними аналогами, – загалом це дає змогу підвищувати конкурентоспроможність продукції та бути на «крок попереду»;
- **принцип превентивних заходів** – наприклад, упровадження відновлювальних видів енергії;
- **принцип цілісності** – комплексний підхід до виробничої діяльності, технічних та якісних показників продукції, споживання природних ресурсів;
- **принцип демократії** – відкритість для суспільства усіх видів діяльності, пов'язаних з життєвим циклом продукції;
- **принцип презумпції обережності** – інформування виробниками замовників товарів та послуг про їхню безпеку або можливу небезпеку.

Це означає, що не потенційні постраждалі мають доводити наявність загроз, а прихильники тієї чи іншої виробничої технології повинні довести, що більш безпечного способу задоволення суспільних потреб немає.

«Зелена» енергетика

1. Оцінка екологічних впливів

Вплив	Підхід
Виробництво енергії з невідновних ресурсів (нафтопродуктів, вугілля, газу) характеризується високим рівнем екологічних ризиків та емісіями парникових газів	Збільшити долю енергії з відновлюваних джерел
Енергогенеруючі підприємства паливо-енергетичного комплексу, що виробляють енергію з невідновних ресурсів, відповідальні за забруднення довкілля	Досягти реального збільшення обсягу використання альтернативних джерел енергії згідно основних засад державної політики

Інші підходи до скорочення екологічних впливів враховують закупівлі енергоефективних послуг разом з електроенергією.

2. Формулювання цілей

Предмет закупівлі, його технічні специфікації, а також кваліфікаційні вимоги до учасників повинні охоплювати такі аспекти:

- відповідність відновлюваним джерелам енергії згідно з Законом України «Про альтернативні джерела енергії»;
- надання переваг усім відновлюваним джерелам енергії, за винятком гідроенергії (з огляду на особливості отримання гідроенергії в даному регіоні та кількості великих ГЕС);
- додатковість – з метою стимулювання будівництва нових потужностей відновлюваних джерел енергії переваги надаються закупівлі енергії від «нових установок» відновлюваних джерел.

3. Формування тендерної документації

Предмет закупівлі: постачання електричної енергії, певний відсоток якої отриманий від відновлюваних джерел та їхніх нових потужностей, переважно не ГЕС.

Технічні, якісні та кількісні характеристики:

1) Не менш 30% електроенергії, що постачається, має генеруватися відновлюваними (альтернативними) джерелами за визначенням відповідно до Закону України «Про альтернативні джерела енергії».

Підтвердження відповідності: гарантії джерела походження енергії мають засвідчуватися незалежною третьою стороною, як і те, що даний вид енергії не був проданий раніше.

2) 20% електроенергії з відновлюваних джерел повинно постачатися з «нових установок».

«Новою» вважається установка, що введена в експлуатацію не пізніше 7 років до оголошення процедури закупівлі. У якості альтернативи даної вимоги може розглядатися зобов'язання учасника торгів ввести в дію нову установку для отримання енергії з відновлюваних джерел протягом 2 (двох) років з початку терміну дії договору і яка забезпечить вироблення 20% від загального об'єму постачання електроенергії з відновлюваних джерел.

Підтвердження відповідності: постачальник має надати документальне підтвердження відповідності цієї вимоги.

Оцінка пропозицій конкурсних торгів здійснюється на основі таких критеріїв:

№ з/п	Назва основного критерію	Максимально можлива кількість балів
1	Ціна	80
2	Електроенергія з відновлюваних джерел	10
3	Електроенергія з відновлюваних джерел, генерована новими установками	5
4	Електроенергія з відновлюваних джерел, генерована не ГЕС	5
	Усього	100

Переможцем обирається учасник, пропозиція якого набрала найбільшу кількість балів.

Істотні умови договору: замовник залишає за собою право здійснювати перевірку дотримання виконання умов договору на відповідність наданої пропозиції.

4. Коментарі щодо впровадження

Висування екологічних вимог до постачальника енергії стає все більш популярним та ефективним методом зменшення впливів на довкілля. Якщо замовник бажає застосувати такий критерій вибору, варто визначити це в назві предмету договору та чітко встановити технічні, якісні і кількісні характеристики.

З метою забезпечення можливості участі невеликих постачальників електроенергії з відновлюваних джерел слід розглянути доцільність та можливість розділити предмет закупівлі на декілька окремих лотів.

У застосуванні принципу «зелених закупівель» варто посилатися на певні стратегічні документи. Наприклад, Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» передбачає збільшення обсягу використання відновлюваних і альтернативних джерел енергії на 25% до 2015 року та на 55% до 2020 року від базового рівня.

Найбільш ефективний та прозорий спосіб уникнення закупівлі енергії від певного виду джерел - це зазначення цієї вимоги у визначенні предмета закупівлі. Наприклад, предмет закупівлі - «постачання електричної енергії за виключенням атомної енергії».

Замовник може вимагати від постачальника проведення додаткових заходів, спрямованих на ефективне використання енергетичних ресурсів, наприклад, інформаційна кампанія у загальноосвітніх навчальних закладах. Якщо така вимога передбачається, необхідно її зазначити в істотних умовах договору.

2.2.4. Оцінка вартості життєвого циклу

В оцінюванні предмета закупівлі, як правило, замовник керується найбільш вигідною ціновою пропозицією. У разі, коли закупівлі здійснюються за рахунок державних коштів, ціна є вирішальним критерієм. Але яким чином вона визначається?

Закуповуючи товар, послугу або роботу, замовник оплачує їхню вартість, але ця вартість не враховує витрат, пов'язаних із застосуванням чи експлуатацією предмету закупівель.

Оцінювання «вартості життєвого циклу» означає врахування усіх витрат, пов'язаних із предметом закупівлі упродовж всього терміну його експлуатації (споживання, служби тощо), наприклад:

- ціна покупки і всі пов'язані з цим витрати (доставка, монтаж, налагодження тощо);
- операційні витрати, в тому числі споживання енергетичних чи водних ресурсів, пального, вартість запчастин та технічного обслуговування;

- гарантійний термін та термін експлуатації (споживання, служби тощо) зазначені у гарантіях товаровиробника.

Ціна життєвого циклу може також включати вартість таких зовнішніх факторів, як викиди парникових газів у відповідності до конкретних вимог тендерної документації.

Оцінка експлуатаційних витрат для автомобілів

Уряд Республіки Словенія застосував принцип «зелених» закупівель для придбання автотранспортних засобів. В якості екологічних критеріїв у 2009-2010 роках було встановлено максимальний ГДВ для парникових газів, допустимих для автотранспортних засобів у 6 категоріях.

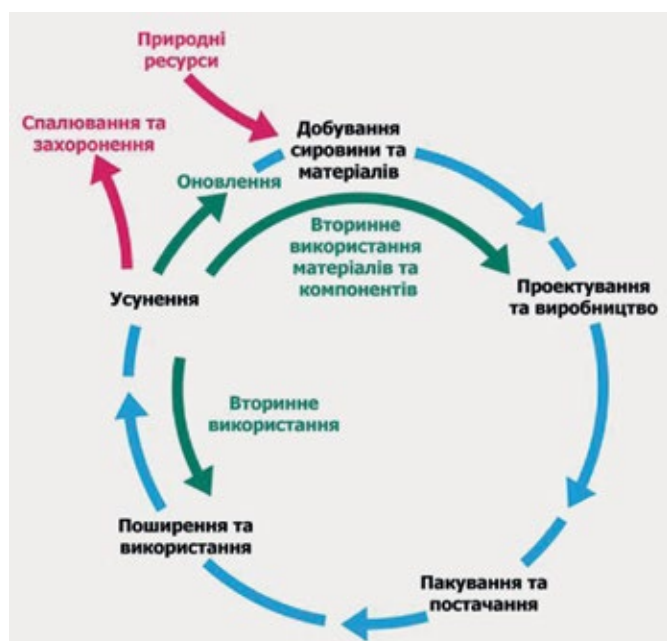
З 2011 року Уряд встановив додаткові екологічні вимоги до експлуатаційних характеристик автотранспортних засобів, додавши до критеріїв оцінювання викидів парникових газів ще й максимальний ГДВ для NO_x та твердих часток (PM), а також середній показник споживання палива на 100 км.

Такий підхід забезпечив закупівлі автотранспортних засобів з покращеними екологічними характеристиками та економію експлуатаційних витрат на пальне.

Оцінка вартості життєвого циклу та екологічна складова предмету закупівлі

Застосування методу оцінки вартості життєвого циклу має сенс незалежно від того, наскільки замовник приділяє увагу екологічним, технічним та якісним характеристикам предмету закупівель. Застосовуючи цей метод оцінювання **вартості пропозицій**, замовник враховуватиме витрати на використання ресурсів, технічне обслуговування та утилізацію, що не визначені у **ціні**, яку пропонують учасники тендерних процедур. Часто це призводить до того, що в оцінюванні повної вартості продукції «зелена» визначається більш вигідною пропозицією, тобто найдешевшою в цілому.

Використовуючи можливості оцінювання на основі даного методу, замовник може визначити ґрунтовні вимоги до технічних та якісних характеристик предмету закупівлі з метою забезпечення більш ефективних закупівель.

Економія на використанні енергетичних та водних ресурсів

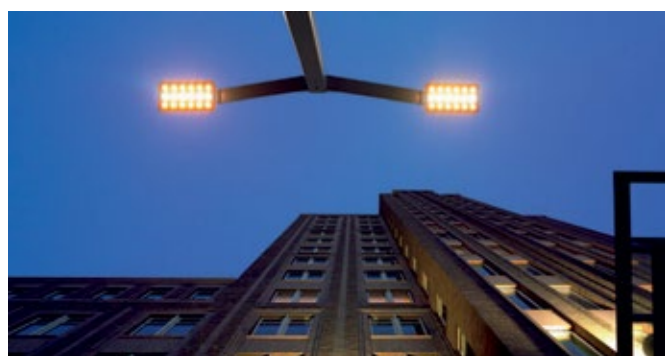
Витрати на споживання енергетичних та водних ресурсів в процесі застосування є вагомими складовими вартості окремих груп товарів, а також послуг чи робіт. Також усі фактори, що пов'язані зі споживанням ресурсів, мають відношення до екологічних впливів. Замовник, вимагаючи від предмету закупівлі зменшення споживання ресурсів, отримує заощадження коштів, водночас подбавши про зменшення екологічних впливів.

Заощадження на витратах, пов'язаних з вуличним освітленням

Місцева влада невеликого грецького міста Алмирос розглянула можливі варіанти економії витрат на вуличне освітлення і вирішила замінити старі світильники зі ртутними лампами на нові – з галогенними.

Таке рішення ґрунтувалося на розрахунках, які свідчили, що завдяки новому устаткуванню витрати зменшаться на 40%. На основі цього застосували відповідні технічні вимоги до ламп при проведенні тендерних процедур на закупівлю 2500 одиниць.

Попри те, що за ціною світильники з галогенними лампами дорожчі на €60 ніж звичайні, заощадження коштів на електроенергію на кожній одиниці впродовж її життєвого циклу становило €315, а зменшення емісії парникових газів – близько 2,9 тонни.

Економія на обслуговуванні або заміні

Як правило, «зелена продукція» є більш вигідною з економічної точки зору, враховуючи її гарантійний та максимальний експлуатаційний термін (строк служби).

Наприклад, використання цементу вищої якості може сприяти подовженню терміну служби будівель і водночас зменшенню кількості робіт,

що вимагають технічного обслуговування та мають певні екологічні впливи. Це може зменшити загальну вартість життєвого циклу будівлі в порівнянні з застосуванням цементу інших марок.

Економія на утилізації

Витрати на утилізацію, як правило, не враховуються в процесі планування та здійснення закупівель. Але рано чи пізно замовник має витратити на це кошти. І коли йдеться про утилізацію будівельних або небезпечних відходів, у т.ч. від електронного чи електротехнічного обладнання, – такі витрати можуть становити значний відсоток від ціни закупівлі.

Як враховувати витрати на утилізацію в будівельній галузі

Будівельна галузь пов'язана з утворенням великої кількості відходів виробництва. У будівництві нових та знесенні старих споруд потрібно враховувати не тільки видалення (вивезення) відходів, а також особливості поводження з небезпечними матеріалами, наприклад, такими як азбест. Під час проведення процедури попередньої кваліфікації замовник має можливість вивчити питання: наскільки багато небезпечних відходів може утворитися в процесі будівельних робіт та вартість знешкодження. У деяких випадках - наприклад, спорудженні доріг - доречно вивчити можливість застосування перероблених будівельних відходів, що дозволить суттєво зменшити вартість будівництва.

Оцінка вартості життєвого циклу все частіше застосовується на рівні органів державної влади європейських країн для визначення найнижчої вартості предмету закупівель.

Загальна оцінка вартості життєвого циклу предмету закупівель має враховувати такі характеристики, як:

- **Термін служби** – дає уявлення про частоту, з якою товар необхідно замінювати, має суттєвий вплив на його вартість, особливо упродовж тривалого періоду. Більш дешевий товар, який потребує частішої заміни, коштуватиме дорожче в довгостроковій перспективі, ніж товар з вищою ціною, термін служби якого є значно довшим. Ця характеристика повинна братися до уваги при встановленні технічних вимог до предмету закупівлі та порівнянні вартості закупівель, виходячи з того, на який термін він закуповується, та цілей замовника.

- **Кредитна ставка** – витрати в майбутньому не коштують стільки, скільки витрачені гроші коштують сьогодні. Цей фактор необхідно враховувати у порівнянні вартості життєвого циклу на даний час з майбутніми витратами. Це необхідне для оцінювання капіталізації майбутніх витрат та потребує додаткових даних прогностичних показників кредитних ставок комерційних банків та індексу інфляції.

- **Наявність та надійність даних** – оцінка вартості життєвого циклу неминує включає в себе елемент непередбачуваності майбутніх витрат. Замовнику досить складно спрогнозувати на майбутнє, наприклад, витрати, пов'язані з технічним обслуговуванням або вартістю тих чи інших витратних матеріалів. Іноді дуже складно отримати необхідну інформацію для оцінки витрат з надійних джерел. У деяких випадках, коли майбутні витрати контролюються безпосередньо постачальником (наприклад, він забезпечує технічне обслуговування або утилізацію), замовник може визначити з максимальною точністю реальну вартість предмету закупівлі, ґрунтуючись на методі оцінки вартості предмету закупівель.

В Україні метод оцінювання життєвого циклу продукції як елемент стратегічного планування поки що недостатньо популярний порівняно з європейськими країнами. Національні стандарти **ДСТУ ISO 14040:2004** Екологічне керування. Оцінювання життєвого циклу. Принципи та структура (14040:1997, IDT) та **ДСТУ ISO 14041:2004** Екологічне керування. Оцінювання життєвого циклу. Визначення цілі і сфери застосування інвентаризації (ISO 14041:1998, IDT) дозволяють користувачам правильно застосувати дану методiku для об'єктивної оцінки вартості предмету закупівель.

2.2.5 Екологічне маркування

«Зелена» продукція, має поліпшені екологічні характеристики упродовж життєвого циклу, які забезпечують такі самі або кращі функції, якість і задоволення потреб споживача в порівнянні з продукцією аналогічного функціонального призначення.

Найкориснішими засобами ідентифікації такої продукції та визначення її характеристик відносно впливів на стан довкілля та здоров'я людини відповідно до певних екологічних стандартів є екологічні декларації та знаки екологічного маркування.

На ринку постійно зростає кількість різноманітних екологічних маркувань, але є й такі, що можна віднести до оманливих. Орієнтуючись на екологічне маркування, замовник повинен визначити сертифікаційну систему, що **акредитована належним чином** (тобто має чинний атестат акредитації) та відповідає вимогам чинних стандартів, що регулюють основні принципи та методи управління програмами екологічних маркувань.

Преш за все у екологічному маркуванні замовник має одержати відповідь на питання: яким стандартам (критеріям) відповідає дана продукція з тим чи іншим знаком? Здійснюючи державні закупівлі, замовник матиме можливість застосовувати вимоги екологічних стандартів програм екологічного маркування з позначенням «або еквівалент».

Обов'язкова вимога наявності сертифікату відповідності та ліцензійної угоди на застосування знаку екологічного маркування неприпустимі, оскільки вважаються дискримінаційними. Наявність екологічного сертифікату (як свідчення відповідності товару чи послуги) має розглядатися замовником як підтвердження відповідності встановленим вимогам, але повинні розглядатися й інші форми доказів.

Міжнародною організацією стандартизації (ISO) визначено I, II та III типи екологічних маркувань, вимоги до яких встановлені згідно відповідних міжнародних стандартів, упроваджених до національної системи стандартизації шляхом гармонізації міжнародних стандартів серії ISO 14000 у 2002–2003 роках.

ДСТУ ISO 14024:2002 Екологічні маркування та декларації. Екологічне маркування типу I. Принципи та методи. (ISO 14024:1998, IDT)

I тип екологічного маркування стосується добровільної сертифікаційної системи, яка передбачає:

- встановлення додатково до обов'язкових показників екологічних переваг (екологічні критерії) до товарів, послуг, об'єктів нерухомості у формі стандартів на певну категорію продукції;
- впровадження процедури оцінки відповідності екологічним критеріям.

Оцінка відповідності здійснюється акредитованим органом сертифікації продукції згідно ДСТУ EN 45011:2001 та ДСТУ ISO 14024:2002 – органом з екологічного маркування.

Схема оцінювання передбачає аналіз показників екологічних впливів продукції на всіх етапах життєвого циклу.

У разі проходження такої сертифікації виробник сертифікованої продукції отримує протокол оцінки відповідності, сертифікат відповідності та ліцензійну угоду, що надає право застосування знаку екологічного маркування встановленого зразка на її упаковці чи етикетці, а також у документації, рекламних матеріалах тощо.

ДСТУ ISO 14021:2002 Екологічні маркування та декларації. Екологічні самодекларації. Екологічне маркування типу II (ISO 14021:1999, IDT)

II тип екологічного маркування входить до інформативного декларування у вигляді формулювань чи позначок екологічного характеру. Прикладом екологічного маркування II типу можуть бути такі декларації, як: «вміст повторно переробленого матеріалу», «придатний для повторного перероблення», «придатний для компостування», «розбірна конструкція» тощо або спеціальні знаки, визначені міжнародним стандартом ISO 7000.

Такі декларації не мають незалежного підтвердження, не використовують попередньо визначені й прийняті критерії і, як правило, є найменш інформативними з трьох типів екологічних маркувань.

ДСТУ ISO 14025:2008 Екологічні маркування та декларації. Екологічні декларації типу III. Принципи та процедури (ISO 14025:2006, IDT)

III тип екологічного маркування стосується екологічних декларацій, що містять інформацію у вигляді кількісних показників екологічних впливів (енергоємність, споживання водних

та інших ресурсів, емісії, обсяги утворюваних відходів) до обраної одиниці продукції певної категорії на всіх етапах її життєвого циклу.

Такі декларації мають форму технічного звіту, який готується незалежною експертною організацією на основі досліджень життєвого циклу конкретного виду і типу продукції та способів її виробництва.

Такий вид декларацій не надає уявлення про екологічні переваги чи недоліки продукції, а зосереджений винятково на показниках екологічних впливів. Але декларації III типу надають можливість замовнику порівняти показники екологічних впливів у продукції однієї категорії.

www.ecolabelindex.com

Глобальний класифікатор організацій з екологічного маркування

У 2010 році Світовий інститут ресурсів спільно з Американським союзом сертифікаційних компаній (World Resources Institute (WRI) and Big Room Inc.) розпочав упровадження інформаційного проекту «Online Database To Compare Ecolabels». В рамках реалізації проекту був створений та підтримується Інтернет-ресурс «Ecolabelindex», який дозволяє отримати інформацію про 435 організацій які упроваджують різноманітні програми екологічного маркування, що охоплюють 25 секторів промисловості у 197 країнах світу.

Консультаційні послуги проекту допомагають користувачам орієнтуватися в змістовності міжнародних стандартів та правил екологічного маркування, створювати та управляти програмами з зелених закупівель, розуміти і задовольняти власні потреби.

Глобальна мережа екологічного маркування

У світі існують декілька організацій, які об'єднують та здійснюють координацію діяльності між органами з екологічного маркування

національних та регіональних програм.

Найбільш відома з них - Глобальна мережа екологічного маркування (GEN), що об'єднує 27 національних та регіональних програм I типу, які діють у 60 країнах світу, розвиваючи екологічні стандарти та систему взаємовизнання результатів оцінки відповідності в рамках Міжнародної програми GENICES.

<http://www.globalecolabelling.net/>

Україна представлена в GEN програмою екологічного маркування зі знаком «Зелений журавлик», що упроваджується з 2003 року згідно ДСТУ ISO 14024:2002.

2.3. Оцінка відповідності

У разі, коли замовник встановлює екологічні вимоги до предмету закупівель на основі міжнародних, регіональних або національних стандартів, норм та правил тощо, важливо дотримуватися принципу недискримінації щодо методів та процедур підтвердження відповідності.

Замовник не має права вимагати від постачальника наявності сертифікату відповідності якісним чи технічним характеристикам, якщо це не передбачено чинним законодавством.

Замовник повинен розглядати та оцінювати на рівних умовах усі доступні способи підтвердження відповідності до вимог технічних регламентів, а також протоколи тестувань, випробувань та інші докази, видані (валідовані) компетентними органами у встановленому чинним законодавством порядку.

Якщо ж замовник посилається на певний нормативно-технічний документ (за умов, що таке посилання є необхідним), у специфікації має зазначатися «або еквівалент».

Наявність сертифікатів відповідності добровільним екологічним стандартам може розглядатися як доказ відповідності екологічним вимогам, якщо такі стандарти охоплюють встановлені екологічні, технічні та якісні характеристики до предмету закупівлі.

ЗНАКИ, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕВАГИ ТОВАРІВ, ПОСЛУГ ТА ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ

ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ ЗГІДНО ISO 14024:1999 (МАРКУВАННЯ І ТИПУ)

Найбільш поширені в Україні знаки екологічних маркувань програм I типу – органи з екологічного маркування входять до складу Глобальної мережі екологічного маркування (GEN): www.globalecolabelling.net

США
www.greenseal.org

Північні країни Європи
www.svanen.nu

Росія
www.ecounion.ru

Канада
www.ecologo.org

Україна
www.ecolabel.org.ua

Німеччина
www.blauer-engel.de

Китай
www.sepacec.com

Японія
www.ecomark.jp

Нова Зеландія
www.enviro-choice.org.nz

ОРГАНІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ

Регіональні та державні сертифікаційні системи

Постанова Ради (ЄС)
№ 834/2007 щодо органічного
виробництва та маркування

www.usda.gov

www.bio-siegel.de

www.maff.go.jp

Знаки незалежних сертифікаційних систем, акредитованих в Міжнародній федерації органічного сільськогосподарського виробництва (IFOAM) – органи сертифікації яких представлені на території України: www.ioas.org

www.icea.info

www.agencebio.org

www.organicstandard.com.ua

www.soilassociation.org

www.ecocert.com

ІНШІ ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ ТА ЕНЕРГЕТИЧНЕ МАРКУВАННЯ

www.oeko-tex.com

www.ic.fsc.org

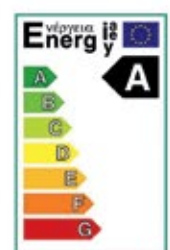
www.energystar.gov

tcodevelopment.com

www.leed.net

Детальніше про значення інших знаків маркування на www.gpp.org.ua

ГЛАВА 3. ВИБІР ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Предметом договору - є те, ЩО збирається закуповувати організація. Для організацій, що проводять закупівлі за державні кошти, чинне законодавство визначає, ЯК здійснювати закупівлю, але не визначає, що саме купувати (предмет договору), надаючи таким чином органам влади та бюджетним установам свободу вибору предмета закупівлі та його екологічних характеристик.

Такий підхід дозволяє встановлювати екологічні вимоги до предмету закупівель за умов, якщо такі вимоги не суперечать принципам конкурентного середовища та запобігають проявам корупції у сфері державних закупівель.

З метою забезпечення раціонального та ефективного використання коштів при закупівлі товарів, послуг чи робіт замовник перш за все повинен ретельно проаналізувати потреби і ринкові пропозиції. Це дозволить визначити доступний рівень «екологізації» замовлення, а також уникнути зайвих закупівель.

Замовник, застосовуючи процедуру зелених закупівель, має надати можливість учасникам торгів представити найбільш економічно вигідний варіант пропозиції, яка б відповідала у т.ч. високим критеріям (показникам) екологічної результативності.

У якості таких критеріїв можуть розглядатися міжнародні, регіональні, національні та інші стандарти, результати наукових досліджень або технічних звітів.

3.1. Визначення потреб

Визначення потреб, як правило, здійснюється до початку процесу закупівель, і зазвичай на цьому етапі замовник не має всієї інформації щодо екологічних впливів предмету закупівлі (товарів, послуг або робіт) та не в змозі оцінити, яким чином ці впливи пов'язані з його експлуатаційними характеристиками і повною експлуатаційною вартістю.

Тому важливим кроком перед початком закупівель є оцінювання реальних потенційних екологічних впливів, тобто впливів на стан довкілля і здоров'я

людини тієї категорії продукції, що планується закуповувати з урахуванням її повного життєвого циклу.

Замовник має визначити:

- які екологічні впливи є найбільш суттєвими і на яких етапах життєвого циклу;
- на якому етапі життєвого циклу він прагне покращення тих чи інших показників.

Такий аналіз надасть можливість визначити, на якому рівні можна застосувати до продукції певної категорії критерії щодо показників рівня її енергоефективності, обмеження вмісту хімічних речовин і т.п. відносно її середньої ринкової вартості.

Визначаючи потреби на основі еколого-економічних показників предмета закупівлі, замовник може прийняти екологічно свідомі рішення.

Наприклад, більш економічно та екологічно обґрунтованим є перехід з паперового документообігу на електронну систему, що забезпечить збереження ресурсів та інформаційних даних.

Аналізуючи вартість забезпечення теплом та електроенергією новобудови чи будівлі, що реконструюється, варто зазначити в тендерній документації ще на стадії проектування показники енергоефективності будівлі, вимоги до системи опалення та можливість застосування відновлюваних енергетичних джерел.

Оцінка потенціалу сонячної енергії в Польщі

Ченстохова розташована в одному з найбільш сонячних районів Польщі, з середньорічною сонячною радіацією у 1025 кВтг/м².

З метою економії витрат на споживання енергії в місцевій лікарні вирішили придбати і встановити сонячні колектори та економайзери (пристрої, що працюють на сонячній енергії і нагрівають воду).

Після установки системи в лікарні економія її витрат на електроенергію становить 254 000 злотих (€ 63,500) на рік.

3.2. Постановка цілі

У разі якщо замовник вирішив приділити увагу екологічним аспектам предмету закупівель, для забезпечення розуміння цього усіма зацікавленими сторонами та прозорості процедури закупівлі, це краще всього визначити в його назві.

Екологічна складова в назві предмету закупівлі допоможе учасникам торгів легше ідентифікувати та визначити важливість екологічних характеристик для надання цінових пропозицій чи участі у конкурсних торгах.

Під час визначення назви предмету закупівлі, враховуючи його екологічні аспекти, замовникам слід дотримуватися принципу запобігання дискримінації, що відповідає принципам чинного законодавства та правилам міжнародної торгівлі.

Наприклад, замовник може заявити, що предметом закупівлі є «Послуги громадського харчування екологічними (або органічними) продуктами», але він не може замовляти «Послуги громадського харчування місцевими екологічними (або органічними) продуктами», так як визначення «місцевими» є дискримінаційним, адже не передбачає вільного руху продукції.

Замовник може заявити, що предметом закупівлі визначено «Енергозберігаючі комп'ютери», але не в праві наполягати, що закуповуватиме «Комп'ютери, сертифіковані за програмою «Energy Star», оскільки вимогою сертифікату відповідності конкретної сертифікаційної системи він дискримінує інших постачальників, не надаючи рівних умов іншим пропозиціям.

На практиці це означає, що замовник повинен мати впевненість, що формулювання предмету закупівлі штучно не обмежить участь усіх пропозицій, що відповідають встановленим вимогам, технічним, якісним та іншим характеристикам, у т.ч. екологічним.

Приклади правильних назв предметів зелених закупівель

Виготовлення проектно-кошторисної документації «Реконструкція будівлі корпусу №1 Міністерства екології та природних ресурсів України з впровадженням енергозберігаючих технологій»

Устаткування для автоматичного оброблення інформації (енергоефективна комп'ютерна техніка для забезпечення функціонування автоматизованих програмно-технологічних комплексів)

Послуги з видалення твердих відходів (послуги з роздільним збором твердих побутових відходів)

Офісний папір (для двостороннього друку з вторинної сировини)

Слід зазначити, що застосування екологічної складової у назві предмету закупівлі інформуватиме не тільки потенційних постачальників, але й інші заінтересовані сторони (громадян, органи влади, засоби масової інформації), що, у свою чергу, підкреслює екологічну спрямованість та корпоративно-соціальну відповідальність замовника.

Зелені закупівлі у Німеччині

У 2010 році муніципалітет м. Бремен оголосив конкурсні торги на постачання офісного обладнання. Предмет закупівлі визначили як «Придбання офісного обладнання з покращеними екологічними характеристиками».

У якості екологічних вимог тендерна документація передбачала технічні характеристики на різноманітні категорії продукції, встановлені згідно вимог екологічних стандартів добровільних сертифікаційних систем «Energy Star» та «Blue Angel».

При цьому наявність сертифікату відповідності та ліцензійної угоди на право застосування екологічного маркування не були умовами тендеру, що забезпечило участь у конкурсі усіх зацікавлених постачальників продукції, яка відповідає встановленим вимогам згідно технічних характеристик та результатів випробувань незалежно від сертифікаційної системи.

<http://www.energystar.gov>
<http://www.blauer-engel.de/en>

Після оцінювання замовником реальних потреб необхідно провести аналіз ринку щодо обраного предмету закупівель та розробити відповідні вимоги до його технічних специфікацій у відповідності до його назви.

Чітко визначені екологічні вимоги в технічних специфікаціях або критеріях оцінювання підтверджують екологічну ефективність закупівель та забезпечують їхню прозорість та розуміння екологічної складової.

У разі застосування принципу зелених закупівель варто розглядати такі аспекти:

Для договорів на постачання товарів, матеріалів чи виробів:

- безпечність та впливи на довкілля матеріалів (сировини), використаних для виготовлення продукції, а також впливи виробничих процесів на навколишнє середовище;
- повторне використання сировини в готовій продукції (тарі, упаковці);
- споживання енергетичних та/чи водних ресурсів в процесі експлуатації;
- довговічність / гарантійний термін та термін служби продукту;
- можливість переробки / повторного використання продукту;
- упаковка і транспортування / мінімізація витрат та витрат.

Для договорів на надання послуг:

- технічні знання і кваліфікація персоналу, що підтверджують компетентність виконання екологічних вимог за умовами договору;
- специфікація продуктів / матеріалів, що використовуються у проведенні обслуговування із зазначенням їхніх екологічних характеристик;
- процедури управління, спрямовані на мінімізацію впливів на довкілля під час надання послуг;
- споживання енергетичних та/чи водних ресурсів, а також обсяги відходів, що утворюються в процесі надання послуг.

Для договорів на виконання робіт:

- на доповнення до всіх вище зазначених аспектів, угоди на виконання робіт можуть розглядати такі аспекти, як стале використання земельних ресурсів (території) та розвиток інфраструктури;
- для деяких проектів доцільно провести попередні дослідження потенційних впливів на навколишнє середовище.

Зазначені аспекти можуть розглядатися певною мірою щодо конкретної групи продукції на основі реальних цілей замовника.

Більш конкретні рекомендації щодо оформлення договірної документації наведені у Главі 4.

3.3. Критерії відбору та вибору

Після визначення предмету закупівель необхідно чітко сформулювати критерії його відбору та вибору, які задовольняли б цілі замовника, у т.ч. екологічні, та відповідали б вимогам чинного законодавства.

Кваліфікаційні вимоги до учасників

Відповідність кваліфікаційним вимогам визначає здатність претендента виконати умови договору. Як правило, вони включають доказ досвіду учасника виконання аналогічних угод, наявність технічних засобів та обладнання тощо. Вичерпний перелік таких критеріїв зазначений у Статті 16 Закону України «Про здійснення державних закупівель».

Якщо закупівлі здійснюються не за рахунок державних коштів, замовник може визначити додаткові кваліфікаційні вимоги до учасників конкурсу, керуючись такими аспектами, як дотримання вимог природоохоронного законодавства чи критерії оцінювання екологічних ризиків.

Наприклад, замовник може відмовити в процедурі закупівлі, якщо були порушені вимоги чинного природоохоронного законодавства, що призвело до збитків від забруднення довкілля.

У якості доказової бази відповідності цьому критерію можуть розглядатися акти перевірок органами державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів – Держекоінспекцією України та її територіальними органами, результати екологічного аудиту дотримання вимог природоохоронного законодавства, ухвали та рішення судових органів.

В інших випадках екологічні кваліфікаційні критерії можуть застосовуватися, якщо предмет закупівлі потребує спеціального екологічного досвіду. Такі критерії можуть застосовуватися щодо надання послуг або виконання робіт, що матимуть суттєвий екологічний вплив або стосуються питань охорони довкілля чи раціонального використання природних ресурсів.

У якості доказу відповідності цьому критерію може розглядатися наявність системи екологічного управління згідно ДСТУ ISO 14001 чи EMAS або досвід надання претендентом екологічних послуг.

Наприклад, предмет закупівлі «Будівництво мосту на території національного парку» передбачає дотримання спеціальних умов, спрямованих на захист екосистеми природоохоронного об'єкту, таких як контроль рівнів шуму, управління відходами тощо.

У даному разі, наявність упровадженої системи екологічного управління на рівні будівельних майданчиків (але не на рівні інших структурних підрозділів організації, що не мають прямого відношення до предмету закупівлі) може розглядатися у якості доказової бази претендента технічної здатності виконати істотні умови договору.

Технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі

Технічна специфікація повинна визначити екологічні переваги предмету закупівель. Це можуть бути вимоги екологічних стандартів – міжнародних, європейських, регіональних та інших, – у т.ч. добровільних. Ці вимоги, включені до тендерної документації, стають обов'язковими для всіх учасників процедури закупівель.

Якщо ж подана пропозиція не відповідає встановленим замовником технічним специфікаціям, вона відхиляється.

Технічні специфікації предмета закупівлі можуть бути визначені на основі:

- технічних регламентів та екологічних норм;
- екологічних стандартів, у т.ч. тих, що встановлюють критерії для програм екологічного маркування;
- органічних стандартів, наприклад, згідно Постанови Ради (ЄС) 834/2007 (колишня Постанова ЄС 2092/91).

Цей підхід є найпоширенішим.

У разі необхідності можна застосовувати вимоги декількох стандартів або специфікацій, – головне, аби при цьому замовник спирався на науково обґрунтовану технічну документацію, впроваджену належним чином. При посиланні на стандарт необхідно супроводжувати його словами «або еквівалент», оскільки замовник не може відхилити пропозицію претендента, який доведе, що його товар або послуга задовольняє стандартам, згаданим у еквівалентній формі.

Замовник може використовувати також інші, найвищі, ніж визначені у стандартах, вимоги, за умов, якщо вони не будуть дискримінаційними.

У якості вимог до технічних характеристик замовник має можливість застосувати екологічні стандарти (критерії) програм екологічного маркування згідно ДСТУ ISO 14024-2002 Екологічне маркування та декларації. Екологічне маркування типу I. Принципи та методи (ISO 14024:1999, IDT). При цьому замовник не має права вимагати від учасника торгів сертифікат певної сертифікаційної системи та ліцензійної угоди на право застосування знаку екологічного маркування (це вважається дискримінаційним).

У якості вимог можуть бути застосовані лише певні технічні, якісні та інші характеристики, визначені в стандарті. Наявність екологічного сертифікату та екологічного маркування може розглядатися як доказ відповідності, без виключення інших способів підтвердження відповідності, таких як результати випробувань, тестувань тощо.

Замовнику варто визначити у тендерній документації, що у якості доказової бази можуть розглядатися сертифікати, протоколи та висновки винятково акредитованих в національному органі акредитації органів з оцінки відповідності та лабораторій.

Наприклад, в технічній специфікації замовник не може вимагати, щоб предмет закупівлі - мийний засіб - був маркований знаком «Зелений журавлик» або сертифікований згідно ДСТУ ISO 14024-2002 – це вважається дискримінацією. Однак, він може застосувати у якості вимог загальні вимоги екологічного стандарту для визначення екологічних переваг засобів мийних та для чищення СОУ OEM 08.002.12.065 «Засоби мийні та для чищення. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу», розробленого та впровадженого згідно ДСТУ ISO 14024-2002, тобто без вмісту:

- фосфатів;
- «жорстких» та не здатних до біорозкладання ПАРів;
- біоаккумулятивних барвників;
- токсичних речовин;
- ензимів, згідно затвердженого переліку.

Мийний засіб повинен містити сировину олеохімічного (природного) походження не менш ніж 40%.

За такого підходу мийні засоби, сертифіковані згідно ДСТУ ISO 14024-2002, вважатимуться такими, що відповідають вимогам на рівні з іншими доказами відповідності.

Експлуатаційні характеристики

При визначенні експлуатаційних характеристик специфікації не повинні бути занадто детальними, оскільки замовник має надати більше простору для технічних інновацій в умовах ринку. Однак слід враховувати той факт, що можливі доступні варіанти значно відрізняться.

Задані параметри мають бути досить чіткими, аби дозволити зробити належну і виправдану оцінку наданої пропозиції.

Приклад правильно заданих експлуатаційних характеристик: «Кліматичні умови всередині будівлі: температура 18-22°C у зимовий період та 26-28°C у літній, відносна вологість приміщення 50%».

У цьому випадку учасник може обирати будь-які технологічні рішення та обладнання для досягнення цієї вимоги.

Системи управління та технології виробництва

При визначенні технічних специфікацій замовник може встановлювати показники екологічної результативності виробництва чи обмежувати використання шкідливих для довкілля речовин у виробничому процесі.

Щодо енергоефективності технології виробництва може бути застосований граничний показник нормованої енергоємності технологічного процесу вироблення продукції певної категорії, обчислений згідно встановленої методики.

Також замовник може вимагати, щоб продукцію виробляли, наприклад, без застосування хлору.

При застосуванні цих критеріїв вибору в якості доказової бази можуть розглядатися витяги з технічної документації, результати енергетичного чи екологічного аудиту, валідовані у встановленому порядку.

Наявність сертифікованої системи екологічного управління згідно ДСТУ ISO 14001 або EMAS чи інтегрованої системи не є доказовою базою відповідності таким вимогам.

Враховуючи те, що під час закупівлі товарів, робіт і послуг, що виробляються, виконуються чи надаються в ринкових умовах, основним критерієм оцінки наданої пропозиції є ціна.

Замовник має можливість скомпонувати критерії вибору, що дозволить йому порівняти пропозиції, що відповідають різним технічним вимогам, використовуючи ті самі критерії оцінок.

Такий підхід є оптимальним, якщо замовник не впевнений, що предмет закупівлі достатньо доступний на ринку або не впевнений в його критеріях якості чи ціні.

Використання можливих варіантів має зазначатися в опублікованому оголошенні про проведення процедури закупівлі.

Замовник може застосовувати наступні варіанти:

Варіант 1. «Нейтральна» пропозиція: встановлення до предмету закупівель мінімуму основних (не екологічних) вимог.

Варіант 2. «Зелена» пропозиція: встановлення до предмету закупівель додаткових екологічних вимог (які доповнюють вимоги Варіанту 1).

Під час розгляду пропозицій учасників торгів замовник перш за все оцінює відповідність вимогам, наведеним у Варіанті 1, порівнює їх з вимогами, зазначеними у Варіанті 2. Переможцем обирається учасник, пропозиція якого відповідає вимогам за Варіантом 1, у більшій мірі за Варіантом 2 і є найкращою за ціною.

Таким чином, Варіант 2 розглядається у якості додаткових переваг до цінової пропозиції за основними технічними, якісними та кількісними характеристиками предмета закупівлі.

3.4. Вибір цінової пропозиції

На цій стадії процедури закупівлі замовник, як правило, оцінює відповідність наданих пропозицій вимогам тендерної документації для вибору найкращої (згідно технічних, якісних та інших характеристик) **за ціною** від учасника, який відповідає кваліфікаційним вимогам.

При застосуванні такого підходу, що відповідає Закону України «Про здійснення державних закупівель», замовник не матиме можливості розглядати екологічні вимоги до предмету закупівлі у якості критеріїв оцінювання пропозиції, якщо вони не включені до кваліфікаційних вимог або технічних специфікацій.

Якщо предмет закупівлі, що має складний чи спеціалізований характер, або закупівлі здійснюються не за державні кошти, замовник може керуватися принципом **«найбільш економічно вигідної пропозиції»**, коли, окрім ціни, розглядаються також інші критерії оцінки.

Такі критерії можуть стосуватися, наприклад, якості, терміну поставки, технічних чи екологічних характеристик, при цьому дуже важливо, щоб вони були:

- пов'язані з предметом договору;
- виражені кількісно;
- оцінені відносно інших критеріїв оцінювання претендентів;
- чітко визначені в тендерній документації для гарантії прозорості.

Застосування екологічних критеріїв на стадії оцінювання тендерних пропозицій може бути найбільш виправданим, якщо замовник не впевнений в доступності або ціні предмету закупівлі з покращеними екологічними характеристиками.

Упровадження екологічних критеріїв до процедури оцінювання, по суті, демонструє, що замовник надає перевагу «зеленій продукції». Проте, якщо вона набагато дорожча, ніж інша продукція в аналогічній категорії, яка відповідає лише загальноприйнятим на законодавчому рівні вимогам, то не буде обрана. Питома вага екологічного критерію в бальній системі оцінювання визначатимете, наскільки замовник готовий додатково платити за екологічну складову предмету закупівель.

В деяких випадках екологічні критерії можна включати до оцінки пропозиції конкурсних торгів, навіть якщо в специфікації вже врахований екологічний мінімум вимог. Це надасть можливість обрати пропозицію навіть з більш кращими характеристиками.

Наприклад, закупаючи персональні комп'ютери, замовник може конкретизувати в технічних специфікаціях певний рівень їхнього енергоспоживання.

*А в критеріях оцінювання пропозиції може також додати **перевагу** обладнанню, що є більш енергоефективним:*

№ з/п	Назва основного критерію	Максимально можлива кількість балів
1	Ціна	80
2	Найбільший показник енергоефективності	20
	Разом	100

У розгляді **найбільш економічно вигідної пропозиції** не слід обмежуватися лише ціною – варто оцінити повні «витрати життєвого циклу» предмету закупівлі. Такій підхід ґрунтується не тільки на ціні та характеристиках, але і включає порівняльну оцінку його експлуатаційних витрат (такі, як споживання енергетичних чи інших ресурсів) та витрати на обслуговування і ремонт.

3.5. Істотні умови договору

Цілком обґрунтованим є застосування екологічних критеріїв у формулюванні істотних умов договору – тобто вимог і умов його виконання.

Ці вимоги ніяким чином не впливатимуть на процедуру оцінювання пропозиції, проте повинні бути недвозначно викладені в оголошенні про торги та мати чіткі умови виконання в рамках договірних відносин.

Формулювання істотних умов договору повинні стосуватися лише вимог та умов його виконання. Це означає, що вони не можуть «маскувати» технічні специфікації, критерії оцінювання або критерії вибору.

Постачальник товарів, надавач послуг чи виконавець робіт (підрядник) зобов'язаний додержуватися договірних умов під час здійснення поставки, надання послуг чи виконання роботи. Якщо не в змозі це зробити, замовник повинен мати можливість пред'явити фінансові претензії (пеню) або перервати договірні відносини (розірвати договір).

Деякі приклади можливих формулювань істотних умов договорів:

Продукція повинна постачатися оптом замість окремих одиниць.

Підрядник повинен постачати продукцію в тарі багаторазового використання.

Постачальник повинен забезпечити обслуговування та ремонт продукції упродовж гарантійного терміну.

При встановленні екологічних вимог до предмету закупівель слід дотримуватись таких загальних принципів:

- усі екологічні вимоги слід чітко визначати із зазначенням кількісних або якісних характеристик з метою дотримання прозорості та можливості їх оцінки;
- при формулюванні вимог слід дотримуватися загальних принципів створення конкурентного середовища, запобігання проявам корупції, розвитку добросовісної конкуренції, забезпечення раціонального та ефективного використання коштів;
- встановлені вимоги повинні мати відношення до предмета закупівлі і бути об'єктивно оцінені;
- унеможливлення дискримінацій щодо форми підтвердження відповідності предмета закупівлі встановленим вимогам.

3.6. Нормативно-правове обґрунтування визначення екологічних критеріїв відбору та вибору при закупівлях за державні кошти

Вимоги нормативно-правової бази України допоможуть замовнику, здійснюючи зелені закупівлі за державні кошти, правильно сформулювати як предмет закупівлі, так і специфікації до нього.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	
<p>Закон України «Про здійснення державних закупівель»</p>	<p>Процедура відкритих торгів Стаття 22. Документація конкурсних торгів «... 2. Документація конкурсних торгів повинна містити: ... 3) ... посилання на стандартні характеристики, вимоги, умовні позначення та термінологію, пов'язану з товарами, роботами чи послугами, що закуповуються, передбачені існуючими міжнародними або національними стандартами, нормами та правилами... ... Технічні, якісні характеристики предмета закупівлі повинні передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля...»</p> <p>Процедура попередньої кваліфікації Стаття 38. Порядок проведення процедури попередньої кваліфікації «.... 3. Кваліфікаційна документація повинна містити: ... 4) Технічні, якісні характеристики предмета закупівлі повинні передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля...»</p>
<p>Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»</p>	<p>Основними принципами національної екологічної політики є: «... державна підтримка та стимулювання вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище...»</p> <p>«...розроблення і впровадження до 2015 року системи стимулів для суб'єктів господарювання, що впроваджують систему екологічного управління, принципи корпоративної соціальної відповідальності, застосовують екологічний аудит, сертифікацію виробництва продукції, її якості згідно з міжнародними природоохоронними стандартами, покращують екологічні характеристики продукції відповідно до встановлених міжнародних екологічних стандартів...»</p>
<p>Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища України»</p>	<p>Стаття 3. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища «Основними принципами охорони навколишнього природного середовища є: а) пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності; б) гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей; ...»</p>

	<p>г) екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій...»</p> <p>Стаття 31. Завдання стандартизації і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища Екологічна стандартизація і нормування проводяться з метою встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.</p> <p>Стаття 32. Екологічні стандарти Державні стандарти в галузі охорони навколишнього природного середовища є обов'язковими для виконання і визначають поняття і терміни, режим використання й охорони природних ресурсів, методи контролю за станом навколишнього природного середовища, вимоги щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища, інші питання, пов'язані з охороною навколишнього природного середовища та використанням природних ресурсів.</p> <p>Екологічні стандарти розробляються і вводяться в дію в порядку, що встановлюється законодавством України...»</p>
<p>Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»</p>	<p>Стаття 26. Охорона навколишнього природного середовища ... «...Держава забезпечує охорону навколишнього природного середовища як важливої передумови життя і здоров'я людини шляхом охорони живої і неживої природи, захисту людей від негативного екологічного впливу, шляхом досягнення гармонійної взаємодії особи, суспільства та природи, раціонального використання і відтворення природних ресурсів...»</p>
<p>Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції»</p>	<p>Стаття 4. Загальна вимога щодо безпечності продукції «Виробники зобов'язані вводити в обіг лише безпечну продукцію...» ...</p> <p>Стаття 5. Доведення безпечності продукції «1. Продукція вважається безпечною, якщо вона відповідає вимогам щодо забезпечення безпечності продукції, встановленим законодавством. 2. У разі відсутності вимог щодо забезпечення безпечності продукції, визначених частиною першою цієї статті, відповідна продукція вважається безпечною, якщо орган державного ринкового нагляду не доведе, що така продукція є небезпечною. 3. Доказом безпечності продукції є її відповідність національним стандартам, що гармонізовані з відповідними європейськими стандартами. ... 4. У разі відсутності вимог щодо забезпечення безпечності продукції, визначених частиною першою цієї статті, або за відсутності чи незастосуванні національних стандартів, визначених частиною третьою цієї статті, орган державного ринкового нагляду під час доведення того, що продукція є небезпечною, може враховувати в такій послідовності: 1) національні стандарти інших держав щодо забезпечення безпечності продукції, гармонізовані з відповідними європейськими та міжнародними стандартами; 2) регіональні стандарти щодо забезпечення безпечності продукції відповідно до міжнародних договорів України;</p>

	<p>3) стандарти України щодо забезпечення безпечності продукції, крім визначених частиною третьою цієї статті;</p> <p>4) кодекси усталеної практики із забезпечення безпечності продукції у відповідних галузях;</p> <p>5) досягнення науки і техніки у сфері безпечності продукції;</p> <p>6) очікування споживачів (користувачів) щодо безпечності продукції за звичайних або обґрунтовано передбачуваних умов її використання (у тому числі щодо строку служби та за необхідності введення в експлуатацію вимог стосовно встановлення і технічного обслуговування). ...»</p>
<p>Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 08.07. 2012 № 389/2012 «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України»</p>	<p>2.2. Нагальними завданнями політики національної безпеки є захист таких життєво важливих національних інтересів України:</p> <p>«... - створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення підвищення рівня життя і добробуту населення; - гарантування безпечних умов життєдіяльності населення, захисту і відновлення навколишнього природного середовища...»</p> <p>4. Стратегічні цілі та основні завдання політики національної безпеки</p> <p>«... 4.3. Ключові завдання політики національної безпеки у внутрішній сфері. 4.3.3. Забезпечення економічної безпеки: ... - скорочення матеріальних витрат в економіці; - підвищення ефективності використання державних коштів; - стимулювання підвищення технологічного рівня української економіки, розвитку національної інноваційної системи та інноваційної активності підприємств. 4.3.4. Зміцнення енергетичної безпеки: - підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій, розвиток виробництва та використання альтернативних джерел енергії; ... 4.3.5. Забезпечення продовольчої безпеки: - розвиток аграрного ринку, створення умов для розкриття потенціалу аграрного сектору для забезпечення потреб населення України у доступному, якісному і безпечному продовольстві, утвердження її ролі як важливого експортера аграрної продукції; - захист внутрішнього ринку від постачання неякісної та небезпечної продовольчої продукції. ... 4.3.7. Створення безпечних умов для життєдіяльності населення: - формування збалансованої системи природокористування на основі принципу гранично допустимих екологічних змін довкілля, ощадливого споживання природних ресурсів, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, зменшення викидів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, застосування сучасних екологічно безпечних ресурсозберігаючих технологій...»</p>
<p>Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності»</p>	<p>Стаття 13. Мета і державна політика у сфері технічного регулювання</p> <p>«Метою розроблення і застосування технічних регламентів є: - захист життя та здоров'я людини, тварин, рослин, національної безпеки, охорони довкілля та природних ресурсів, запобігання недобросовісній практиці ...</p>

	<p>Відповідність введених в обіг в Україні продукції, процесів та послуг технічним регламентам є обов'язковою.</p> <p>Вимоги, встановлені технічними регламентами, повинні відображати ризики стосовно споживачів, довкілля та природних ресурсів, які створюватиме невідповідність продукції, процесів і послуг.</p> <p>Для оцінювання ризиків повинна розглядатися, зокрема, наявна науково-технічна інформація, пов'язана з переробними технологіями або кінцевим використанням продукції, процесів або послуг...»</p> <p>Стаття 30. Визнання результатів оцінки відповідності, яка була проведена за межами України «Документи, які підтверджують результати оцінки відповідності, оформлені за встановленою формою, що визначена національними стандартами, які видаються призначеними згідно з вимогами статті 28 цього Закону органами з оцінки відповідності і не потребують додаткової процедури визнання, проведеної за межами України, приймаються і визнаються в Україні, якщо процедури, виконані в іноземних державах, надають такий самий рівень забезпечення відповідності необхідним (відповідним) технічним регламентам або стандартам, як і національні процедури оцінки відповідності...»</p>
<p>Закон України «Про стандартизацію»</p>	<p>Стаття 5. Мета та основні принципи державної політики у сфері стандартизації «Метою стандартизації в Україні є забезпечення раціонального використання природних ресурсів, відповідності об'єктів стандартизації їх функціональному призначенню, інформування споживачів про якість продукції, процесів та послуг, підтримка розвитку і міжнародної конкурентоспроможності продукції та торгівлі товарами і послугами...»</p> <p>...</p> <p>Стаття 11. Нормативні документи зі стандартизації і застосування стандартів «Залежно від рівня органу, який приймає чи схвалює нормативні документи із стандартизації, вони поділяються на:</p> <p>...</p> <ul style="list-style-type: none"> - національні стандарти, правила усталеної практики та класифікатори, прийняті чи схвалені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації, а також видані ним каталоги та реєстри загальнодержавного застосування; - стандарти, технічні умови та правила усталеної практики, прийняті чи схвалені іншими органами та організаціями, що займаються питаннями стандартизації, а також видані ними каталоги. <p>Стандарти застосовуються безпосередньо чи шляхом посилання на них в інших документах.</p> <p>Стандарти застосовуються на добровільній основі, за винятком випадків, коли застосування цих стандартів вимагають технічні регламенти...»</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 № 529 «Про затвердження Технічного регламенту з екологічного маркування»</p>	<p>«4. Цим Технічним регламентом забороняється: наносити на етикетку продукції або пакування, у документації на продукцію та послуги, технічних бюлетенях, рекламних матеріалах нечітке або неправдиве екологічне маркування, чи екологічне маркування, яке можна неправильно зрозуміти; товаровиробникам і постачальникам товарів та послуг використовувати такі неперевірені написи, як «екологічно чистий»,</p>

	<p>«екологічно безпечний», «екологічно сприятливий», «сприятливий до ґрунту», «не забруднюючий», «зелений», «сприятливий до природи», «сприятливий до озону» тощо.</p> <p>...</p> <p>19. Екологічні критерії розробляються шляхом підготовки попереднього технічного звіту, проекту екологічних критеріїв і додатка до нього (технічного звіту), настанови для потенційних користувачів екологічного маркування та органів з екологічного маркування і настанови для здійснення державних закупівель.</p> <p>...</p> <p>30. Особа, яка розробляє екологічні критерії, повинна розробити настанову для користувачів та органів з екологічного маркування щодо використання екологічних критеріїв для оцінювання продукції відповідної категорії та настанову для використання екологічних критеріїв під час складання конкурсної документації для проведення державних закупівель продукції відповідної категорії...»</p>
<p>Закон України «Про захист прав споживачів»</p>	<p>Стаття 6. Право споживача на належну якість продукції «1. Продавець (виробник, виконавець) зобов'язаний передати споживачеві продукцію належної якості, а також надати інформацію про цю продукцію. 2. Продавець (виробник, виконавець) на вимогу споживача зобов'язаний надати йому документи, які підтверджують належну якість продукції. 3. Вимоги до продукції щодо її безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища встановлюються нормативними документами.»</p> <p>Стаття 14. Право споживача на безпеку продукції (товарів, наслідки робіт) «1. Споживач має право на те, щоб продукція за звичайних умов її використання, зберігання і транспортування була безпечною для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдавала шкоди його майну. ... 4. Продукція, на яку актами законодавства або іншими нормативними документами встановлено обов'язкові вимоги щодо забезпечення безпеки для життя, здоров'я споживачів, їх майна, навколишнього природного середовища і передбачено нанесення національного знака відповідності, повинна пройти встановлену процедуру оцінки відповідності. Виробник має право маркувати продукцію національним знаком відповідності за наявності декларації про відповідність та/або сертифіката відповідності, виданих згідно із законодавством. ... 5. Якщо встановлено, що при додержанні споживачем правил використання, зберігання чи транспортування товарів (наслідків робіт) вони завдають або можуть завдати шкоди життю, здоров'ю, майну споживача чи навколишньому природному середовищу, виробник (виконавець, продавець) зобов'язаний негайно припинити їх виробництво (реалізацію) до усунення причин заподіяння шкоди, а в необхідних випадках - вжити заходів щодо вилучення їх з обігу і відкликання у споживачів. ... 6. Створюючи новий (модернізований) товар, розробник повинен подати технічну документацію відповідному органу для проведення державної експертизи на його відповідність вимогам щодо безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища.»</p>

<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2011 № 1130 «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва»</p>	<p>«Основні напрями екологізації виробництва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збільшення корпоративних і бюджетних витрат на екологічні інновації для очищення у повному обсязі викидів забруднюючих речовин та відходів у повітря та водні об'єкти, зменшення обсягу нераціонально використаних енергії і матеріалів; - розвиток бізнесу у сфері природоохоронних технологій; - розроблення економічних механізмів, спрямованих на зменшення забруднення навколишнього природного середовища; - запровадження економічних стимулів з метою створення нових підприємств, на яких застосовуються сучасні екологічно прийнятні технології утилізації та/або використання відходів як вторинної сировини; - запровадження економічних механізмів та інструментів відновлення порушених екосистем, здійснення суб'єктами господарювання у сфері природокористування відновлювальних заходів...»
<h3 style="color: green;">ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ</h3>	
<p>Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»</p>	<p>«Створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства та досягнення у 2020 році їх використання та двократного збільшення площ їх використання у 2020 році до базового рівня...»</p>
<p>Закон України «Про дитяче харчування»</p>	<p>Стаття 5. Мета державного регулювання «1. Державне регулювання виробництва та обігу дитячого харчування здійснюється з метою забезпечення гарантій щодо:</p> <p style="padding-left: 20px;">виробництва дитячого харчування в умовах, що відповідають установленим відповідно до закону санітарним заходам безпечності харчових продуктів та технічним регламентам, безпеки та збереження довкілля...»</p> <p>Стаття 7. Державне стимулювання виробництва дитячого харчування «1. Державне стимулювання виробництва дитячого харчування здійснюється, зокрема, шляхом:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розміщення державного замовлення серед вітчизняних виробників дитячого харчування; - розміщення державного замовлення на виробництво сировини для виготовлення дитячого харчування....»
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2011 № 1130 «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва»</p>	<p>Підтримка розвитку сільської місцевості та сільського господарства «...екологізації виробництва продукції рослинництва...»</p> <p>Завданнями з екологізації виробництва продукції рослинництва є: « - удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань; - розширення можливостей органічного виробництва...»</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 870 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку виробництва продуктів дитячого харчування на 2012-2016 роки»</p>	<p>Створення сприятливих умов для розвитку виробництва безпечних та якісних продуктів дитячого харчування «Оптимальним способом розв'язання проблеми, пов'язаної з виробництвом продуктів дитячого харчування, визначено здійснення заходів із стимулювання розвитку виробництва продуктів дитячого харчування та спеціальних сировинних зон для виготовлення зазначених продуктів...»</p>

<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2009 № 282 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку тваринництва»</p>	<p>Порядком передбачається надання бюджетної та спеціальної бюджетної дотації за екологічно чисте молоко власного виробництва, продане молокопереробним підприємствам для виготовлення продуктів дитячого харчування на молочній основі.</p>
<h3>ТРАНСПОРТ</h3>	
<p>Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»</p>	<p>«Створення до 2015 року економічних умов для розвитку інфраструктури екологічно чистих видів транспорту, зокрема громадського, збільшення до 2020 року частки громадського транспорту в загальній інфраструктурі на 25 відсотків...»</p>
<p>Закон України «Про транспорт»</p>	<p>Стаття 2. Законодавство про транспорт «...екологічні вимоги, що діють на транспорті, є обов'язковими для власників транспорту і громадян, які користуються послугами транспорту та шляхами сполучення...».</p> <p>Стаття 3. Мета і завдання державного управління в галузі транспорту «Державне управління в галузі транспорту має забезпечувати: ...охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту.</p> <p>Державне управління діяльністю транспорту здійснюється шляхом проведення та реалізації економічної (податкової, фінансово-кредитної, тарифної, інвестиційної) та соціальної політики, включаючи надання дотацій на пасажирські перевезення...»</p> <p>Стаття 5. Відносини підприємств транспорту загального користування з органами влади і самоврядування «Відносини підприємств транспорту загального користування з центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування будуються на основі податків, податкових пільг, встановлених нормативів та інших економічних засобів відповідно до чинного законодавства України...»</p> <p>Стаття 10. Вимоги до транспортних засобів «Транспортні засоби повинні відповідати вимогам безпеки, охорони праці та екології, державним стандартам, мати відповідний сертифікат...»</p> <p>Стаття 12. Обов'язки та права підприємств транспорту «Підприємства транспорту зобов'язані забезпечувати: ... - охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту; ...»</p> <p>Стаття 16. Безпека на транспорті «Підприємства транспорту зобов'язані забезпечувати безпеку життя і здоров'я громадян, безпеку експлуатації транспортних засобів, охорону навколишнього природного середовища...»</p>

<p>Закон України «Про автомобільний транспорт»</p>	<p>Стаття 5. Завдання та функції державного регулювання та контролю діяльності автомобільного транспорту «Державне регулювання та контроль у сфері автомобільного транспорту спрямовані на: ... - раціональне використання енергетичних та матеріальних ресурсів; - охорону довкілля від шкідливого впливу автомобільного транспорту, проведення науково-технічної роботи, досліджень та розвиток системи статистики...»</p> <p>Стаття 44. Визначення умов перевезень та проведення конкурсу «До обов'язкових умов конкурсу на перевезення пасажирів належать: - визначена органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування обґрунтована структура парку автобусів, що працюватимуть на маршруті загального користування, за пасажиромісткістю, класом, технічними та екологічними показниками...»</p> <p>Стаття 53. Організація міжнародних перевезень пасажирів і вантажів «При виконанні міжнародних перевезень вантажів резиденти України повинні мати: - сертифікат відповідності транспортного засобу щодо безпеки руху та екологічної безпеки вимогам країн, територією яких буде здійснюватися перевезення, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України...»</p> <p>При виконанні міжнародних перевезень вантажів нерезиденти України повинні мати: ... - сертифікат відповідності транспортного засобу вимогам законодавства України щодо безпеки руху та екологічної безпеки, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України...»</p> <p>Стаття 55. Дозволи на міжнародні автомобільні перевезення «Дозвільні документи Європейської Конференції Міністрів Транспорту розподіляють на конкурсних засадах з урахуванням рівня безпеки руху й екологічної безпеки транспортних засобів, запроваджених у європейських країнах, ефективності їх використання...»</p> <p>Стаття 58. Контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом «Функціями контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом є: ... - контроль технічного, санітарного та екологічного стану транспортних засобів, що впливає на безпеку руху та екологічну ситуацію...»</p>
<p>Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища України»</p>	<p>Стаття 56. Екологічна безпека транспортних та інших пересувних засобів і установок «Підприємства, установи, організації, що здійснюють проектування, виробництво, експлуатацію та обслуговування автомобілів, літаків, суден, інших пересувних засобів, установок та виробництво і постачання пального, зобов'язані розробляти і здійснювати комплекс заходів щодо зниження токсичності та знешкодження шкідливих речовин, що містяться у відпрацьованих газах та скидах транспортних засобів,</p>

	<p>переходу на менш токсичні види енергії й пального, додержання режиму експлуатації транспортних засобів та інші заходи, спрямовані на запобігання й зменшення викидів та скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих речовин та додержання встановлених рівнів фізичних впливів.</p> <p>...</p> <p>Виробництво і експлуатація транспортних та інших пересувних засобів та установок, у викидах та скидах яких вміст забруднюючих речовин перевищує встановлені нормативи, не допускається...»</p>			
<p>Наказ Міністерства інфраструктури України від 26.11.2012 №710 «Про затвердження Вимог до перевірки конструкції та технічного стану колісного транспортного засобу, методів такої перевірки»</p>	<p>10. Чинники, характеристики негативного впливу на навколишнє природне середовище</p> <p>10.1. Вміст у спалинах оксиду вуглецю, вуглеводнів та димність спалин</p> <table border="1" data-bbox="443 837 1479 2078"> <tr> <td data-bbox="443 837 963 2078"> <p>Вимірюють концентрацію оксиду вуглецю, вуглеводнів у спалинах ТЗ з двигунами, що живляться бензином або газовим паливом, згідно з ДСТУ 4277:2004.</p> <p>Дотримуються також таких вимог: орган управління подачею палива повинен бути нерухомим; система живлення двигуна повітрям повинна бути в робочому стані згідно з інструкціями виробника; під час вимірювання отвір у піддоні для контролю рівня оливи повинен бути заблокований.</p> <p>Зонд для відбору проб потрібно заводити на мінімальну глибину 300 мм у випускні трубу. Якщо форма випускної труби не дозволяє занурити зонд таким чином, застосовують подовжувач випускної труби.</p> <p>Якщо колісний транспортний засіб має декілька випускних труб, їх потрібно з'єднати для утворення одного випускного отвору, якщо інше не визначено виробником. З'єднувач випускних труб не повинен спричинювати зміни частоти обертання двигуна. Якщо таку з'єднину неможливо виконати, вираховують середнє арифметичне значень концентрації газів кожної з випускних труб.</p> </td> <td data-bbox="963 837 1479 2078"> <p>Димність спалин має відповідати нормам документів з питань переобладнання відповідно до Порядку переобладнання-5 та додатка 6 до Вимог.</p> <p>Концентрація оксиду вуглецю, вуглеводнів у спалинах має відповідати нормам документів з питань переобладнання відповідно до Порядку переобладнання та додатка 6 до Вимог («Норми вмісту забруднювальних речовин у спалинах, димності спалин ТЗ»).</p> <p>Якщо технічний стан ТЗ відповідає положенням підпункту 9.2 пункту 9 цього додатка, допускається виконувати альтернативний технічний контроль на підвищених частотах обертання неробочого ходу двигуна, прогрітого впродовж не менш як 5 хвилин. Такі ТЗ, вперше зареєстровані в Україні після 01 квітня 2009 року, що за реєстраційними документами повинні відповідати екологічним стандартам:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Євро 2», - повинні мати значення $\lambda=1\pm 0,3$; - «Євро 3» - «Євро 6», «EEV», - не повинні мати за протоколом OBD визначених кодами виробника недоліків систем подачі палива, нейтралізації (очищення) забруднювальних речовин. </td> </tr> </table>		<p>Вимірюють концентрацію оксиду вуглецю, вуглеводнів у спалинах ТЗ з двигунами, що живляться бензином або газовим паливом, згідно з ДСТУ 4277:2004.</p> <p>Дотримуються також таких вимог: орган управління подачею палива повинен бути нерухомим; система живлення двигуна повітрям повинна бути в робочому стані згідно з інструкціями виробника; під час вимірювання отвір у піддоні для контролю рівня оливи повинен бути заблокований.</p> <p>Зонд для відбору проб потрібно заводити на мінімальну глибину 300 мм у випускні трубу. Якщо форма випускної труби не дозволяє занурити зонд таким чином, застосовують подовжувач випускної труби.</p> <p>Якщо колісний транспортний засіб має декілька випускних труб, їх потрібно з'єднати для утворення одного випускного отвору, якщо інше не визначено виробником. З'єднувач випускних труб не повинен спричинювати зміни частоти обертання двигуна. Якщо таку з'єднину неможливо виконати, вираховують середнє арифметичне значень концентрації газів кожної з випускних труб.</p>	<p>Димність спалин має відповідати нормам документів з питань переобладнання відповідно до Порядку переобладнання-5 та додатка 6 до Вимог.</p> <p>Концентрація оксиду вуглецю, вуглеводнів у спалинах має відповідати нормам документів з питань переобладнання відповідно до Порядку переобладнання та додатка 6 до Вимог («Норми вмісту забруднювальних речовин у спалинах, димності спалин ТЗ»).</p> <p>Якщо технічний стан ТЗ відповідає положенням підпункту 9.2 пункту 9 цього додатка, допускається виконувати альтернативний технічний контроль на підвищених частотах обертання неробочого ходу двигуна, прогрітого впродовж не менш як 5 хвилин. Такі ТЗ, вперше зареєстровані в Україні після 01 квітня 2009 року, що за реєстраційними документами повинні відповідати екологічним стандартам:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Євро 2», - повинні мати значення $\lambda=1\pm 0,3$; - «Євро 3» - «Євро 6», «EEV», - не повинні мати за протоколом OBD визначених кодами виробника недоліків систем подачі палива, нейтралізації (очищення) забруднювальних речовин.
<p>Вимірюють концентрацію оксиду вуглецю, вуглеводнів у спалинах ТЗ з двигунами, що живляться бензином або газовим паливом, згідно з ДСТУ 4277:2004.</p> <p>Дотримуються також таких вимог: орган управління подачею палива повинен бути нерухомим; система живлення двигуна повітрям повинна бути в робочому стані згідно з інструкціями виробника; під час вимірювання отвір у піддоні для контролю рівня оливи повинен бути заблокований.</p> <p>Зонд для відбору проб потрібно заводити на мінімальну глибину 300 мм у випускні трубу. Якщо форма випускної труби не дозволяє занурити зонд таким чином, застосовують подовжувач випускної труби.</p> <p>Якщо колісний транспортний засіб має декілька випускних труб, їх потрібно з'єднати для утворення одного випускного отвору, якщо інше не визначено виробником. З'єднувач випускних труб не повинен спричинювати зміни частоти обертання двигуна. Якщо таку з'єднину неможливо виконати, вираховують середнє арифметичне значень концентрації газів кожної з випускних труб.</p>	<p>Димність спалин має відповідати нормам документів з питань переобладнання відповідно до Порядку переобладнання-5 та додатка 6 до Вимог.</p> <p>Концентрація оксиду вуглецю, вуглеводнів у спалинах має відповідати нормам документів з питань переобладнання відповідно до Порядку переобладнання та додатка 6 до Вимог («Норми вмісту забруднювальних речовин у спалинах, димності спалин ТЗ»).</p> <p>Якщо технічний стан ТЗ відповідає положенням підпункту 9.2 пункту 9 цього додатка, допускається виконувати альтернативний технічний контроль на підвищених частотах обертання неробочого ходу двигуна, прогрітого впродовж не менш як 5 хвилин. Такі ТЗ, вперше зареєстровані в Україні після 01 квітня 2009 року, що за реєстраційними документами повинні відповідати екологічним стандартам:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Євро 2», - повинні мати значення $\lambda=1\pm 0,3$; - «Євро 3» - «Євро 6», «EEV», - не повинні мати за протоколом OBD визначених кодами виробника недоліків систем подачі палива, нейтралізації (очищення) забруднювальних речовин. 			

	<p>10.2. Витоки експлуатаційних рідин</p> <p>Органолептичний контроль, контроль за падінням крапель під час перебування ТЗ на пункті контролю технічного стану, зокрема за допомогою виконаного зі світлого тону матеріалу екрана (наприклад, папір, картон тощо), який устанавлюється в зоні можливого падіння крапель експлуатаційних рідин.</p> <p>Підтікання експлуатаційних рідин (моторні та трансмісійні оливи, охолодні рідини, паливо; робочі рідини гідросистем, гідропідсилювача керма, урухомника зчеплення, механізмів спеціального устаткування; електроліт акумуляторних батарей) не допускається.</p> <p>Допускаються сліди олив без краплепадіння в зоні вхідних, вихідних валів редукторів з манжетним ущільненням.</p>
<h3 style="color: green;">БУДІВНИЦТВО</h3>	
<p>Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища України»</p>	<p>Стаття 51. Екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів</p> <p>«При проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в дію нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконаленні існуючих і впровадженні нових технологічних процесів та устаткування, а також в процесі експлуатації цих об'єктів забезпечується екологічна безпека людей, раціональне використання природних ресурсів, додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище. При цьому повинні передбачатися вловлювання, утилізація, знешкодження шкідливих речовин і відходів або повна їх ліквідація, виконання інших вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей...»</p> <p>...</p> <p>Стаття 58. Вимоги екологічної безпеки щодо військових, оборонних об'єктів та військової діяльності</p> <p>«Вимоги екологічної безпеки, встановлені для розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації об'єктів щодо обмеження негативного впливу на навколишнє природне середовище хімічних, фізичних і біологічних факторів, а також інші вимоги, передбачені цим Законом та іншим законодавством України, повною мірою поширюються на військові та оборонні об'єкти, а також об'єкти органів внутрішніх справ та державної безпеки...»</p> <p>...</p> <p>Стаття 59. Екологічні вимоги при розміщенні і розвитку населених пунктів</p> <p>«Планіровка, розміщення, забудова і розвиток населених пунктів здійснюються за рішенням місцевих рад з урахуванням екологічної ємкості територій, додержанням вимог охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки...»</p>
<p>Закон України «Про основи містобудування»</p>	<p>Стаття 19. Забезпечення сталого розвитку населених пунктів та екологічної безпеки територій при здійсненні планування і забудови територій</p> <p>«При розробці та реалізації містобудівної документації суб'єкти містобудівної діяльності зобов'язані дотримуватись основних завдань та заходів щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів та екологічної безпеки територій.</p>

	<p>Сталий розвиток населених пунктів передбачає соціально, економічно і екологічно збалансований їх розвиток, спрямований на створення економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної інфраструктури.</p> <p>Екологічна безпека територій передбачає дотримання встановлених природоохоронним законодавством вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, збереження та раціонального використання природних ресурсів, санітарно-гігієнічних вимог щодо охорони здоров'я людини, здійснення заходів для нейтралізації, утилізації, знищення або переробки всіх шкідливих речовин і відходів...»</p>
<p>Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»</p>	<p>Стаття 7. Зміст управління у сфері містобудівної діяльності «1. Управління у сфері містобудівної діяльності здійснюється шляхом: ... 3) визначення державних інтересів для їх врахування під час розроблення містобудівної документації...»</p> <p>Стаття 31. Проектна документація на будівництво «До проектною документації на будівництво об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, а також об'єктів, які підлягають оцінці впливу на навколишнє природне середовище у транскордонному контексті, додаються результати оцінки впливу на стан навколишнього природного середовища (матеріали оцінки та звіти про оцінку і громадське обговорення)...»</p>
<p>Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки»</p>	<p>«Для досягнення мети реформування галузі необхідно вирішити питання щодо: - підвищення ефективності використання енергоносіїв та інших ресурсів, радикального зниження енергоємності виробництва, підвищення енергоефективності будинків, створення стимулів та умов для переходу економіки на раціональне використання та економне витрачання енергоресурсів; ... Одним із заходів Програми є «Впровадження пілотних проектів з переведення підприємств житлово-комунального господарства на альтернативні джерела енергії та види палива» (2010 – 2014)...»</p>
<p>КОМП'ЮТЕРНА ТА ІНША ОФІСНА ТЕХНІКА (ПК, ноутбуки, принтери, факси, сканери тощо)</p>	
<p>Закон України «Про енергозбереження»</p>	<p>Стаття 3. Основні принципи державної політики енергозбереження «Основними принципами державної політики у сфері енергозбереження є: ... в) пріоритетність вимог енергозбереження при здійсненні господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів...»</p>

ІНШЕ ЕЛЕКТРООБЛАДНАННЯ	
Наказ Держком-енергозбереження України від 28.10.2003 № 118 «Про затвердження Технічного регламенту з енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення» (zareestrovaniy v Minyosti Ukraini vid 15.01.2004 № 45/8644)	<p>3. Сфера застосування ТР</p> <p>«Перелік електрообладнання побутового призначення, що повинно мати енергетичне маркування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Холодильники, морозильні камери, а також їхні комбінації. 2. Пральні й сушильні машини, а також їхні комбінації. 3. Посудомийні машини. 4. Духовки. 5. Водонагрівачі та пристрої для зберігання гарячої води. 6. Освітлювальні прилади. 7. Кондиціонери повітря. <p>...</p> <p>4.1. Вимоги цього ТР поширюються на обладнання побутового призначення, що живиться від електричної мережі.</p> <p>4.2. Електрообладнання побутового призначення, на яке поширюється дія цього ТР, повинно мати енергетичне маркування, що являє собою ІЕЕ з указаними класом і показниками енергетичної ефективності електрообладнання...»</p>
ТОВАРИ ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ ТА МИЙНІ ЗАСОБИ	
Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2008 № 717 «Про затвердження Технічного регламенту мийних засобів»	<p>«5. Основними вимогами до мийного засобу, використання якого може завдати шкоди навколишньому природному середовищу та здоров'ю споживача, є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність до первинного і повного біологічного розкладу поверхнево-активних речовин, що входять до його складу; - його обов'язкове маркування...»
ПОСЛУГИ ТА РОБОТИ	
Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища України»	<p>Стаття 57. Додержання вимог екологічної безпеки при проведенні наукових досліджень, впровадженні відкриттів, винаходів, застосуванні нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем</p> <p>«При проведенні фундаментальних та прикладних наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт обов'язково повинні враховуватися вимоги охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки...»</p>
ЕНЕРГОРЕСУРСИ	
Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»	<p>«Збільшення обсягу використання відновлюваних і альтернативних джерел енергії на 25 відсотків до 2015 року та на 55 відсотків до 2020 року від базового рівня...»</p>
Закон України «Про електроенергетику»	<p>Стаття 5. Державна політика в електроенергетиці</p> <p>«Державна політика в електроенергетиці базується на таких принципах:</p> <p>....</p> <ul style="list-style-type: none"> - сприяння розвитку альтернативної енергетики як екологічно чистої і безпальної підгалузі енергетики шляхом встановлення «зеленого» тарифу та оплати електростанціям, які виробляють електричну енергію

	<p>з використанням альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише малими гідроелектростанціями), всієї виробленої ними електричної енергії в повному обсязі у грошовій формі, без застосування будь-яких видів заліків погашення заборгованості із розрахунків за електроенергію...»</p> <p>Стаття 17-1. Стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії</p> <p>... «Величина «зеленого» тарифу встановлюється для кожного суб'єкта господарювання, який виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, за кожним видом альтернативної енергії та для кожного об'єкта електроенергетики.</p> <p>... Держава гарантує, що для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії на введених в експлуатацію об'єктах електроенергетики, буде застосовуватися порядок стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, встановлений відповідно до положень цієї статті на дату введення в експлуатацію об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії. У разі внесення змін до законодавства, що регулює порядок стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, суб'єкти господарювання можуть обрати новий порядок стимулювання.</p> <p>... Держава гарантує законодавче закріплення на весь строк застосування «зеленого» тарифу вимоги щодо закупівлі всієї електроенергії, виробленої на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише малими гідроелектростанціями), і не проданої за договорами безпосередньо споживачам або енергопостачальним компаніям, за встановленим «зеленим» тарифом, а також щодо розрахунків за таку електроенергію у повному обсязі, у встановлені строки та грошовими коштами у порядку, встановленому законом...»</p>
<p>Закон України «Про енергозбереження»</p>	<p>Стаття 3. Основні принципи державної політики енергозбереження «Основними принципами державної політики у сфері енергозбереження є:</p> <p>... в) пріоритетність вимог енергозбереження при здійсненні господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів...»</p> <p>... Стаття 10. Мета і завдання економічного механізму «Метою впровадження економічного механізму енергозбереження в господарчу практику є інтенсифікація та розширення процесів енергозбереження в умовах становлення та розвитку ринкових відносин в економіці.</p> <p>... Завданням економічного механізму енергозбереження є стимулювання раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів, створення виробництва і широкого застосування енергетично ефективних технологічних процесів, обладнання та матеріалів...»</p> <p>... Стаття 11. Економічні заходи для забезпечення енергозбереження «Економічні заходи для забезпечення енергозбереження передбачають:</p> <p>а) комплексне застосування економічних важелів та стимулів для орієнтації управлінської, науково-технічної і господарської діяльності підприємств, установ та організацій на раціональне використання і економію паливно-енергетичних ресурсів...»</p>

ГЛАВА 3

ВИБІР ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 № 243 «Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки»</p>	<p>Одним із завдань Програми є оптимізація структури енергетичного балансу держави, зокрема заміщення традиційних видів енергоресурсів іншими видами, у тому числі отриманими з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, а також вторинними енергоресурсами.</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2011 № 1130 «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва»</p>	<p>«Одним з найбільш перспективних шляхів диверсифікації джерел енергозабезпечення країни є забезпечення розвитку відновлювальної енергетики, зокрема вітро-, гідро- та біоенергетики, сонячної, геотермальної енергетики. ... Основними напрямками розвитку та стимулювання використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива є: - забезпечення розвитку малої гідроенергетики на малих річках для задоволення місцевих енергопотреб; - забезпечення розвитку вітроенергетики, в тому числі малої потужності, для задоволення потреб в енергії сільської місцевості та гірських районів; - забезпечення розвитку сонячної енергетики за новітніми технологіями з використанням кремнієвих сонячних батарей; ... - вдосконалення нормативно-правової бази щодо стимулювання використання у промисловості енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива...» ... Основні напрями підвищення енергоефективності виробництва: - збільшення кількості відновлюваних джерел енергії, що використовуються...»</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 09.07.2008 № 632 «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми «Розробка і впровадження енергозберігаючих світлодіодних джерел світла та освітлювальних систем на їх основі»</p>	<p>«Для досягнення мети Програми необхідно виконати завдання і здійснити заходи з: ... - реалізації пілотних проектів з впровадження енергозберігаючих світлодіодних освітлювальних систем; ... - впровадження комплексних систем освітлення на значущих соціальних об'єктах...»</p>

ГЛАВА 4. ДОГОВІРНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Договірна (конкурсна) документація - документи, які розробляються та затверджуються комісією з конкурсного відбору, оприлюднюються для вільного доступу та безоплатно надаються замовником під час проведення конкурсу фізичним/юридичним особам.

Договір про закупівлю - угода, що укладається між замовником і учасником конкурсного відбору та передбачає надання послуг, виконання робіт або набуття права власності на товари за державні кошти.

Процедури укладання договорів закупівель за державні кошти строго регулюється законами, націленими як на захист покупця, так і постачальника.

4.1. Правила регулювання договірних відносин

Правове регулювання договірних відносин у сфері державних закупівель здійснюється відповідно до наступних нормативних документів:

- Статті 13, 16, 30 Господарського кодексу України;
- Статті 209, 639 Цивільного кодексу України;
- Закону України «Про здійснення державних закупівель»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 (зі змінами від 30.03.2012 № 217-2012-п) «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2011 № 348 (зі змінами від 28.07.2012 № 672-2012-п) «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів

(збільшення абсорбції) парникових газів»;

- Постанови Кабінету Міністрів України від 16.07.2012 № 672 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу із закупівлі товарів, робіт і послуг у рамках реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій та заходів, пов'язаних з реалізацією таких проектів і виконання зобов'язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату за кошти, отримані від продажу частин встановленої кількості викидів парникових газів, та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України».

Крім цього, на виконання ключових норм Закону України «Про здійснення державних закупівель» Мінекономіки розроблено низку підзаконних нормативно-правових актів, до яких насамперед відносяться наступні накази:

- «Про затвердження Типового положення про комітет з конкурсних торгів» від 26.07.2010 № 916;
- «Про затвердження стандартної документації конкурсних торгів» від 26.07.2010 № 919;
- «Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі» від 26.07.2010 № 921;
- «Про затвердження форм документів у сфері державних закупівель» від 26.07.2010 № 922;
- «Про затвердження Типового договору про закупівлю товарів (робіт або послуг) за державні кошти та Інструкції щодо заповнення Типового договору про закупівлю товарів (робіт або послуг) за державні кошти» від 27.07.2010 № 925;
- «Про визначення офіційного друкованого видання з питань державних закупівель, міжнародного інформаційного видання з питань державних закупівель та веб-порталу Уповноваженого органу з питань закупівель» від 28.07.2010 № 932;
- «Про здійснення моніторингу державних закупівель» від 19.10.2011 № 155.

Закупівля товарів, робіт і послуг за державні кошти є досить складним та тривалим процесом, який потребує відповідних знань та належного законодавчого врегулювання.

4.1.1. Постачання товарів

Постачання товару – це товари та об'єкти будь-якого виду та призначення, у тому числі сировина, вироби, устаткування, технології, предмети у твердому, рідкому і газоподібному стані, а також послуги, пов'язані з поставкою товарів, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих товарів.

4.1.2. Надання послуг

Послуги – будь-який об'єкт закупівлі (крім товарів і робіт), у тому числі транспортні послуги, освоєння технологій, наукові дослідження, науково-дослідні або дослідно-конструкторські розробки, технічна експертиза та аудит, лізинг, наймання (оренда), а також фінансові та консультаційні послуги, поточний ремонт.

4.1.3. Виконання робіт

Виконання робіт відповідно до чинного законодавства – це проектування, будівництво нових, розширення, реконструкція, капітальний ремонт та реставрація існуючих об'єктів і споруд виробничого і невиробничого призначення, роботи з нормування у будівництві, геологорозвідувальні роботи, технічне переоснащення діючих підприємств та послуги, пов'язані з виконанням таких робіт, у тому числі геодезичні роботи, буріння, сейсмічні дослідження, аеро- і супутникова фотозйомка та інші послуги, що включаються до кошторисної вартості робіт, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих робіт.

У здійсненні державних закупівель передбачається виконання державою різноманітних функцій, орієнтованих на підвищення керованості, запобігання неконтрольованому зростанню витрат, скорочення видатків державного бюджету, управління матеріальними потоками за умови відповідності їх ринковим відносинам.

Шляхом укладання державних договорів про закупівлю розв'язують соціально-економічні проблеми, забезпечують проведення наукових досліджень, створення і впровадження новітніх технологій і розробок.

У світовій практиці закупівля товарів, робіт і послуг є безперервним процесом, спрямованим не лише на ефективне й раціональне використання коштів, а й на створення конкурентного середовища.

4.2. Контроль дотримання договірних зобов'язань

В залежності від періодичності, з якою такий контроль здійснюється, його можна поділити на такі види: попередній, поточний, наступний.

Попередній контроль здійснюється до виконання господарської операції з метою запобігання незаконним діям, неефективному використанню коштів і ухваленню необґрунтованих рішень. Він застосовується переважно на стадії погодження і затвердження кошторисів, договорів, під час підписання розпорядчих і виконавчих документів на здійснення господарських операцій.

Попередня перевірка перед підписанням закупівельних договорів і перед наданням дозволу на оплату цих угод включає перевірку застосування відповідних процедур державних закупівель (іноді його називають «контролем правильності»).

Відповідно до міжнародних практик та стандартів ЄС, попередній внутрішній фінансовий контроль у замовників є ключовим механізмом для попередження помилок у системах закупівель. Він також зменшує залежність системи від зовнішніх перевірок та контролю (тобто зовнішньо по відношенню до самих розпорядників коштів).

Поточний контроль має оперативний характер і здійснюється в процесі виконання господарських операцій. Його завдання – оперативне виявлення і своєчасне припинення порушень і відхилень, що виникли в процесі виконання господарських операцій і виробничих завдань.

Наступний контроль здійснюється по завершенні господарських операцій, коли закінчився визначений звітний період. Його мета – встановити правильність, законність і економічну доцільність здійснених господарських операцій, виявити вади в роботі підприємства, факти халатності й крадіжок. За результатами розробляються заходи щодо ліквідації виявлених вад і усунення причин та умов їх виникнення.

Відповідно до Статті 7 розділу II «Державне регулювання та контроль у сфері закупівель» Закону України «Про здійснення державних закупівель», державне регулювання та контроль у сфері закупівель здійснюють Уповноважений орган (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України) та інші органи відповідно до

компетенції. Надалі частиною п'ятою Статті 7 Закону закріплено, що Рахункова палата, Антимонопольний комітет України, Державна фінансова інспекція, Державний комітет статистики України здійснюють контроль у сфері державних закупівель у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та Законами України.

Отже, проаналізувавши положення Закону України «Про здійснення державних закупівель», положення інших Законів України, які передбачають правове регулювання діяльності органів, визначених у Статті 7 Закону, а крім того, положення законів України «Про міліцію», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України» тощо, можна дійти висновку, що система контролю в царині державних закупівель на даний час представлена досить широким колом органів виконавчої влади, фінансового контролю, правоохоронних органів тощо.

4.3. Оцінювання результативності та звітність

Ці два важливі інструмента необхідні для запровадження та нагляду за стратегічним підходом до розвитку системи держзакупівель. До оцінювання структури системи закупівель входить визначення наявності основних елементів нормативно-правової бази, інституційних та організаційних механізмів, процедур і практик. Дуже широкоживаним інструментом для проведення такого аналізу є методологія оцінювання систем державних закупівель – ОЕСР-КСР.

Оцінювання результативності включає вимірювання ефективності роботи системи закупівель та її відповідності певним вимогам порівняно з базовими або цільовими стандартами.

Одним з найважливіших інструментів для ефективної оцінки раціональності ціни пропозицій конкурсних торгів, а також нагляду за допомогою органів внутрішнього та зовнішнього контролю й аудиту є запровадження інтерактивної цінової бази даних, що містить доступну для широкого загалу інформацію, має постійно оновлюваний простий механізм пошуку та містить суми, сплачені замовниками за всі типи товарів, робіт і послуг в різних регіонах країни.

Ще одним з найважливіших потенційних джерел поліпшення результативності є здійснення державними органами обміну документами та користування базами даних один одного в електронній формі. Розвиток такої функціональної можливості для міжвідомчого обміну інформацією та доступу до баз даних є суттєвим елементом ініціатив електронного уряду, що підкреслює важливість координації між розвитком системи державних закупівель.

Окрім збору даних про держзакупівлі, важливо також використовувати отриману інформацію, в тому числі ціни, для аналізу, визначення ефективності та потенційних вдосконалень системи закупівель.

Оцінка пропозиції конкурсного відбору здійснюється на основі наступного критерію - **ціни пропозиції**.

Оцінка проводиться за такою методикою: кількість балів кожної пропозиції конкурсного відбору визначається сумарно. Максимально можлива кількість - 100 балів. Переможцем обирається учасник, пропозиція конкурсного відбору якого набрала найбільшу сумарну кількість балів.

Приклад потенційних показників результативності системи державних закупівель

1. Планування та управління державними закупівлями

Приклади потенційних показників:

- відсоток «зелених» закупівель, здійснених відповідно до чинного законодавства;
- рівень виконання зобов'язання з підготовки та публікації річного плану закупівель;
- здійснення закупівель, не передбачених річним планом закупівель (за кількістю та вартістю договорів);
- здійснення закупівель поза межами відповідного закупівельного договору («сторонні витрати»);
- використання стандартної документації конкурсних торгів та загальних умов договорів, іншої стандартної документації;
- відсоток замовників, що застосовують відповідну систему реєстрації та зберігання документації.

2. Сфера закупівельної діяльності

Кількість опублікованих оголошень про проведення конкурсних торгів:

- відсоток закупівельних процедур, про які повідомлено шляхом публікації оголошення;
- рівень відповідності вимогам до опублікування;

Кількість та вартість укладених закупівельних договорів:

- відсоток укладених угод, інформація про які оприлюднена повідомленням про укладення договору про закупівлю.

3. Застосування закупівельних методів

Потенційні показники:

- відсоток договорів, укладених за допомогою конкурентних методів здійснення державних закупівель (за кількістю та вартістю угод);
- відсоток договорів, укладених за допомогою усіх доступних замовнику методів, включно з методом закупівлі у одного учасника (за кількістю та вартістю угод);
- середня вартість договорів, укладених за допомогою кожного з методів здійснення державних закупівель;

- рівень застосування різних обґрунтувань використання неконкурентних методів закупівель;
- відсоток закупівельних договорів, укладених за допомогою рамкових угод та інших координаційних інструментів (за кількістю та вартістю угод);
- показник застосування процедур попередньої кваліфікації.

4. Визначення дієвості електронних закупівель

Приклади потенційних показників:

- відсоток/кількість оголошень про закупівельні процедури та про укладення договорів на єдиному Інтернет-порталі системи державних закупівель;
- рівень використання системи електронних закупівель (наприклад, електронні торги, електронні заявки, електронні каталоги, електронне замовлення);
- відсоток/кількість виплат з перерахуванням електронних коштів або з використанням системи «електронних платежів» (включно з електронним рахунком та відповідними видами електронних платежів).

5. Працівники сфери державних закупівель

Рівень кваліфікації працівників сфери державних закупівель визначається, виходячи з наступних кваліфікаційних вимог, що можуть бути встановлені:

- відсоток/кількість працівників, котрі закінчили/проходять навчання (зокрема у сфері «зелених» закупівель);
- середня тривалість навчання;
- відсоток/кількість працівників з необхідною кваліфікацією, сертифікацією або тих, хто навчається для її здобуття;
- відсоток/кількість працівників з нормативним рівнем досвіду роботи;
- відсоток/вартість закупівель, здійснених професіоналами у сфері закупівель.

6. Ефективність та економія

Середній час, необхідний для проведення процедури закупівлі, може бути розбитий на середні часові періоди для виконання певного етапу закупівель:

- час на подання заявок, запит пропозицій конкурсних торгів, визначення переможця торгів;

- середній час між підписанням договору та початком його виконання;
- час від виставлення рахунку до його оплати (з урахуванням відсотку несвоєчасних виплат);
- час на інші аспекти адміністрування договору.

Середні операційні витрати на процедури державних закупівель:

- показники для визначення навантаження та продуктивності праці спеціалістів зі здійснення державних закупівель;
- кількість та вартість операцій державних закупівель (з коригуванням договору включно), проведених з допомогою кожного конкретного спеціаліста - закупівельника (для визначення ефективності роботи працівника);
- середня кількість та вартість операцій державних закупівель (з коригуванням договору включно) на працівника відділу закупівель (для визначення ефективності організації та системи);
- визначення вартості витрат – «скільки гривень коштує витратити 1 гривню?» - (на основі визначення вартості ресурсів для здійснення закупівель);
- показник скасованих конкурсних торгів чи таких торгів, що не відбулись;
- економія грошових коштів, наприклад:
- на основі щорічного порівняння вартості закупівельних операцій на однакові чи подібні товари;
- у деяких випадках розрахунок економії коштів може базуватися на оцінюванні витрат упродовж життєвого циклу продукції;
- економія у негрошовій формі.

7. Участь постачальників

Приклади показників:

- середній показник участі в конкурсних торгах;
- достатність періоду часу для підготовки та подання пропозиції конкурсних торгів таким чином, щоб участь у них була доцільною;
- відсоток договорів, укладених з представниками приватного сектору (за кількістю та вартістю угод);
- відсоток договорів, укладених з представниками малого бізнесу (за кількістю та вартістю угод);
- відсоток договорів, укладених з представниками недержавних неприбуткових організацій (за кількістю та вартістю угод).

8. Сталі ефективні закупівлі

Потенційні показники (за кількістю та вартістю угод), наприклад:

- відсоток договорів, укладених на основі екологічних технічних специфікацій та критеріїв;
- кількість договорів, укладених з представниками малого бізнесу.

9. Задоволеність кінцевих споживачів

Різні аспекти поняття «задоволеність споживачів» можуть визначатися:

- сприйняттям кінцевими споживачами ділових стосунків та якості спілкування між ними та замовниками;
- вдовolenістю кінцевих споживачів послугами замовників;

Використання «дослідження задоволеності споживачів».

10. Задоволеність постачальників

Визначається на основі опитування постачальників, наприклад, щодо:

- обізнаності з можливостями та здатністю українських постачальників змагатися за договори про закупівлю;
- відповідності інформації у документації конкурсних торгів та прозорості закупівельних процедур;
- відповідність визначення прав та обов'язків сторін в договорі про закупівлю.

11. Задоволеність заінтересованих сторін

Впевненість заінтересованих сторін у доброчесності та ефективності системи державних закупівель.

12. Застосування процедури розгляду скарг

Потенційні показники включають:

- кількість скарг, поданих на розгляд Антимонопольного комітету України (АМКУ);
- кількість та відсоток скарг, задоволених АМКУ;
- види порушень, заявлених у скаргах;
- типи правового захисту, призначеного АМКУ, та рівень його дотримання;
- рівень розгляду скарг у передбачений термін.

Визначення інших аспектів,

наприклад, рівень впровадження аудиторських рекомендацій.

ГЛАВА 5. ПРІОРИТЕТНІ СЕКТОРИ ЕКОНОМІКИ

У цьому розділі наведені приклади здійснення зелених закупівель в державному секторі економіки, які також можна розглядати в якості кращих прикладів і для приватного сектору.

5.1. Оцінювання екологічних впливів

Українською програмою екологічного маркування розроблені та впроваджені до сертифікаційної системи згідно ДСТУ ISO 14024:2002 стандарти, що встановлюють екологічні критерії.

Переважно вони розробляються на базі екологічних критеріїв інших національних чи регіональних стандартів органів з екологічного маркування згідно ISO 14024:1999. Такі стандарти регулярно переглядаються й оновлюються і, незважаючи на свою добровільність, можуть бути застосовані у якості вимог до екологічних технічних специфікацій.

Екологічні стандарти української програми екологічного маркування дозволяють оцінити екологічний вплив товарів та послуг певних груп, а також об'єктів нерухомості на усіх етапах життєвого циклу:

Електроніка та електротехніка

СОУ OEM 08.002.19.001 « Персональні комп'ютери . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.19.002 « Системи кондиціонування, очищення та зволоження повітря . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM.08.002.25.060 « Сонячні панелі . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM. 08.002.18.063 « Компресорне обладнання . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»

Будівельні та лакофарбові матеріали

СОУ OEM 08.002.16.004 « Бетон та вироби з бетону . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.15.012 « Вироби керамічні . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.016.048 « Матеріали тепло-і звукоізоляційні . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM.08.002.17.062 « Прокат оцинкований . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.016.049 « Матеріали та вироби будівельні мінеральні . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.12.019 « Лакофарбові матеріали . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM. 08.002.16.070 « Суміші будівельні сухі . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM. 08.002.16.072 « Гіпсокартон . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»

Харчові продукти

СОУ OEM. 08.002.35.069 « Продукти переробки молока та м'яса . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.010 « Макаронні вироби . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.011 « Овочі та продукти їх переробки . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.015 « Фрукти та продукти їх переробки . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»

ГЛАВА 5

ПРІОРИТЕТНІ СЕКТОРИ ЕКОНОМІКИ

СОУ OEM.08.002.03.016 « Мед натуральний. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM.08.002.03.018 « Олії. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.023 « Вина. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.024 « Горілки та лікєро-горілчані напої. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.025 « Вода питна фасована. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.026 « Спирт етиловий ректифікований. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.027 « Фасовані мінеральні води: газовані та негазовані. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.031 « Крупи. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.045 « Пластівці зернові швидкого приготування. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.046 « Безалкогольні натуральні напої бродіння. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.052 « Продукти харчові спеціального дієтичного споживання, функціональні харчові продукти та дієтичні добавки. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.014 « Гриби культивовані. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.053 « Кава та кавозамінники. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.054 « Спреди та суміші жирів. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.03.056 « Сіль. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»

Промислові товари та вироби

СОУ OEM 08.002.04.047 « Тканини. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM .08.002.014.050 « Посуд одноразового використання. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.07.051 « Вироби паперові канцелярські. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.014.055 « Вироби з вториннопереробленого пластику. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM. 08.002.07.064 « Вироби санітарно-гігієнічні побутові. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції» (1 редакція)
СОУ OEM. 08.002.12.065 « Засоби мийні та чистячі. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.12.006 « Рідке органічне добриво. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.12.007 « Косметичні засоби. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.12.013 « Очищувач питної води. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»

СОУ OEM 08.002.23.017 « Матраци . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.12.020 « Чорнило для струминних картриджів . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.04.021 « Ковдри . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.04.022 « Вироби текстильні неткані . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM 08.002.01.044 « Регулятори росту рослин . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»

Послуги

СОУ OEM.08.002.30.059 « Послуги з тимчасового розміщення (проживання) . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM. 08.002.39.066 « Туристичні послуги . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM. 08.002.36. 067 « Адміністративні послуги . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції» (Зелений офіс)
СОУ OEM. 08.002.35.068 « Послуги з ремонту електросилових установок . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»
СОУ OEM. 08.002.29.071 « Послуги з оптово-роздрібної та роздрібної торгівлі . Екологічні критерії оцінки життєвого циклу продукції»

З метою регламентації застосування екологічного маркування згідно ДСТУ ISO 14024:2002, а також процедури розроблення і перегляду екологічних критеріїв Постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 року № 529 був затверджений відповідний Технічний регламент з екологічного маркування. Його розроблено з урахуванням вимог Регламенту Європейського Парламенту і Ради ЄС 66/2010/ЄС про знак екологічного маркування Європейського Союзу.

Цим Технічним регламентом забороняється:

- наносити на етикетку продукції або пакування, використовувати в документації на продукцію та послуги, технічних бюлетенях, рекламних матеріалах нечітке або неправдиве екологічне маркування;
- товаровиробникам і постачальникам товарів та послуг використовувати такі неперевірені написи, як «екологічно чистий», «екологічно безпечний», «екологічно сприятливий», «сприятливий до ґрунту», «не забруднюючий», «зелений», «сприятливий до природи», «сприятливий до озону» тощо.

Згідно Технічного регламенту екологічні критерії розробляються відповідно до вимог актів законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічних норм, переліків і класифікаторів найбільш поширених небезпечних забруднюючих речовин

і відходів. Вони ґрунтуються на екологічних характеристиках, визначених окремо для конкретної продукції, та додаткових вимогах до відповідної категорії продукції, які визначають вплив такої продукції упродовж життєвого циклу на навколишнє природне середовище та здоров'я людини та враховують:

- рівень впливу продукції на навколишнє природне середовище під час отримання (видобування) сировини, виробництва, споживання та видалення (утилізації), зокрема, впливу на зміну клімату, біологічне розмаїття, обсяг споживання енергії, природних ресурсів та утворених відходів;
- можливість заміни небезпечних речовин на більш безпечні та застосування новітніх технологій за наявності технічних можливостей;
- зменшення впливу продукції на навколишнє природне середовище в результаті збільшення терміну експлуатації (реалізації) та повторного її використання;
- загальний баланс між економічною вигодою та навантаженням на навколишнє природне середовище на різних стадіях життєвого циклу продукції, в тому числі здоров'я людини;
- можливість заміни випробувань, що проводяться на тваринах, альтернативними методами та зменшення кількості таких експериментів.

Закупівля екологічних засобів для очищення в м. Есб'єрг, Данія

1. Історія

Есб'єрг є п'ятим за величиною містом у країні, в якому проживає 115 000 осіб. Його керівництво вирішило застосувати зелені закупівлі в рамках реалізації місцевої програми з охорони навколишнього природного середовища.

2. Завдання проекту

2009 року керівництво міста Есб'єрг вирішило придбати екологічні засоби для очищення. Мета цієї ініціативи полягала в задоволенні потреб муніципалітету і в тому, щоб продемонструвати громадянам і представникам приватного сектору економіки можливість придбання засобів для очищення, які практично не шкодять довкіллю.

3. Екологічні критерії

Технічні специфікації

В технічних специфікаціях була визначена вимога до предмету закупівлі відносно відповідності екологічним критеріям стандарту програми екологічного маркування північних країн Європи «Nordic Swan» згідно ISO 14024:1999.

Директиви щодо державних закупівель 2004/17/ЄС та 2004/18/ЄС дозволяють включати вимоги екологічних стандартів, у т.ч. добровільних до технічних специфікацій.

При цьому замовником не вимагався сертифікат відповідності «Nordic Swan». У якості доказу розглядалися результати сертифікації усіх еквівалентних сертифікаційних систем чи технічна документація від виробника, оформлена на основі результатів незалежних тестувань або будь-яка інша форма доказів.

Більшість запропонованих засобів для очищення були сертифіковані та марковані знаками екологічних маркувань ЄС, «Nordic Swan», національних сертифікаційних систем європейських країн («Blauer Engel», Німеччина або «Bra Miljöval», Швеція та інших), що відповідали вимогам ISO 14024:1999.

Лише кілька учасників тендерних процедур застосували інші форми доказів відповідності вимогам технічних специфікацій, ніж сертифікація.

За результатами тендеру виявилось, що екологічні засоби були не дорожчі за середню ринкову ціну продукції даної категорії.

Екологічні впливи

Виробництво мийних та чистячих засобів як галузь нафтохімічної промисловості має значні впливи на довкілля: використання небезпечних сполук, утворення токсичних відходів та забруднення стічних вод. Крім того, виробництво даної продукції потребує значних витрат енергетичних та водних ресурсів.

Використання мийних та чистячих засобів пов'язано з безпосереднім контактом зі шкірою людини. Деякі засоби для чищення також містять розчинники, шкідливі для здоров'я людини. Тому дуже важливо, щоб саме ця категорія продукції відповідала найвищим вимогам безпеки.

Цей негативний вплив може бути зменшено, якщо одночасно виключити деякі небезпечні речовини зі складу відповідних продуктів, що закуповуються, і мінімізувати кількість продуктів/хімічних речовин, які використовуються під час надання послуг із прибирання.

4. Коментарі щодо впровадження

Закупівлю екологічних засобів для очищення можна забезпечити, застосовуючи екологічні критерії відповідних стандартів. Крім того, виявилось, що засоби з покращеними екологічними характеристиками не дорожчі за інші, а по деяким позиціям навіть дешевші.

За результатами оцінювання пропозицій було доведено, що майже 80% засобів для очищення були сертифіковані на відповідність екологічному стандарту згідно ISO 14024:1999 або відповідали його вимогам. Застосування даної вимоги у технічних специфікаціях дало можливість на 43% зменшити викиди парникових газів та на ~ 3% зменшити прямі витрати, що пов'язані з предметом закупівель у порівнянні з 2006-2007 роками.

5.2. Будівельні матеріали та будівництво

Найбільш значимі екологічні впливи в будівельній галузі, пов'язані з експлуатацією будівель чи споруд, особливо в частині, що стосується споживання енергії. Також до інших важливих екологічних аспектів слід віднести якість будівельних та лакофарбових матеріалів, рівень забруднення повітря в приміщеннях, споживання води, наявність інфраструктури, раціональне використання земельних ресурсів, обсяги утворення та управління відходами під час будівельних робіт.

Необхідно враховувати, що будівлі та споруди є комплексними системами, що складаються з численних компонентів, кожен з яких впливає на загальну якість будівлі. Здійснення закупівель в цій сфері має охоплювати як загальний вплив всієї будівлі, так і екологічні характеристики її окремих компонентів. Застосування детального екологічного оцінювання може бути дуже корисним для отримання інтегрованих показників якісних та експлуатаційних характеристик споруди на стадії проектування та в процесі будівництва.

Як свідчить європейський та світовий досвід в галузі будівництва та будівельних матеріалів, зелені закупівлі варто здійснювати з урахуванням багатьох критеріїв, які можна упорядкувати за 5 тематичними розділами:

- споживання енергії;
- використання джерел відновлюваної енергії;
- використання будівельних та лакофарбових матеріалів з поліпшеними екологічними характеристиками;
- експлуатаційні характеристики (енергоефективність, система водопостачання та водовідведення, управління відходами тощо);
- досвід проектувальної та підрядної організації у сфері «зеленого» будівництва.

Застосування екологічних критеріїв повинно відбуватися на всіх стадіях закупівельних процедур з будівництва та реконструкції. За європейським досвідом, найбільша увага приділяється зокрема:

- попередньому проектуванню (кваліфікаційним вимогам до проектувальної організації);
- визначенню виконавця будівельних робіт (кваліфікаційним вимогам до підрядної організації, технічним специфікаціям щодо

досягнення певних показників екологічної результативності та вимогам до екологічних характеристик будівельних та лакофарбових матеріалів);

- визначенню надавача послуг для встановлення обладнання та обслуговування мереж і систем (системи опалення, вентиляції тощо).

Сучасна європейська практика у сфері будівництва та будівельних матеріалів у здійсненні зелених закупівель приділяє увагу певним аспектам, зокрема:

1) Досвід претендента з «зеленого (сталого, енергоефективного) будівництва» та екологічного дизайну має бути включений як критерій відбору для проектувальних та інженерних організацій, а у виборі підрядної організації для виконання будівельних робіт має бути врахований її досвід з екологічного управління.

2) Для кожної стадії процесу закупівель мають бути чітко визначені мінімальні граничні показники енергоємності. Додаткова перевага повинна віддаватись претендентам, які пропонують краще рішення за встановлених показників.

3) Технічні специфікації повинні складатись на основі передових національних або європейських стандартів, розроблених технічними комітетами **TC/CEN 350** - Екологічна сталість будівельних робіт та **TC/CEN 351** - Будівельні матеріали – оцінка емісій небезпечних речовин.

Детальніша інформація на <http://www.cen.eu>

4) Перевага має віддаватись екологічному дизайну із застосуванням систем відновлюваної енергії.

5) Вміст шкідливих та небезпечних речовин у будівельних матеріалах має бути максимально обмеженим.

6) Замовнику варто заохочувати використання деревини та інших природних матеріалів з екологічно сталих джерел, матеріалів із вторинної сировини та матеріалів, що можна використати повторно. Також потрібно враховувати можливість утилізації матеріалів, що використовуються по завершенню їхнього життєвого циклу.

7) В істотних умовах договору мають передбачатися вимоги стосовно управління ресурсами та відходами будівництва, транспортування будівельних матеріалів.

8) В оцінюванні витрат на будівництво до уваги потрібно брати витрати на обслуговування об'єкту протягом усього життєвого циклу, що майже у всіх випадках значно перевищує витрати на будівництво.

9) Забезпечення існуючої технічної та соціальної інфраструктури має слугувати за основу для міського будівництва та розвитку.

10) Замовник має сприяти залученню користувача будівлі (зокрема, у реконструкції житлових об'єктів), починаючи з перших стадій проектування. Позиція кінцевого користувача має відігравати важливу роль у визначенні енергетичних, екологічних та експлуатаційних показників майбутнього об'єкту.

11) Пріоритетними є ті заходи, що спрямовані на оновлення існуючого фонду будівель. Це дозволяє досягнути заощадження енергії, матеріалів, земельних ресурсів, технічної та соціальної інфраструктури.

12) У плануванні будівництва варто мінімізувати використання земельних ресурсів за рахунок сприяння більш ущільненій забудові, але до цього врахувати архітектурні, екологічні та соціальні аспекти.

14) На стадії планування та проектування об'єкту будівництва слід враховувати кліматичні та геолого-географічні аспекти.

15) Тепловий комфорт, денне світло чи оптимальні системи освітлення, вентиляція, контроль вологості та шуму мають стати фундаментальними вимогами для забезпечення комфорту мешканців будівлі.

16) Екологічні системи каналізації (багаторазове використання стічних вод, водозберегальне сантехнічне обладнання тощо) та використання дощової води можуть впливати на економію витрат на експлуатацію будівлі й суттєво поліпшити її екологічні аспекти.

17) Стале будівництво залежить від безперервного діалогу та співробітництва між усіма особами, що беруть участь у проектуванні, будівництві, оздобленні, експлуатації та обслуговуванні будівлі.

18) В істотних умовах договору потрібно передбачати зобов'язання виконавця будівельних робіт щодо здійснення моніторингу ефективності енергетичних систем упродовж декількох років та відповідальності за проведення інформаційно-просвітницької компанії для користувачів чи мешканців будівлі з енергозбереження.

«Зелена» початкова школа в Пемброук (Мальта)

1. Історія

Спорудження державної початкової школи на північному узбережжі Мальти тривало з березня 2008 року по вересень 2009. Її зведено на місці колишніх військових казарм на земельній ділянці площею 9000 м². Бюджет проекту склав 4,6 мільйонів Євро. Після відкриття навчальний заклад прийняв 266 дітей.

2. Завдання проекту

Генеральним замовником будівництва виступив національний орган управління, який відповідає за діяльність шкіл - The Foundation for Tomorrow's Schools (FTS). Початкова школа в Пемброук на той час мала стати першим навчальним закладом на Мальті, що мав споживати винятково енергію сонця та вітру.

3. Критерії оцінки

Кваліфікаційні вимоги до виконавця.

Претенденти мали довести свою кваліфікацію та досвід виконання аналогічних робіт. А також підтвердити власні експертні навички та досвід, або забезпечити співпрацю з експертами в рамках цього проекту.

Збереження біорізноманіття.

Додатково були встановлені вимоги щодо ефективного захисту біорізноманіття на території будівельного майданчика та поряд із ним, зокрема під час виконання робіт, пов'язаних зі знесенням старих будівель.

Енергоефективність та збереження ресурсів

- досягнення забезпечення функціонування за рахунок виробництва власної електроенергії з відновлюваних джерел;
- упровадження технологічних рішень, спрямованих на забезпечення ефективного використання електроенергії та води;
- впровадження електронної системи управління освітленням приміщень.

Додаткові бали нараховувались учаснику торгів за пропозицій споживання енергії на потреби обігріву та охолодження приміщення, підігріву води, вентиляцію тощо, меншої за показники, зазначені у технічній специфікаціях.

Будівництво.

Додаткові бали нараховувались учаснику торгів за використання будівельних та лакофарбових матеріалів, що відповідали екологічним критеріям європейської програми екологічного маркування.

4. Результат.

За рівнем енергоспоживання будівля школи мала найнижчі показники. Надлишки енергії, генерованої відновлюваними джерелами, спрямовуються до національної електромережі.

Використані у спорудженні школи будівельні та лакофарбові матеріали мали поліпшені екологічні характеристики, найнижчі показники вмісту летучих органічних сполук та не містили шкідливих речовин.

Школу обладнали енергозберігальним устаткуванням та системою підігріву води.

5. Коментарі щодо впровадження

Досвід проектування та будівництва школи надав можливості мальтійському уряду мінімізувати шкідливі впливи під час реалізації інших будівельних проектів.

Проектування та реалізація проекту забезпечили дотримання високих вимог добровільних екологічних стандартів та загальних принципів закупівель за державні кошти.

Основна увага покращенню екологічних аспектів приділялась на стадії проектування об'єкта. Забезпечення можливості генерувати енергію з відновлюваних джерел на території будівлі, розміщення вітрового устаткування (вітрова турбіна) та устаткування для генерування сонячної енергії розглядалось за результатами ретельної експертизи.

5.3. Харчові продукти та послуги громадського харчування

Близько 20-30% найбільш значущих екологічних впливів в Україні, як і європейських країнах, пов'язані з сільськогосподарським виробництвом, переробкою, постачанням харчових продуктів та послуг громадського харчування.

Найбільші вагомні екологічні впливи агропромислового комплексу пов'язані з використанням шкідливих хімічних речовин у вирощуванні, виробництві та транспортуванні продукції. Також екологічні проблеми стосуються і таких аспектів, як управління відходами виробництва та пакування готової продукції.

При здійсненні «зелених» закупівель серед пріоритетних питань слід розглядати:

- 1) Визначення мінімального відсотку для сезонних фруктів та овочів, морських продуктів, продуктів переробки, які відповідають вимогам екологічних стандартів.
- 2) Встановлення вимог щодо мінімізації відходів пакування та застосування тари багаторазового використання або матеріалів для пакування, вироблених з вторинної сировини.
- 3) Застосування у якості кваліфікаційних вимог до надавачів послуг громадського харчування упровадження системи екологічного управління згідно ДСТУ ISO 14001:2006.

4) Визначення мінімального відсотку для харчових продуктів, що повинні вироблятися органічним способом. У якості вимог варто посылатись на Постанову Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 року щодо органічного виробництва і маркування органічних продуктів.

Як свідчить європейський практичний досвід, мінімізація застосування хімічних добрив та пестицидів, що забруднюють воду та ґрунти, мають негативний вплив на здоров'я людини, - забезпечується за рахунок збільшення долі екологічних або органічних продуктів, які відповідають вимогам стандартів певних сертифікаційних систем.

Модель-приклад: *X% [зазначити назву продуктів, наприклад: X% м'ясних, X% молочних продуктів] на вагу [зазначити] мають бути з поліпшеними екологічними характеристиками та відповідати вимогам СОУ ОЕМ 08.002.03.069 «Продукти переробки молока та м'яса. Екологічні критерії оцінки життєвого циклу»*

Але є певні обмеження у застосуванні цього підходу:

Технічні специфікації. Завдяки мінливості ринкових умов неможливо рекомендувати окремі мінімальні відсотки екологічної чи органічної продукції для різних продуктових груп. У зв'язку з цим доцільно проводити дослідження ринку для визначення необхідного відсотку таких продуктів, який би не призвів до суттєвого збільшення вартості пропозиції. Відсоток рекомендується збільшувати поступово.

Істотні умови договору. В угоді, що укладається з переможцем торгів, мають бути чітко прописані вимоги до продукції, методи підтвердження відповідності та штрафні санкції за порушення умов договору. Це є особливо важливим для угод на постачання продуктів харчування та надання послуг громадського харчування.

Оцінка пропозиції. Схема нарахування балів та критерії залежать, перш за все, від цілей організації, яка здійснює зелені закупівлі. Бали претендентам мають нараховуватись в залежності від збільшення ваги та долі екологічної чи органічної продукції понад мінімум, зазначений у специфікації. Переможець визначається за найвищою кількістю балів.

5.4. Енергія та енергоспоживання

Виробництво енергії, пов'язане з надкористуванням, - одне з основних джерел емісій парникових газів. Багато європейських державних установ закуповують електричну енергію з відновлюваних джерел.

В листопаді 2012 року Президент України Віктор Янукович підписав Закон України №5485-VI «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії із альтернативних джерел енергії.

Законом упроваджується «зелений тариф» на електроенергію, вироблену з біогазу і складових твердих побутових відходів (ТПВ), що підлягають біологічному розпаду. До цього ж, коефіцієнт для біогазу буде таким самим, як і у біомаси - 2,3. Право на «зелений тариф» отримають лише ті компанії, що запускають біогазові електростанції з квітня 2013 року.

Документ диференціює «зелений тариф» для ГЕС у відповідності до їхньої потужності. Закон також передбачає істотне зниження «зеленого тарифу» для сонячних електростанцій, що вводяться в експлуатацію з квітня 2013 року.

Надалі коефіцієнти «зеленого тарифу» для всіх типів електростанцій на поновлюваних джерелах зменшуватимуться до рівня 2013 року на 10%, 20% і 30% при введенні в експлуатацію з 2015, 2020 і 2050 рр. відповідно.

Компанії-виробники електроенергії з поновлюваних джерел зможуть продавати свою електроенергію на оптовому ринку за угодами зі споживачами та енергопостачальними компаніями.

Разом із тим, оптовий ринок зобов'язаний викупувати всю «зелену» електроенергію (не продану за прямими контрактами) і розраховуватися за неї у повному обсязі.

Згідно з прийнятим документом, держава гарантує інвестору незмінність стимулюючих заходів у порівнянні з чинними на момент введення в експлуатацію об'єкта відновлюваної енергетики.

Відповідно до Закону, тарифи на електроенергію для підприємств, що виробляють сировину, матеріали та комплектуючі для відновлювальної енергетики (zareєстровані як інноваційні виробництва) будуть «заморожені» на рівні їхньої реєстрації Урядом.

Європейський досвід здійснення зелених закупівель у сфері виробництва та постачання енергії, а також енергоспоживання зосереджується на наступних аспектах:

1) Вимагається, щоб електроенергія (чи частина електроенергії ~ 50% від загального об'єму) генерувалась з відновлюваних джерел.

2) Походження електроенергії має підтверджуватись спеціальним сертифікатом. У країнах, де система видачі таких сертифікатів ще не впроваджена, тимчасовою альтернативою для постачальника може слугувати надання незалежного підтвердження про те, що відповідна кількість електроенергії вироблена з відновлюваних джерел. (Наприклад, товарний сертифікат від незалежної організації Renewable Energy Certificate System (RECS)).

3) Зелені закупівлі передбачають додаткову перевагу для постачальників електроенергії, що пропонують додаткові заходи з її заощадження, наприклад, енергетичний аудит.

4) Додатково оцінюється ефективність генерування енергії через запит інформації у постачальника електроенергії. Вимога ефективності використання енергії від постачальника стає все більш поширеною та є способом подальшого зменшення екологічних впливів. Мінімальні критерії ефективності генерування енергії та використання електроенергії постачальником зазначаються у технічних специфікаціях.

5) Часто задля стимулювання будівництва нових потужностей відновлюваних джерел енергії в істотних умовах договору зазначається певна квота (як правило ~ 30%) електроенергії, що має надходити з «нового устаткування». «Новим» вважається устаткування, що почало роботу за 7 років до оголошення тендеру. У якості альтернативи може застосовуватись умова, за якою претендент зобов'язується ввести нове устаткування протягом двох років з початку дії договору. Для контролю за дотриманням цих умов в угоді має передбачатись енергетичний аудит та штрафні санкції за порушення її умов.

6) Оцінюючи локальні екологічні впливи ГЕС та беручи до уваги кількість існуючих великих ГЕС, у європейській практиці «зелених» закупівель віддається перевага використанню енергії з відновлюваних джерел, не пов'язаних з гідроелектроенергією.

7) Задля забезпечення участі у тендері малих постачальників зеленої електроенергії, оголошення на тендер може розділитися на окремі лоти (за обсягами необхідної електроенергії).

8) В умовах зелених закупівель на електроенергію все частіше передбачаються умови, які виключають використання атомної енергії, про що зазначається у назві предмету закупівель та технічних специфікаціях.

9) Наявність політичних зобов'язань (наприклад, боротьба зі зміною клімату) значно сприяє застосуванню принципів зелених закупівель в електроенергетиці.

10) Від постачальника електроенергії можуть вимагатись заходи, спрямовані на підвищення поінформованості користувачів з питань енергозбереження. У разі необхідності такі умови мають бути чітко визначені в угоді.

11) Установи, що здійснюють зелені закупівлі, залишають за собою право проводити перевірку відповідності виконання умов договору.

5.5 Транспорт

Пріоритети зелених закупівель в сфері транспорту обумовлюються геолого-географічними, інфраструктурними, фінансово-економічними особливостями тієї чи іншої місцевості.

Найбільш поширеним та доступним видом транспорту для громадських потреб як в Україні, так і в Європі є автобуси.

Застосування колісних видів транспорту пов'язане з такими екологічними впливами, які викликають:

- погіршення стану здоров'я людей внаслідок забруднення атмосферного повітря твердими частинами у повітрі (PM), що утворюються в результаті згоряння палива та іншими забруднюючими речовинами;
- підвищенням кислотності та евтрофікацією («цвітіння води»);
- емісії парникових газів;
- значне шумове забруднення.

З метою зменшення зазначених екологічних впливів слід закуповувати автобуси з низькими нормами викидів, оптимізувати їхні маршрути, збільшити ефективність використання паливо-мастильних матеріалів. Також доцільно розглядати у якості альтернативи використання електроавтобусів, автобусів з низьким рівнем шуму, виведення з експлуатації транспортних засобів, термін служби яких сплинув.

Відносно автобусного транспорту є два напрями, де можуть застосовуватись принципи «зелених» закупівель:

А. Закупівлі автобусів

У формуванні власного автобусного парку основними аспектами, на які слід звернути увагу, є норми викидів, стиль водіння, оптимізація використання палива та шумове забруднення.

1. Норми викидів. За наявності ринку та конкурентних цін у здійсненні «зелених» закупівель автобусів варто керуватись європейським стандартом із викидів для нових автомобілів – **EEV** (Директива ЄС 1999/96/ЄС). Всі нові автобуси мають відповідати принаймні стандарту **EURO 4**. Інформація щодо відповідності стандарту зазвичай включається в технічну документацію транспортного засобу.

2. Стиль водіння та оптимізація використання палива. Для зменшення використання палива всі нові автобуси мають бути обладнані спеціальним приладом для вимірювання витрат пального з метою оптимізації стилю водіння. Включення такого приладу до комплектації автобусу не значно вплине на його вартість, але в поєднанні з навчанням водіїв дозволить значно зменшити розхід пального.

3. Шумове забруднення. Сучасний ринок пропонує великий вибір моделей автобусів, завдяки чому можна обрати із найнижчим рівнем шумового забруднення без погіршення технічних характеристик і суттєвого підвищення ціни. В якості прикладу можна звернутися до досвіду Німеччини, де рівень шуму для автобусів з потужністю двигуна 75-150кВт має складати 75дБ(А), а з потужністю двигуна понад 150кВт – 77дБ(А). Шумові характеристики, як правило, фіксуються в технічних документах транспортних засобів, і це легко перевірити.

Б. Послуги з пасажирських перевезень автобусним транспортом для громадських потреб

Основні критерії, що застосовуються у здійсненні зелених закупівель послуг з пасажирських перевезень, можуть співпадати із критеріями для закупівлі автобусів або бути більш розширеними.

1. Стандарти викидів для транспортних засобів
Не варто очікувати, що надавачі таких послуг матимуть багато автобусів у відповідності до стандарту EEV, однак має заохочуватись хоча б певний відсоток такого транспорту, що йому відповідатиме.

Додаткові переваги варто надавати претенденту з більшою кількістю автобусів у відповідності до стандарту EEV. Додатково в угоді можна передбачати право замовника послуг

здійснювати контроль дотримання цих вимог та заохочення для виконавця у разі збільшення їхньої кількості. Метою зелених закупівель у цьому разі є збільшення кількості автобусів EEV, що працюватимуть понад термін договору.

Важливо, щоб при цьому дотримувались мінімальні екологічні стандарти на пальне. Таким стандартом є **EURO 3**. У разі, якщо автобуси не сертифіковані за стандартом EURO 3, але проведена модернізація дозволила досягти вимог стандарту, це має бути підтверджено документально. У якості доказу може розглядатись документ, засвідчений незалежною третьою стороною, що заслуговує на довіру та має відповідний технічний досвід у технології транспортних засобів.

2. Стиль водіння та оптимізація використання палива

Обладнання старих автобусів спеціальними приладами для оптимізації стилю водіння та витрат палива пов'язані з додатковими витратами, які можуть вплинути на ціну пропозиції. Тому замовник може вимагати, як мінімум, щоб нові автобуси були обладнані таким приладом.

3. Висока якість послуг

Для заохочення людей користуватись громадським транспортом замість автомобілів та популяризації екологічних переваг громадського транспорту необхідно зробити його зручним та привабливим. Істотні умови договору можуть слугувати інструментом для забезпечення високої якості послуг, що надаватимуться. Оператор повинен досягти високоякісного обслуговування у відповідності із щорічною оцінкою, що проводитиметься незалежною компанією із дослідження ринку за рахунок надавача послуг.

«Зелена» електроенергія і транспорт. Національне агентство з закупівель за державні кошти (Словенія)

1. Історія

Національний план дій Словенії з охорони довкілля передбачає запровадження зелених закупівель в державний сектор економіки до 2012 року. Його мета – за цей час довести обсяг зелених державних закупівель до 50% за основними товарними групами, що закуповуються для потреб бюджетної та соціальної сфери. Зелені закупівлі електроенергії мали сягнути планки 100%, що обумовлено доступністю електроенергії з відновлюваних джерел, таких як гідроенергетика та біомаса (деревина). Також за стратегією передбачалось проведення навчання з «зелених» закупівель у державному та приватному секторах економіки, пілотні проекти та допомога державним установам у впровадженні систем екологічного управління та їхньої сертифікації.

2. Завдання проекту

Словенське Агентство з закупівель за державні кошти створено у 2010 році та почало свою діяльність у січні 2011 року. Воно відповідає за здійснення спільних закупівель для державних установ та закладів бюджетної сфери. В рамках своїх повноважень агентство застосовує критерії для зелених закупівель у придбанні електроенергії, офісного паперу, техніки та автотранспорту, а також інших груп товарів і послуг. Агентство здійснює закупівлі для забезпечення діяльності приблизно 130 установ від усього державного сектора.

3. Критерії оцінки

А) Постачання електроенергії

Технічна специфікація. Не менше 30% електроенергії повинно постачатись з відновлюваних джерел енергії або має застосовуватись принцип когенерації енергії та тепла із високою ефективністю (визначено як «зелена» електроенергія).

Оцінка пропозиції. Переможцем торгів визначається претендент із найбільшим відсотком набраних балів, що розраховуються за такою методикою:

- Ціна – 96.1 балів
- Відсоток «зеленої» електроенергії понад встановлений мінімум (30%) – 3.9 балів, кожен додатковий відсоток понад мінімум додає 0.15 балів.

Істотні умови договору. Для перевірки відповідності специфікаціям та критеріям призначення балів від виконавця вимагається відповідна декларація. Для встановлення факту надходження визначеного відсотку «зеленої» електроенергії вимагається сертифікат походження електроенергії, чинний упродовж 12 місяців після набуття договором сили.

Б) Службовий автотранспорт

Технічна специфікація (для всіх лотів, окрім вантажівок). Усі автомобілі мають відповідати стандарту EURO 5 або його еквіваленту. Максимальні викиди парникових газів припустимі між 115 г/км (для легкових авто) та 180/км (мініавтобуси).

Оцінка пропозиції. Переможцем торгів визначається претендент з найбільшою кількістю набраних балів, що розраховуються за такою методикою:

- Затрати протягом всього життєвого циклу (розраховується з врахуванням номінальної вартості автотранспортного засобу, очікуваного пробігу упродовж терміну служби, витрат на пальне, технічне обслуговування та відшкодувань, пов'язаних з платою за забруднення) – 81 бал
- Наявність мережі автосервісів – 5 балів
- Наявність обладнання з підвищення безпеки та екологічної безпеки – 4 бали
- Наявність приладів з вимірювання витрат пального – 1 бал
- Термін доставки – 3 бали
- Монітор тиску в шинах – 2 бали

4. Результат

Постачання електроенергії

Проведено закупівлі для забезпечення діяльності 120 державних установ та закладів бюджетної сфери з орієнтовним річним обсягом споживання електроенергії 35 500 МВт.

Усі п'ять учасників, які взяли участь в закупівлях, запропонували «зелену» електроенергію за встановленим мінімумом. Двоє з них запропонували постачання електроенергії, з якої 60% становила «зелена». Один з цих двох учасників став переможцем конкурсу.

Службовий автотранспорт

Запровадження методу оцінки вартості життєвого циклу для визначення критерію присудження балів з одного боку і встановлення максимальних лімітів на викиди парникових газів з другого боку призвело до того, що учасники закупівель подали пропозиції на авто з меншими викидами парникових газів. Показники викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин у порівнянні з пропозиціями минулих років довели тенденцію зменшення об'єму викидів за різними лотами – від 3 г/км до 45 г/км.

5. Коментарі щодо впровадження

Щоб досягнути високих економічних та екологічних показників предмету закупівель, у формуванні тендерної документації важливо передбачити методи стимулювання конкуренції серед претендентів.

Дослідження ринку дозволить замовнику мати актуальну інформацію для встановлення та досягнення високих стандартів.

У грудні 2011 року Уряд Республіки Словенія прийняв постанову «Про зелені державні закупівлі», за якою встановлюються додаткові вимоги організації та здійснення закупівель за державні кошти для 11 груп товарів та послуг. Згідно цієї постанови замовники мають враховувати мінімальні та додаткові екологічні вимоги, а також критерії для оцінювання пропозиції. Також цією постановою визначено перелік документів та офіційних форм підтвердження відповідності даним вимогам.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

У цьому посібнику використано такі терміни та визначення понять:

акредитація органів з оцінки відповідності – засвідчення національним органом України з акредитації того, що орган з оцінки відповідності відповідає вимогам національних стандартів, гармонізованих з відповідними міжнародними та європейськими стандартами, та у разі необхідності будь-яким додатковим вимогам щодо акредитації у відповідних сферах для провадження визначеної діяльності з оцінки відповідності

відновлювані джерела енергії – джерела, що постійно існують або періодично з'являються в навколишньому природному середовищі у вигляді потоків енергії Сонця, вітру, тепла Землі, енергії морів, океанів, річок, біомаси

відповідність призначенню – здатність продукції, процесу чи робіт виконувати/забезпечувати певну функцію за заданих умов

державна закупівля – придбання замовником товарів, робіт і послуг за державні кошти у порядку згідно чинного законодавства.

документація конкурсних торгів – документація, що розробляється та затверджується замовником, оприлюднюється для вільного доступу та безплатно подається замовником під час проведення торгів (конкурсних торгів) фізичним/юридичним особам

Примітка. Документація конкурсних торгів не є об'єктом авторського права та/або суміжних прав.

добровільна сертифікація – вид сертифікації, який проводиться на відповідність продукції вимогам, що не віднесені актами законодавства та нормативними документами до обов'язкових вимог, з ініціативи виробника, продавця споживача, органів державної влади, громадських організацій та окремих громадян на договірних умовах між заявником та органом з сертифікації

екологічна декларація II типу – екологічне твердження, яке робиться (без проведення оцінки відповідності третьою стороною) виробниками, імпортерами, дистриб'юторами, роздрібними торговцями або будь-якою особою, для якої таке твердження може бути корисним

екологічна декларація III типу – кількісно виражені екологічні дані про продукцію за попередньо встановленими категоріями параметрів на основі стандартів серії ДСТУ ISO 14040, але які не виключають додаткової екологічної інформації, що передбачена програмою екологічного декларування

екологічний аспект – елемент діяльності чи продукції організації, який може взаємодіяти з навколишнім середовищем

суттєвий екологічний аспект – екологічний аспект, який має або може мати значний вплив на навколишнє середовище

екологічний вплив – будь-яка зміна в навколишньому середовищі, несприятлива чи сприятлива, яка повністю чи частково спричинена діяльністю або продукцією організації

екологічне маркування – коротко і точно сформульований напис, символ чи зображення, що наноситься на етикетку або пакування продукції чи наводиться у документації на продукцію, технічних бюлетенях, рекламних матеріалах з метою ідентифікації продукції, яка відповідає вимогам екологічних стандартів, що підтверджено шляхом сертифікації

екологічні характеристики – результати вимірювання впливу продукції на навколишнє природне середовище та здоров'я людини

екологічне твердження – формулювання, символ чи зображення, яке зазначає певний екологічний аспект продукції, його компонента або пакування

екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи управління навколишнім природним середовищем та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту

екологічні критерії для продукції – екологічні вимоги, які визначають екологічні переваги продукції певної категорії і яким повинна відповідати продукція, з тим щоб їй було присвоєне екологічне маркування I типу

екологічно чистий продукт – товар, матеріал чи виріб найвищої споживчої якості, що відповідає стандартам якості та екологічним критеріям на продукцію певної категорії, сертифікований та ідентифікований знаком екологічного маркування, що належить певній сертифікаційній системі

енергетичне маркування – маркування, що містить інформацію щодо ефективності використання енергії певним типом обладнання

енергозбереження – діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів

життєвий цикл продукції – послідовні та взаємозв'язані стадії виробничої системи від придбання сировини або утворення природних ресурсів до остаточної утилізації продукції

енергозберігаючі (енергоефективні) заходи – заходи, спрямовані на впровадження та виробництво енергоефективних продукції, технологій та обладнання

забезпечення виконання договору про закупівлю – надання учасником замовнику гарантій виконання своїх зобов'язань за договором про закупівлю, включаючи такі види забезпечення, як порука, гарантія, застава, завдаток, неустойка, депозит

зацікавлена сторона – будь-яка сторона, на яку впливає продукція чи процеси, пов'язані з її виробництвом, експлуатацією та утилізацією

«зелена економіка» – модель економічного розвитку, спрямованого на екологізацію галузей з метою підвищення рівня життя, соціальних стандартів, суттєво знижуючи екологічні ризики та обсяги використання природних ресурсів

«зелена продукція» – продукція, стосовно якої за результатами проведення процедури оцінки відповідності встановлено факт поліпшення її екологічних характеристик

«зелені закупівлі» – система заходів щодо визначення пріоритетності закупівель продукції з мінімальним впливом на стан довкілля

«зелений тариф» – спеціальний тариф, за яким закупається електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями)

категорія продукції – група продукції еквівалентного функціонального призначення

клас енергетичної ефективності електрообладнання – рівень енергоспоживання обладнання побутового призначення, що характеризує його енергоефективність на стадії експлуатації

найбільш економічно вигідна пропозиція – пропозиція, що відповідає всім критеріям та умовам, визначеним у документації конкурсних торгів, та визнана найкращою за результатами оцінки конкурсних пропозицій

орган з екологічного маркування – орган сертифікації як третя сторона та його представники, які оперують програмою екологічного маркування I типу згідно ДСТУ ISO 14024:2002

орган з оцінки відповідності – підприємство, установа, організація чи їх підрозділ, які провадять діяльність з оцінки відповідності, включаючи калібрування, випробування, сертифікацію та інспектування

організація – підприємство, установа, організація, орган влади чи інша установа, їх підрозділи чи їх об'єднання з правами юридичної особи чи без них, громадські організації чи приватні або засновані на іншій формі власності підприємства, установи, організації, які виконують самостійні функції та мають установчий документ (статут) і свою структуру управління

оцінка відповідності – процес, який демонструє, що встановлені вимоги щодо продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органу були виконані

перевірка екологічного твердження – підтвердження обґрунтованості екологічного твердження за допомогою конкретних попередньо установлених критеріїв та методів із запевненням у надійності інформації

предмет закупівлі – товари, роботи чи послуги, які закупаються замовником у межах єдиної процедури закупівлі, на участь в якій учасниками подаються пропозиції конкурсних торгів (кваліфікаційні, цінові пропозиції) або пропозиції на переговорах (у разі застосування процедури закупівлі в одного учасника), або заявки (у разі застосування процедури електронного реверсивного аукціону)

претендент – абонент, що зареєструвався на електронному майданчику для участі в закупівлях за процедурою електронного реверсивного аукціону, що проводяться на цьому електронному майданчику

підтвердження відповідності – видача документа (декларація про відповідність або сертифікат відповідності) на основі рішення, яке приймається після проведення відповідних (необхідних) процедур оцінки відповідності, що довели виконання встановлених вимог

програма екологічного маркування – добровільна програма, яка відповідає вимогам ДСТУ ISO 14024:2002 і дає можливість використовувати екологічне маркування продукції, що свідчить про загальну екологічну перевагу такої продукції в межах відповідної категорії

продукція – будь-який товар чи послуга

процедура оцінки відповідності – будь-яка процедура, яка прямо чи опосередковано використовується для визначення того, чи виконуються встановлені у відповідних технічних регламентах чи стандартах вимоги

показники енергоефективності – кількісні характеристики енергетичних властивостей обладнання, що характеризують споживання енергії

роботи – проектування, будівництво нових, розширення, реконструкція, капітальний ремонт та реставрація існуючих об'єктів і споруд виробничого і невиробничого призначення, роботи із нормування у будівництві, геологорозвідувальні роботи, технічне переоснащення діючих підприємств та супровідні роботам послуги, у тому числі геодезичні роботи, буріння, сейсмічні дослідження, аеро- і супутникова фотозйомка та інші послуги, які включаються до кошторисної вартості робіт, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих робіт

сертифікація – процедура письмового засвідчення третьою стороною відповідності системи управління, продукції, процесів чи робіт встановленим вимогам

системи екологічного управління або система екологічного керування управління, система екологічного менеджменту – частина загальної системи управління організації, що використовується для формулювання та реалізації її екологічної політики та управління її екологічними аспектами

стандарт – документ, розроблений на основі консенсусу та затверджений уповноваженим органом, що встановлює призначені для загального і багаторазового використання правила, інструкції або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги

Примітка. Стандарт може містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи послуги.

міжнародний та регіональний стандарти – стандарти, прийняті відповідно міжнародним та регіональним органом стандартизації

національні стандарти – державні стандарти України (ДСТУ), прийняті центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації, та доступні для широкого кола користувачів

стандартизація – діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприяння науково-технічному співробітництву

стале виробництво та споживання – досягнення балансу інтересів споживачів та виробників на основі зрівноваження соціальних та екологічних інтересів суспільства за умов економічного зростання

технічний комітет стандартизації – неприбуткові організації, на які покладаються функції з розроблення, розгляду та погодження міжнародних (регіональних) та національних стандартів

Примітка. До роботи в технічних комітетах стандартизації залучаються на добровільних засадах уповноважені представники органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та їх об'єднань, науково-технічних та інженерних товариств (спілок), товариств (спілок) споживачів, відповідних громадських організацій, провідні науковці і фахівці.

технічне регулювання – правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду

технічний регламент – закон України або нормативно-правовий акт, прийнятий Кабінетом Міністрів України, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим

Примітка. Технічний регламент може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи способу виробництва.

технічні умови – документ, що встановлює технічні вимоги, яким повинні відповідати продукція, процеси чи послуги

Примітка. Технічні умови можуть бути стандартом, частиною стандарту або окремим документом.

торги (конкурсні торги) – здійснення конкурентного відбору учасників з метою визначення переможця торгів (конкурсних торгів) згідно з процедурами, встановленими чинним законодавством

третя сторона – особа чи орган, визнані незалежними від сторін-учасниць розгляду певного питання

Примітка. Поняття «третя сторона» не обов'язково передбачає залучення органу сертифікації.

учасник процедури закупівлі – будь-яка фізична або юридична особа, яка підтвердила намір взяти участь у процедурі закупівлі шляхом подачі пропозиції конкурсних торгів або заявки на участь в електронному реверсивному аукціоні, або цінової пропозиції, або пропозиції на переговорах у разі застосування процедури закупівлі в одного учасника

функціональне призначення – характерна ознака, пов'язана з експлуатаційними параметрами і використанням продукції

НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ СТАЛОГО СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Барановська В.Є., Берзіна С.В., Богдан О.Д., Возний О.І., Камаса М.Ю., Потапенко В.Г.,
Савицький В.В., Шереметьєва Л.А., Ярьськова І.І.

НАСТАНОВА ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ ТА ПРИВАТНОМУ СЕКТОРАХ ЕКОНОМІКИ

Під редакцією:

О.І. Бондар – член-кореспондент НААН України, доктор біологічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
(Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління Мінприроди України);

Т.П. Галушкіна – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України
(Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України).

Відповідальна за випуск: Берзіна С.В.

Видавництво: «Інтерсервіс»,
02099, м. Київ, вул. Бориспільська, 9,
свідоцтво серія ДК № 3534 від 24.07.2009
Підписано до друку 10.04.2013 року.
ТОВ «Колор Консалтинг»,
01133, бул. Лесі Українки, 5-А
Формат 64х90 1/16. Папір офсетний
Гарнітура "Din" Друк офсетний. Ум. Друк. Арк 5.
Тираж 500 прим. Замовлення №365

Київ, 2013

Це видання надруковано на папері, виготовленому з макулатури та переробної споживчої упаковки

За участі та фінансової підтримки

Міністерство екології та природних ресурсів України
<http://www.menr.gov.ua>

Проект технічної допомоги ЄС «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні секторальної бюджетної підтримки (СБП)»
<http://www.sbs-envir.org>

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
<http://www.dea.gov.ua/>

Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України
<http://www.niss.gov.ua>

Інститут екологічного управління та раціонального природокористування
<http://www.gpp.in.ua>

Міжнародний фонд «Відродження»,
проект «Громадське лобювання впровадження стандартів ЄС в Україні у сфері якості атмосферного повітря»
<http://www.irf.ua>